



N. Hemmingii
de
methodis libri duo.



Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 826 8° copy 2





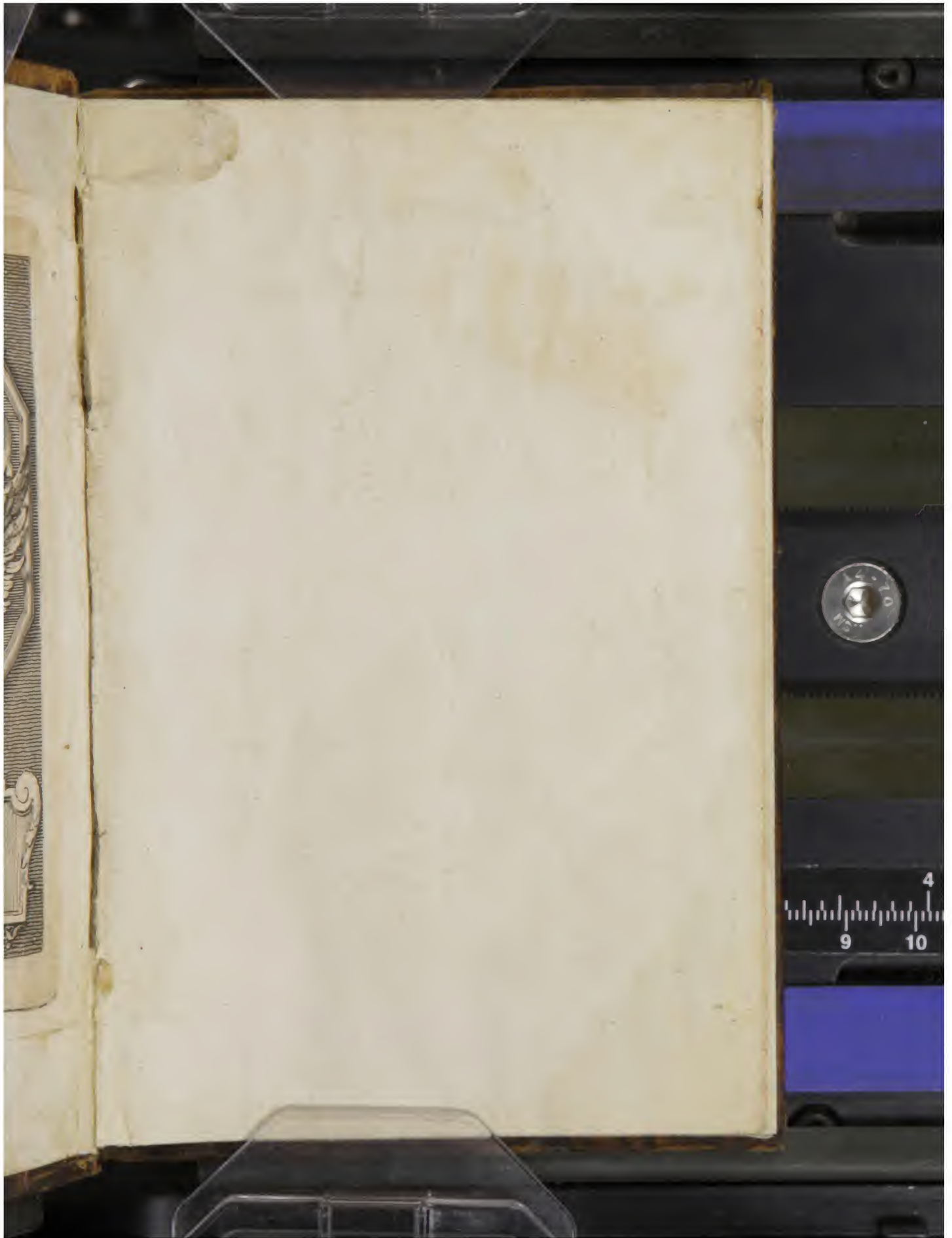
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 826 8° copy 2

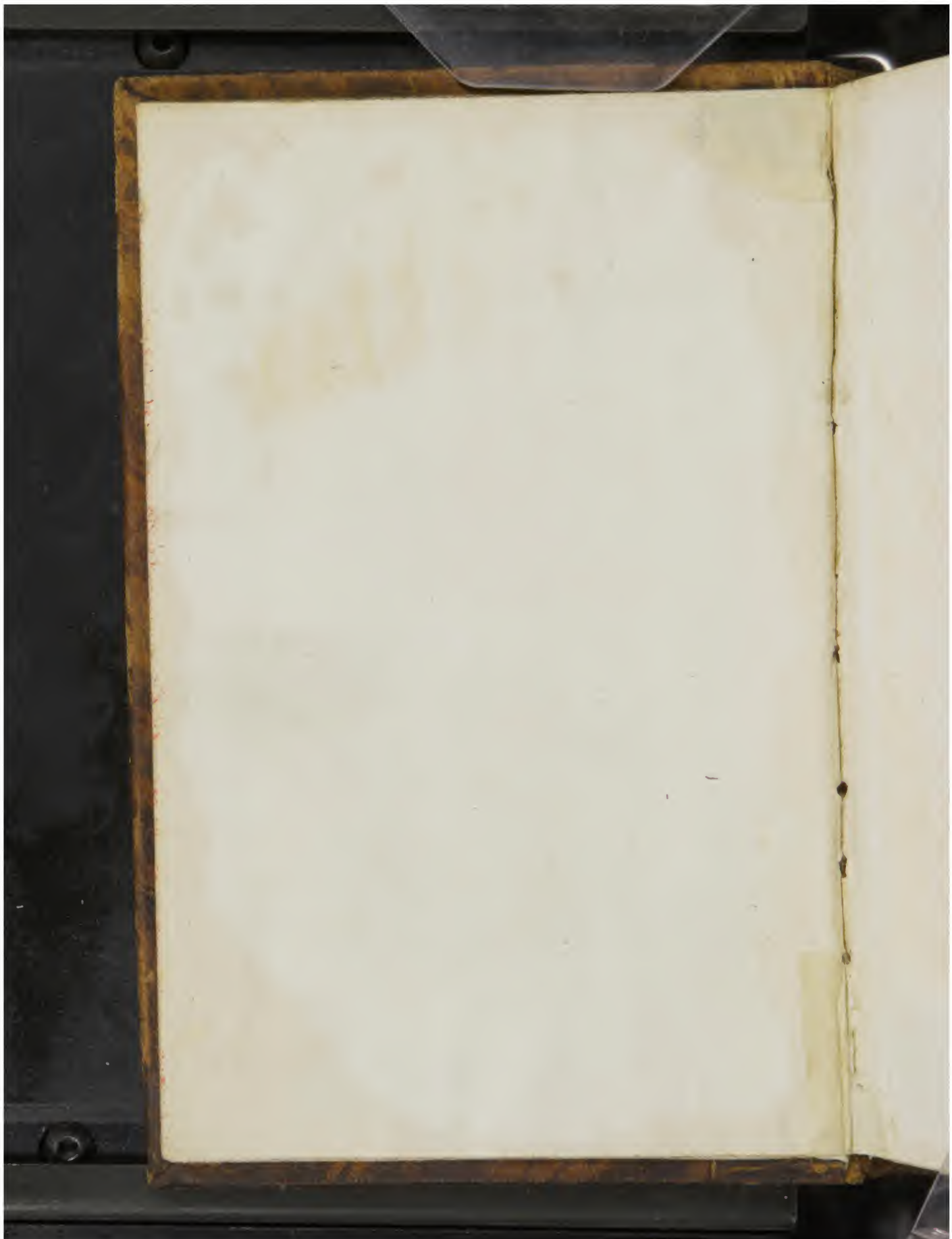


Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 826 8° copy 2

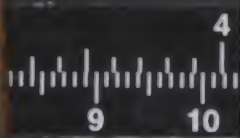


Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 826 8° copy 2





2723



ME

LIBR

rum prior q

unuerfalium

rum ufus ed

dilucidam

ueró Ec

theolog

cu

hor

NICO

TA

DE
METHODIS

LIBRI DV O, QV O.
rum prior quidem omnium methodorum
uniuersalium & particularium, qua-
rum usus est in Philosophia breuem ac
dilucidam declarationem: Posterior
ueró Ecclesiasten siue methodum
theologicam interpretandi, con-
cionandique continet.

liber
Authore
NICOLAO HEMMINGIO.

Xenophon

TA AGQA PANTA PONΩ
KTΩMEΘA.



S SIMO
simo Princi
Chuius nomi
uegie, Scla
Duci Slef
marie
Oldenb
horst



Perspexerunt
nes herocas
uulgares est
modum ora

— SERENIS —

SIMO AC ILLUSTRIS-
simo Principi ac domino, D. Christiano
(huius nominis Tertio) Daniæ, Nor-
uegiæ, Sclauorum & Gottorū Regi,
Duci Slesuigæ, Holsatiæ, Stor-
maricæ & Ditmersiæ, Comiti
Oldenburgensi & Delmen-
horst: Domino suo cle-
mentissimo.



Aximus olim regibus
cum à ueris Philoso-
phis, tum à Poëtis sum-
mis honos est habitus.

Perspexerunt enim sapientissimi homi-
nes heroicas regiasq; uirtutes minime
uulgares esse, sed diuinitus paucis ad-
modum ordinis Politici & œconomici

A 2 consera

seruandi gratia collatas. Nam fieri
non posse animaduerterunt, ut hic mun-
dus diu incolumis stare possit, nisi sint,
qui sapientia excellentes, probitate con-
spicui, autoritate graues, & rebus ge-
rendis idonei reliquam multitudinem le-
gibus & disciplina coherceant ac in of-
ficio retineant.

Hoc Plato grauissimus Philoso-
phus in multis locis testatur. Quemad-
modum inquit boues non à bobus, nec
capre à capris reguntur, sed à præstan-
tiori genere nimirum ab homine: Sic ge-
nus humanum infirmius est quam ut se-
ipsum regere possit. Quare Deus præfe-
cit Rebuspub: heroas, qui cum habeant
ipsi prosperos successus nobis quoq; im-
peria eorum grata & facilia sunt. Hi
ita curant nos ut pacem, pudorem, liber-
tatem;

tatem, iustitiam
Regem grauius
Nam ut natura
ta nequaquam
uenire potest
industria: quæ
litem unice
titur pro suis
lutis ciuium
ranti operum.
OPTHON
KATAΘON
ΔΗΜΑ
ΤΑ ΚΥΜΑ
Hinc
Rerumpub
naibus tre
diuinus H
qui reges

tatem, iusticiam conseruent. Et alio loco
Regem gubernatori nauium confert.
Nam ut nauis in turbulento mari iactata
nequaquam in portum incolumis per-
uenire potest sine gubernatoris arte &
industria: qui & nauis & nautarum sa-
lutem unice spectat: ita respublica euer-
titur prorsus, ubi peritus & amans sa-
lutis ciuium magistratus non fert labo-
ranti opem. Iuxta Theognidis sententiã:

ΦΟΡΤΗΓΟΙ Δ ΑΡΧΟΥΣΙ ΑΝΔΡΕΣ
ΚΑΓΑΘΩΝ ΚΑΘΥΓΕΡΘΕΝ

ΔΗΜΑΙΝΩ ΜΗ ΓΩΣ ΝΑΥΝ ΚΑ-
ΤΑ ΚΥΜΑ ΓΗ.

Hinc esse existimo quod rectores
Rerumpub: gubernatores, uocabulo à
nauibus translato, dicantur. Nec aliud
diuinus Homerus sensisse putandus est,
qui reges sæpe ΔΙΟΤΡΕΦΕΙΣ, non

A 3 nuna

.quam ΚΟΣΜΗΤΟΡΑΣ ΛΑΩΝ, inter
dum ΓΟΙΜΕΝΑΣ ΛΑΩΝ, aliquando
ΗΓΗΤΟΡΑΣ, rursus ΗΓΙΟΥΣ ΠΑΤΕ-
ΡΑΣ nominat. His enim titulis officia
regia exprimere uoluit. Nam reges &
principes uiri non nisi diuino motu &
heroico res magnas gerunt, salutare
Rebus publicis, politias præclaris legi-
bus ornant, disciplina pascunt, iusticia,
clementia ac omnis generis uirtutibus
præcedunt, & tanquam blandi patres
suos ciues & incolas summo complectun-
tur amore, ut qui subditorū saluti com-
modisq; non secus seruire solent, quam
ΕΥΣΤΟΡΓΟΙ parentes suorum libero-
rum curam gerunt. Hinc est quod idem
Homerus Iouē patrem uocauit. Quod
enim patria potestas est in una familia,
id regū est imperium in integro regno.

Theſeus

Theſeus
& bonus
merum spe
quid in feb
uas, uirtute
plexus inqu
EYEF
METAS & L
qui tanquā
quasi suis b
ΒΑΣΙΛΕΩΝ
nui. Hec
ga ciues am
Nec frangi
ingratitude
rit præditu
ges improb
thanæ dec
nerarunt.

*Theseus apud Euripedem rex placidus
& bonus breui quidem uersiculo si nu-
merum spectes, sed copioso admodum si
quid in se breuitas illa contineat, euolu-
uas, uirtutes regias erga subditos com-
plexus inquit:*

ΕΥΕΡΙΕΤΗΣ ΒΡΟΤΟΙΣΙ ΚΑΙ
ΜΕΓΑΣ ΦΙΛΟΣ. *Vere ΕΥΕΡΙΕΤΗΣ
qui tanquã Atlas quispiam Rempub:
quasi suis humeris sustinet, unde merito
ΒΑΣΙΛΕΩΣ nomen apud Græcos obti-
nuit. Hæc tanta cura nisi ex summo er-
ga ciues amore proficisci non potest.
Nec frangitur animo usitata subditorũ
ingratitude, qui uerè regio animo fue-
rit præditus. Tametsi autem multi re-
ges improbitate mundi & insidijs Sa-
thanæ decepti sunt, ac in tyrannos dege-
nerarunt; tamen nequaquã audiendi sunt,*

A 4 qui

qui ob uel plurimorum errata parum uel
recundè de regio munere differere au-
dent. Fatendum quidem est nihil tyran-
nide tristius, nihil immanius, nihil no-
centius. Nec negandum, proh dolor, te-
terrimum quædam fuisse monstra, quæ
regium honorem ac dignitatem usurpa-
runt, in quorum numero fuerunt Phala-
ris, Dionisius, Echetus, Tarquinius,
Atræus, Et huius generis complures
ΔΗΛΗΜΟΝΕΣ ΒΡΟΤΩΝ qui omnem
humanitatē exuisse uidentur. Quid enim
inhumanius potuit esse quam quod A-
træus fratri Tiesti proprios liberos
comedendos apposuerit? Quid indig-
nius homine quam quod idem omnem hu-
manitatem, fidem, sanctitatem à regibus
uiris alienam uoluerit? Sed colloquium
ipsius cum seruo ex Seneca ascribã, quo
magis

magis ip
A TR
bonum es
populus
SERV
dare, eosde
qui faoris
gis quã uoc
V S. La
tingit uro
nolunt, ue
uelit bone
A TR
honestu do
natur. S
pudor, cur
instabile r
Sanctita
sunt, qua

magis ipsius immanitas conspiciatur.
ATREVS. Maximum hoc regni
bonum est, quod facta domini cogitur
populus sui quam ferre tam laudare.
SERVVS. Quos cogit metus lau-
dare, eosdem reddit inimicos metus, at
qui fauoris gloriam ueré petit, animo ma-
gis quã uoce laudari uolet. *ATRE-*
VS. Laus uera & humili sæpe con-
tingit uiro, non nisi potenti falsa, quod
nolunt, uelint. *SERVVS.* Rex
uelit honesta, nemo non eadem uolet.
ATREVS. Ubicunq; tantum
honesti dominant licent, precario reg-
natur. *SERVVS.* Vbi non est
pudor, cura iuris, sanctitas, pietas, fides,
instabile regnum est. *ATREVS.*
Sanctitas, pietas, fides, priuata bona
sunt, quã iuuat reges eant. Ecce quam
A 5 grae

graphice hic sub persona Atræi imaginem tyranni expressit Seneca, & contra quam rege dignas uirtutes, sua oratione seruus commendauit. Non enim regium est facere quod libido suadet, sed quod ratio iusticiaq; monet. Quare laudandum est Xenophontis dictum: ΜΕΤΡΟΝ ΔΕ ΑΥΤΩ ΟΥΧ Η ΨΥΧΗ ΑΛΛΑ Ο ΝΟΜΟΣ ΕΣΤΙ. Ex his non difficile est iudicare, uehementer hallucinari eos qui propter multorum iniustam tyrannidem, in ipsum regium statum, qui Deum autorem habet, conuicia iaciunt. Sed tale ingenium est malignæ naturæ, ut ne ordinationi quidem Dei parcat. At uiri boni ordinisq; diuini amantes facile intelligunt Philosophorū & Poëtarum encomia de bonis regibus non esse fumos, sed ueritatis testimonia. Quis
qu.eso

qu.eso m
bonitatem
placidi an
gunt, qua
sunt & me
Poëtarum
sentit: nunc
Dei requiri
ma itaq; su
Psalmus n
reges intell
terram, seru
ultate ei cum
ne quando r
Beati omne
spiritus san
cumbere ad
cum debite
um pr. est

quiesco mortalium satis agnoscere potest
bonitatem Dei erga eas Respub: quibus
placidi amantesq; suorum reges contin-
gunt, quibus cum chara patria chari
sunt & incolæ? Sed philosophorum &
Poëtarum schola sic quidem de regibus
sentit: nunc autem quas uirtutes uerbum
Dei requirit in regibus uideamus. Pri-
ma itaq; sit regia uirtus cuius secundus
Psalmus meminit cum inquit: Et nunc
reges intelligite, erudimini qui iudicatis
terram, seruite domino in timore, & ex-
ultate ei cum tremore. Osculamini filium
ne quando irascatur & pereatis in uia.
Beati omnes qui confidunt in eo. Hic
spiritus sanctus uult reges filio Dei pro-
cumbere ad genua, eum osculari, eique
cum debito seruitio ueroq; cultu homagi-
um præstare. Et quemadmodum pœnas

minas

minatur ijs, qui debitum cultum Dei fi-
lio exhibere recusant: ita beatitudinem
obsequentibus promittit. Huic secunda
regia uirtus adijciatur, quam Psalmus
122. regibus commendat. Lætor inquit
sanctissimus rex, cum mihi dicitur, in do-
mum domini eamus. Hoc regium & di-
ctum & exemplum uult ut reges non so-
lum uera pietate alijs antecellant, ue-
rum etiam ut summum sit illorū gaudium
habere ecclesias benè constitutas ac con-
sentientes in uera religione. Sit tertia
uirtus regum, quam idem Psalmus his
uerbis effert: Propter fratres meos &
proximos meos loquar tibi pacē, propter
domum domini Dei nostri quæram bona
tibi. Hic significat David uere regium
esse consilijs & facultatibus Ecclesiam
iuuare, ac ministerium uerbi promouere.

Huc

Huc sp
Et erunt
eorum na
Esaias no
requirit a
potentia re
tributa est
siam Chri
belli ducit
sanguinis
ut facultat
stros alant
na ingenia
nisterium ce
reges & p
augustus b
ctus ipsos
clesie ap
maior es

Huc spectat Esaiæ dictum Cap: 49.
Et erunt reges nutricij tui, & reginæ
eorum nutrices tuæ. Hac sententia
Esaias non uulgarem fidei professionem
requirit à regibus, uerumetiam quoniam
potentia rerumq; copia ipsis quam alijs
tributa est maior, uult ut reges Eccle-
siam Christi (quam Sathan cum suis
belli ducibus Turca & Papa flumine
sanguinis delere conatur) tueatur. Vult
ut facultatibus suis Ecclesiarum mini-
stros alant, uult ut scholas erigant, bo-
na ingenia foueant, sine quibus uerbi mi-
nisterium collabi necesse est. Utinam
reges & principes perpenderent quam
augustus hic sit titulus, quo spiritus san-
ctus ipsos ornat, dum eos nutricios Ec-
clesiæ appellat. Quænam quæso gloria
maior esse poterit? quod augustius no-
men.

men quam à spiritu sancto Ecclesiæ nu-
triciū dici? Quid gloriosius regibus
mundi, quam quod rex cœlorū deus illis
sponsam filij sui unigeniti domini nostri
Ihesu Christi nutriendam ac fouendam
commiserit? Hanc quarta comitetur
uirtus, quam Ezechias & Iosias san-
ctissimi reges suo factō regibus commen-
dant, quorum Ezechias æneum serpen-
tem fregit propter cultum idololatricum
ipsi à populo exhibitum. Tametsi autem
serpens ille à Mose duce populi Dei ex
mandato domini in deserto erectus fuit,
præclarum profecto antiquitatis monu-
mentū, memorandū ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ
beneficiorum Dei, qui huius aspectu à
dipsadibus percussos sanauit. Insignis
sanè typus Christi, qui in lignum exal-
tatus languores hominum sanaret ac

peccas

peccata e
chariores
quàm am
miratione
spurcien
domini fact
absist, em
tur collige
haud min
lri, quidq
esse uidetur
gijis utris dig
mi Iosie reg
hic non solu
plum Dei su
doctrina ce
inuentum
cendum ce
reges im

peccata expiaret: tamen sanctissimus rex
chariorem habuit populi Dei salutem,
quàm antiquum illud omniq; seculo ad-
miratione dignum monumentum. Iosias
spurciciem idolorum quibus templum
domini foedè conspurcatum erat penitus
abrasit, emundauit, sustulit. Hunc igitur
colligendum quod piorum regum
haud minima uirtus sit pro uiribus amo-
liri, quidquid ueræ religioni obstaculo
esse uidetur. Huic uicina est quinta re-
gijis uiris digna uirtus, quæ in sanctissi-
mi Iosiae regis exemplo conspicitur. Nã
hic non solum idola prophanantia tem-
plum Dei sustulit, uerum etiam librum
doctrinæ cœlestis diligenter inquisiuit,
inuentum populo Dei studiose cognos-
cendum commendauit. Hoc factum pios
reges imitari decet ac curare, ut uerbum

Dei

Dei in suis ditionibus quam liberrimè
ac purissimè prædicetur.

Adijciamus & sextam uirtutem
rege dignissimam Christiano, quam iu-
diciariam uocare licet. Hæc quatuor
constat partibus, sapientia, timore dei,
ueritate, odio auaritiæ. Sapientia facit
ne in iudicando aberret ignorantia recti.
Timor Dei personarum respectum ex-
cludit. Veritas legis regulam cum æqui-
tate temperatam sequitur. Odium aua-
ritiæ, lutum oculis mentis abradit, ut &
quod uerum est sine impedimento uide-
as, & quod uerè uides citra maliciam
iudices. Hæc uirtus pio iudici Exodi:
18. commendatur.

Hactenus recensui ueras uirtutes,
quas uerbum domini in regibus requirit,
& quibus Philosophicæ illæ abesse ne-
quas

quaquam
stianis p
quæ in E
tum umbr
tus quant
ne timore
uirtutibus
un regnum
dat regibus
enim uis m
pietate uere
renissimè Re
stianis princ
domestica r
lora sunt, i
us, Sereni
Dei accepti
Noruegia
ipse pieta

berime
uirtutem
quam u-
quatuor
more dei,
ntia facit
ntia recti.
ectum ex-
cum equi-
dium aua-
dit, ut &
rento uide-
maliciam
lici Exodi
as uirtutes,
uis requirit,
& abesse ne-
quid

quaquam possunt. Imo potius in Chris-
tianis principibus uerae uirtutes fiunt,
quae in Ethnicis uirtutum fallaces tan-
tum umbrae extiterunt. Nulla enim uir-
tus quantumuis speciosa suum nomen si-
ne timore Dei tueri potest. His itaq;
uirtutibus munitus rex, sentiet uere su-
um regnum stabile fore, Deo, qui salutem
dat regibus, excubias agente. Nulla
enim uis maior, ut uere inquit Seneca,
pietate uera est. Nec desunt nobis Se-
renissime Rex talium uirtutum in Chris-
tianis principibus exempla. Sed quia
domestica nobis ut gratiora ita & uti-
liora sunt, illis contentus ero. Pater tu-
us, Serenissime rex, postquam e manu
Dei accepisset haec Regna Daniam &
Noruegiam administranda, non solum
ipse pietate uera emicuit supra omnes
B suos,

suos, uerum etiam semina quaedam, quan-
tum temporis ratio permisit, ita iecit, ut
se facile & hostem papisticae superstitionis
acerrimum, & Euangelij Christi
fautorem maximum declarauerit. Suscepit
patrocinium piorum ministrorum,
iniustam uim ab eis depulit. Breuiter
omnia egit, ut se uerum & Christianum
regem declararet. Hic uere Fredericus
nomine & re pacis amantissimus,
cum in ueri DEI inuocatione animam
Christo, à quo regna acceperat tradi-
disset, paucis interiectis annis diuina cle-
mentia sic mirabiliter ordinante, & rex
inclitorum regnorum Danicae & Nor-
uegiae, & Pater Patriae factus es.
Accepto autem regio diademate omni-
um prima cura fuit cultum idolorum ex-
tirpare, in qua re & pietis summa &
uerè

uerè regia
quoniam ce
turnum fo
tit, Schol
erexisti, leg
tasti, doctis
tum incepti
ri curasti, ac
eò destinas
prestitisti
Hoc tuum
tientes in ue
silijs et facu
nutricium de
qua uere r
uertis, amol
rum abolit
gis magis
est quàm

uerè regia fortitudo se declarauit. Et
quoniam ecclesie statum nequaquam diu-
turnum fore, T. R. M. animaduer-
tit, Scholam Hassniensem collapsam
erexisti, legibus muniuisti, stipendijs di-
tasti, doctissimis uiris ornasti. Et quod
tum incoepisti, iam 20. fere annis imple-
ri curasti, ac hodie omnes tuos conatus
eò destinas, ut Christum cui homagium
prestitisti honores & ipse & alij tecum.
Hoc tuum gaudium est uidere consen-
tientes in uera pietate subditos. Con-
silijs et facultatibus te ecclesie Christi
nutricium declaras. Pro uiribus omnia
quæ ueræ religioni aduersari animad-
uertis, amoliri conaris. Cultum Dei ue-
rum abolita superstitione, quotidie ma-
gis magisque instauras. Maior enim res
est quàm ut paucis annis ad fixum diu-
turnumq;

B 2

turnumq;

turnumq; statū deduci possit. In iudicijs
quoque sapientiam Principe dignam
coniunctam cum timore Dei & ueritate
ostendis. Breuiter uerus rex, paterq;
patriæ es, cui nihil antiquius pietate
uera, nihil pace iucundius, nihil subdito-
rum salute charius. Vt enim ΕΥΣΤΟΡ-
ΓΟΣ pater sua pignora chara: ita diti-
onum tuarum incolas foues, curas, defen-
dis ac omni beneficiorum genere cumu-
las, unde fit ΟΦΡΑ ΣΕ ΜΑΛΛΟΝ ΤΙ-
ΩΣΙ ΑΡΧΟΜΕΝΩΝ Η ΜΕΝ ΝΕ ΟΙ
ΗΔΕ ΓΕΡΩΝΤΕΣ. Hunc R. T. M.
animum ornatissimum omni genere uir-
tutum declarat & aula tua, in qua mul-
ti non solum stemmate maiorum, uerum-
etiam sapientia & uirtute nobiles &
illustres uiri sunt. Inter hos suo quodam
iure D. Iohannes Frysius genere, sapi-
entia & uirtute clarissimus primum lo-

cum occu
patriæ ac
laboribus
haud imm
OY XPH
BOYAH
ritocum P
Ω ΠΑ
ΝΑΙΟΥΣΙ
OYT
TE ΠΑΔΙ
ΟΙΚΟ
ΑΝΤΑΣΧ
Præ
docti &
aula, que
suam sta
tes, stre
Hic d
uulgo t

*cum occupat. Hic ut est amantissimus
patriæ ac Regiæ tuæ Maiestatis: ita
laboribus & uigilijs nequaquã parcit,
haud immemor sententiæ Homericæ:*

ΟΥ ΧΡΗ ΓΑΝΝΥΧΙΟΝ ΕΥΔΕΙΝ
ΒΟΥΛΗΦΟΡΟΝ ΑΝΔΡΑ. *Hic me-
rito cum Praxithea dicere posset*

Ω ΠΑΤΡΙΣ ΕΙΘΕ ΓΑΝΤΕΣ ΟΙ
ΝΑΙΟΥΣΙ ΣΕ

ΟΥΤΩ ΦΙΛΟΙΕΝ ΩΣ ΕΓΩ ΚΑΙ
ΓΕ ΡΑΔΙΩΣ

ΟΙΚΟΙΜΕΝ ΑΝ ΣΕ ΚΟΥΔΕΝ
ΑΝ ΓΑΣΧΟΙΣ ΚΑΚΟΝ.

*Præterea sunt & alij non pauci
docti & sapientes uiri in R. T. M.
aula, quorum singuli sub te tanto duce
suam stationem ut in acie fortissimi mili-
tes, strenue tuentur. Sed quid multis?
Hic dies nos docet quam uerus sit ille
uulgo tritus uersiculus: Regis adexem:*

plum totus componitur orbis: Nam
T.R.M. exemplo docti & indocti, no-
biles & ignobiles, ciues & rustici, qui-
bus uirtus ac pietas cordi est, ad maio-
rem pietatis & honesti amorem extimur-
lantur. Hic uirtutum tuarū iucundissi-
mus chorus serenissime Rex mihi animū
fecit, ut hoc meum qualecunq; scriptum
T.R.M. dedicare sim ausus. Spero e-
nim fore ut pro solita tua regia clemen-
tia, qua omnes complecteris etiam hunc
qualēcunq; laborem, propter utilitatem
iuuentutis nestræ scholasticæ susceptum
benigna manu serenoq; uultu acceptes.
Non ignorat T. R. M. dominum lau-
dasse mulierem illā pauperem, quæ exi-
guum æs quod habuit in gazophylaciū
misit, Non enim tam rei precii quæ of-
fertur, quam animum offerentis respicit
dominus, apud quem affectus rebus pre-

cium im
ΘΥΜΟ
cælorum
hoc meo
iudicare
diffido. F
impolitus
cari sit du
ignorare
affecta
demæ pr
anas, su
lentia pro
natura &
am quia
dator es
philant
quod h
gratur
ut quo

cium imponere solet. ΧΑΡΙΤΩΝ ΓΑΡ
ΘΥΜΟΣ ΑΡΙΣΤΟΣ. Hunc summum
cœlorum regem te imitari cupio, si de
hoc meo scripto & dono quod offero,
iudicare uelis, quod te facturum minime
diffido. Fateor quidem ipse libèter quod
impolitius sit quam ut T. R. M. dedi-
cari sit dignum: Attamen quia minime
ignorare possum, quomodo R. T. M.
affecta sit erga huius T. Regiæ Aca-
demiæ professores, quos omnes quidem
amas, singulos uero singulari beneuo-
lencia prosequeris. Idq; non solum quia
natura ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ es, uerumetiz-
am quia huius nostræ Academiæ fun-
dator es & autor. Hac T. R. M.
philantropia ac clementia fretus, offero
quod habui, ut aliquo saltem modo me
gratum T. R. M. exhibeam. Ac rogo
ut quod ex sincero affectu proficiscitur,

sereno uultu accipias. Postremo precor
cum omnibus pijs Deum, patrem domini
nostri Iesu Christi, ut opus quod opera-
tus est per te in his regnis ad gloriosum
finem perducatur, ut te suo Sancto spiritu
impleat, ac in uia pietatis uerae dirigat,
ut Maiestatem tuam quam diutissime
in nominis sui gloriam, ac Ecclesie
Christi ædificationem, incolumem ani-
mo & corpore, ac florentem, unã cum
Serenissima Regina nostra, electo ho-
rum Regnorum Rege Frederico, Duce
Magno dominis meis clementissi-
mis, totaq; familia ac regnis
conseruet: Amen.

Serenissime R. T. M:
deditissimus
Nicolaus Hemmingus Regie
Academie Hassniensis
Professor.

T
C
qui præce
scendo ob
citra ordi
spicue, ita
nifestum et
bio omniu
stantissima
sectari dece
diosos. Q
bruto diffi
nem, ac doc
rit, sectatur
conditum
inquirat, p
neutrū t

PRÆFA

TIO IN LIBRUM PRIMUM.



VM in hac tota rerum
uniuersitate nihil sit or-
dine pulchrius, nihil uti-
lius, nihilque magis ne-
cessarium, magna laude
existimandi sunt digni,
qui præcepta ordinis in docendo & dis-
cendo obseruanda tradiderunt. Nam
citra ordinem, ut neminem docere per-
spicue, ita neminem fœliciter discere, ma-
nifestum est. Hæc duo cum procul du-
bio omnium humanorum operum præ-
stantissima sint, magno cum studio ea
sectari decet humanitatis ac honesti stu-
diosos. Quid enim quæso homo iste à
bruto differt, qui discendi promptitudi-
nem, ac docendi uiam non studiose quæ-
rit, sectatur, amat? Presertim cum ideo
conditum sit genus humanũ, ut uerum
inquirat, pie ac honeste uiuat: quorum
neutrum sine doctrina & disciplina fieri
B 5 potest.

o precor
m domini
od opera:
gloriosum
to spiritu
e dirigat,
iuti sume
Ecclesie
mem ani:
una cum
lecto ho:
co, Duce
entissi:
gnis
e R. T. M:
editissim
ingus Rege
ie Hassien
Professor.

LIBER

potest. Qualis enim obsecro erit doctrina nisi accesserit ordo? profecto non dissimilis erit corpori mentis uacuo. Ut enim corpus inutile pondus est nisi mente regatur, Sic doctrinae nulla uis esse poterit citra ordinis beneficium, & quemadmodum lumen in obscurum locum illatum tenebras pellit, ita ordinis recta obseruatio, difficultatem, quae alioqui in rebus existeret, tollit. Quapropter cum tantum sit ordinis decus, tanta utilitas, tanta in omnibus rebus necessitas, operae precium me facturum iudicauit, si ea quae passim apud optimos authores de ordine seu Methodo legi, in breuem libellum concluderem, ac studiosae iuuentuti proponerem. Nam Methodica docendi ac discendi ratio hoc citra controuersiam prestat, ut artes & quam celerissime percipiantur, & firmissime retineantur. Ordo enim Methodi initia, progressus & metas monstrat, cui numerus accedit, qui partes numerat, & membra distinguit.

Coeterum cum de Methodo sim
scrips

scriptu
factur
thodi
perpen
nostro
Method
pricipu
lant. Qu
do in om
aggredie
honesto
sumus e
nant, see
postquar
examinat
ros me stu
legisse, ac
preclaroru
Sed ne pro
ROMENA
misi, aggr

Q

PRIMVS.

scripturus, uideo me id commodissime
facturum esse, si certam quandam Me-
thodi rationem fuero sequutus, & cum
perpendo rem accuratius, inuenio huic
nostro proposito aptissimam fore eam
Methodum, quam Græci Methodorum
præcipui architecti ΔΙΑΙΠΕΣΙΝ appel-
lant. Quare rem auxiliante Deo (cui or-
do in omnibus rebus mirabiliter placet)
aggrediar. Sed prius admonitos uolo
honestos studiosos, ut non statim ea que
sumis dicturi improbent, aut contem-
nant, sed prius legant, lecta examinent,
postquam autem sincero iudicio omnia
examinauerint, spero facile depræhensu-
ros me studio iuuandi discentes hæc col-
legisse, ac longe utilissima fore ijs qui
preclarorum uirorū scripta lecturi sunt.
Sed ne prolixiora instituantur ΓΡΟΛΕ-
ΓΟΜΕΝΑ, rem Methodo ea quam pro-
misi, aggrediar.

QVID EST ME-
THODVS?

Methodus

LIBER

Methodus, est uia docendi certa cum ratione, hoc est, Methodus est ratio docendi, cuius ad monitu, & ductu, singula in rerum explicatione aptis & accommodatis locis collocantur. Nec aliud uult Græca definitio, ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΣΤΙΝ ΕΞΙΣ ΟΔΟΡΟΙΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑ ΛΟΓΟΥ. Vt autem rem uniuersam quasi per transennam studiosis contemplandam proponam, breuiter ipsa Methodorum genera, quorum usus est in Philosophia, & de quibus deinceps sum dicturus, subiiciam. Methodus itaq; in uniuersum duplex est: Vniuersalis & Particularis.

Vniuersalis est integrarum artium tradendarum uia, à Galeno ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ à suo proprio sine dicta. Hanc uniuersalem Methodum Græci diuidunt in ΣΥΝΘΕΣΙΝ, ΑΝΑΛΥΣΙΝ, & ΔΙΑΙΡΕΣΙΝ, quibus Eustrathius ΑΠΟΔΕΙΞΙΝ adiecit, de qua quid sentiendum sit, suo loco dicam.

Particularis Methodus est ministra uniuersalis Methodi, seu organon, seu uia monstrans certam rationem tractandi & explicandi partes seu membra uniuersalis Methodi. Hanc Dialecticam uocant Methodum, quam in simplicem (cui particulares tres subiiciuntur, ΣΥΝΘΕΣΙΣ, ΑΝΑΛΥΣΙΣ, ΔΙΑ-

ΔΙΑΙΡ
cum uniu
positam
toria Me
bus, ac si

D
recti
posite su
dicam.

Est
standarum
catione sing
hec latine co
quoniam ad
tur, & à non

Nem
simplicibus
progressu
mis quasi ele
arti pingent
simulachra
grammas d

PRIMVS.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ. Nam propter affinitatem easdem cum uniuersalibus sortiuntur appellationes) & compositam diuidunt. His quoq; generibus subijcitur oratoria Methodus, quam oratores in causarum generibus, ac singulis eorum partibus sequuntur.

DE SYNTHESI
VNIVERSALI.

Dixi quid sit Methodus ac Methodorum genera. Recitavi, nunc singulas eius formas eo quo propositæ sunt ordine explicabo, ac primum de Synthesi dicam.

Est autem Synthesis uniuersalis, Methodus tractandarum artium, per quam naturæ ordinem in colloca-
tione singularum partium artis alicuius sequimur, hæc latine constructio seu compositio dici potest, quæ quoniam ad naturam proxime accedit, naturalis dicitur, & à nonnullis ΓΕΝΕΣΙΣ appellatur.

Nam ut in rerum naturalium productione, à simplicibus ad ea quæ ex simplicibus extruuntur fit progressus: ita iuxta huius Methodi rationem, à primis quasi elementis artis, ad finem progredimur, estq; arti pingendi haud multum ab similibus. Ut enim pictor simulachrum aliquod picturus, primum quasdam grammæ ducit, deinde membra format, tum totum corpus

LIBER

corpus simulachri uiuis coloribus depictum absoluit: ita Philosophus qui in arte aliqua tradenda hanc Methodum sequi constituit, paulatim à minimis ad maiora, à simplicibus ad coniuncta, ex prioribus posteriora extruens, progreditur, donec totam, quam sibi tradendam suscepit artem, absoluerit.

Porrò ut res fiat apertior, sciendum est, uocabulum Syntheseos, à quadam Mathematica demonstrationis forma sumptum esse. Quemadmodum enim Mathematica illa Synthesis, à quibusdam confessis principijs exordiens, paulatim alias atq; alias conclusiones extruit: ita hæc uniuersalis Synthesis à principijs & elementis rerum progreditur, quæ sunt intellectu faciliora & notiora, donec ad finem peruenerit. Sed quia hæc fortassis à rudioribus non satis intelligi possunt, conabor perspicuis exemplis rem declarare.

Artifex scripturus Grammaticam, cuius finem bene loqui considerans, à literis orditur, quæ orationis prima elementa sunt: Deinde ex literis syllabas componit, ex his dictiones, ex dictionibus orationes extruit, quibus fundamentis iactis, quomodo bene ac emendate loquendum sit (hic enim est finis Grammaticæ) distincte explicat, atq; hoc pacto naturalem Methodum sequutus absoluit artem. Aristoteles cum finem uideret Dialecticæ esse inquisitionem ueritatis, quæ

quæ disput
sumpsit à
KATHI
ta. KAT
simplicium
minime par
in libro TEL
& ex his prop
nis membr a e
ribus docuit,
tiones ingre
deret sapien
tionis gener
Alterum qu
quo fraudul
ueritatem, de
primam coram
uidebatur, con
loco absoluit
in posteriori
Elenchorum
uidetur, quæ
iudicari pote
clarius esse p
pueris nost

PRIMVS.

quæ disputando seu ratiocinando inquiritur, initium
 sumpsit á minimis ratiocinationis partibus, quas
 ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ appellauit, hoc est prædicamen-
 ta. ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ enim profitentur doctrinam
 simplicium uocum, quæ sunt ipsarum ratiocinationum
 minimæ partes ac elementa. Deinde ultra progressus
 in libro ΓΕΡΕΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ coniunxit uoces,
 & ex ijs propositiones tanquam maiora ratiocinatio-
 nis membra extruxit. Tertio loco in Analyticis prio-
 ribus docuit, quomodo propositiones quæ argumentas
 tiones ingrediuntur affectæ esse debeãt. Porró cum uis-
 deret sapientissimus Philosophus tria esse ratiocina-
 tionis genera. Vnum quo probabiliter concluditur.
 Alterum quo necessario aliquid probatur, Tertium
 quo fraudulentè Sophistæ utuntur, ad obruendam
 ueritatem, de his tribus generibus copiose docuit, &
 primum eorum quæ posui quia facilius percipi posse
 uidebatur, commoditatem discentium sequutus, primo
 loco absoluit, idq; octo Topicorum libris, de medio
 in posterioribus Analyticis, de postremo in libris
 Elenchorum, quod ideo in extremum locum reiecisse
 uidetur, quoniam prioribus perceptis, facilius de hoc
 iudicari potest. Quid quæso hac Methodo Aristotelica
 clarius esse potest? quid facilius intellectu? An non uel
 pueris nostris ducibus, hanc Aristotelis Methodum
 intela

LIBER

intelligere possumus? Videmus enim pueros qui simul atq; fari per etatem possunt, primum res singulas suas quasq; nomine appellare, ut pater, mater, panis, potus. Deinde cum paululum etate progressi sunt, componere res singulas, hoc est uoces rerum singularum, & eas in propositiones cogere, ut pater est bonus, mater est bona, panis est meus, potus est dulcis: &c.

Cum uero adhuc longius processerunt etate, incipere argumentanectere, da panem quia bonus pater es, non te amo me enim uerberas &c. Porro ubi adhuc maior etas accesserit, natura duce alios certius uera concludere, alios probabiliora animaduertere, & falso collecta diiudicare & discernere, quae profecto omnia sunt diuinæ illius artis Dialecticæ semina, in qua tractanda Aristoteles eundem ordinem, quem natura monstrauit sequutus est. Quemadmodum & in Physicis hunc ipsum autorem fecisse manifestum est. In his enim primum de principijs & elementis rerum naturalium, & de communibus eorum affectionibus deq; ijs quæ his annexa sunt disputationem instituit. Deinde de corporibus simplicibus, Postea de mixtis, de generatione, corruptione &c, quemadmodum fere in serie prædicamenti substantiæ proposita sunt. Idem Aristoteles in libro politicorum à minutissimis partibus orditur, ex ijsq; progrediendo totum quasi componit,

famias

familiam et
mam Reipa
tes, ut uir
num & ser
Postremo Re
usus est Euc
figuras simpl
demonstranda
Synthesin refe
rium à principi
Longobar duc
primum de
& annexis
eius partibus
peccato sequi
Postea de gra
inceps natura
tura profectu
de gloria p
Method
tima, tametsi in
iuria tempor
exempla sua
thetica unuer
nibus generib

PRIMVS.

familiam enim primam hominum societatem, & primam Reipub: partem in principio posuit, eiusq; partes, ut uirum & uxorem, patrem & liberos, dominum & seruum, Deinde uicinam domum considerat. Postremo Rempub: extruit. Hac quoque Methodo usus est Euclides, cum à puncto ad lineam, ab hac ad figuras simplices, ab his ad coniunctas alias atq; alias demonstrandas progreditur. Sunt & illa scripta ad Synthesin referenda, in quibus series temporum & rerum à principio ad finem continuatur, quemadmodum Longobardus in suis locis Theologicis fecit. Hic enim primum de Deo, deinde de distinctione personarum & annexis proprietatibus, Postea de creatione & eius partibus, tum de lapsu primorum parentum, de peccato sequuto parentum lapsum, & imbecillitate, Posthæc de gratia exhibita per Christum, atq; ita deinceps naturali ordine membra potissima sacre scripture prosequitur, donec ad locum de extremo iudicio, de gloria piorum & pœna impiorum perueniat.

Methodus hæc Longobardi uniuersalis, est optima, tametsi in membrorum explicatione sæpius in iuria temporis, in quod incidit, hallucinatur. Hæc exempla satis ostendunt qualisnam sit Methodus Synthetica uniuersalis. Verum hoc in uniuersum de omnibus generibus Methodorum tenendum est, quod in

C terdum

terdum magni authores, propter certam aliquam com-
moditatem, ordinem Methodi susceptæ in medio cursu
nonnihil uariant. Atque hæc sint dicta de Synthesi
Vniuersali.

DE ANALYSI VNIVERSALI.

A nalysis uniuersalis, est Methodus Synthesi
contraria, ut enim per Synthesin à partibus ad
rei absolutionem & finem progredimur, ita contra-
rio modo à fine, seu toto, ad ea quæ ad finem seu totum
spectant fit progressio per Analysin, quam Eustrathis
us hoc pacto definit? Analysis est uia procedens à com-
positis ad simplicia, ex quibus illa composita sunt, tan-
quã ex ordine dispositis principijs, siue elementis, hoc
est Analysis uniuersalis, est cum in artibus uel à fine,
ad ea quæ ad finem spectant, uel à toto ad partes, pri-
mum maximas, deinde minores & minimas, uel etiã ab
indiuuiduis infimisq; speciebus, ad summa genera ordine
fit progressio. Vocabulũ ANAΛΥΣΕΩΣ sumptũ
est à Mathematica demonstratione, quam illi ANA-
ΛΥΣΙΝ uocãt, & à Philopono his uerbis definitur.

Analysis est ex posterioribus recursus ad prin-
cipia & causas, ex quibus quæ effecta sunt constitutio-
nem habent, hoc est, Analysis est ascensus à fine ad
princia

principium
fuerat fin
phoram sa
pria red
Mathemat
thodis, cõ
uerfalis An
prætori lib
ΥΤΙΕΙΝ Ω
plum conc
istorum lib
principio p
tris ea om
nitatem tu
stoteles in p
gificam, h
syllogismos
alia sunt ma
alia sunt fin
que greci u
Vel ut eade
in his libris
in proposi
tanquam p
tio quia m

PRIMVS.

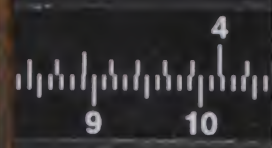
principium, cuius principium conclusio illa est, quæ fuerat finis in Synthesi, & addit Philoponus Metaphoram sumptam à peregrinantibus, qui cum ad propria redeunt ANAΛΥΣΘΑΙ dicuntur? De hac Mathematica Analyysi dicam in particularibus Methodis, eò enim proprie pertinet. Nunc autem uniuersalis Analysis exemplis illustranda est. Sex illi præclari libri Galeni, quibus titulum fecit ΓΕΡΕΥΓΙΕΙΝΩΝ, pulcherriumm huius Methodi exemplum continent. Postquam enim scopum seu finem istorum librorum, de bona ualetudine conseruanda in principio proposuisset, & definiuisset, in sex illis libris ea omnia, quæ ad propositum finem, id est ad sanitatem tuendam, pertinere uidebantur attexuit. Aristoteles in prioribus Analyticis docturus artem Syllogisticam, hanc Methodum sequutus est. Resoluit enim syllogismos in principia, unde extracti erant, quorum alia sunt materialia ut sunt propositiones & termini, alia sunt formalia ut figure & modi, alia canonica, quæ greci uocant ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥΣ. Vel ut eadem clarius adhuc dicam, Aristoteles finem in his libris proposuit sibi syllogismum, quem primum in propositiones partes proximas, deinde in terminos tanquam prima elementa retexuit, Atque hæc resolutio quia materiam tantum attingit, postea addit forma

C 2 lem

aliquam com
n medio cursu
ta de Synthesi

SI

modus Synthesi
in à partibus ad
rur, ita contra
à finem seu totum
quam Eufrathis
a procedens à com
composita sunt, hoc
sue elementis, hoc
tribus uel à fine,
o ad partes, pri
mas, uel etiã ab
ma genera ordine
ΣΕΩΣ sumptu
quam illi ANA
uerbis definitur.
recursus ad prin
sunt constitutus
scensus à fine ad
prima



LIBER

lem resolutionem, quomodo nimirum omnes syllogismi ad tres figuras omnino reuocari debeant, Postremum multa præcepta collegit, quibus uitiosas ratiocinationes cognoscendas docet, & sapientissime quid obseruandum sit in quavis argumentatione monstrat, quæ omnia hac Methodo fieri manifestum est, tametsi non satis ab inexercitatis hæc obseruari possunt, præsertim cum prolixius de singularum partium affectionibus & proprietatibus disputet.

Doctrina seu ars demonstrandi Aristotelis hæc quoq; Methodo (quod etiam titulus indicat) scripta est. Primum enim proponit sibi finem istius artis nimirum demonstrationem, postea ordine adiungit omnia, quæ ad eum pertinent finem, hoc est ipsam demonstrationem primum retextit & resoluit in propositiones & principia, ubi necessario multis uerbis propositionum distinctio tractanda erat, ex qua distinctione nascebatur demonstrationis quædam partitio, unde uia medium demonstrationis inquirendi sese aperuit. Et quia non tantum materia requiritur ad demonstrationem, uerumetiam forma, disputatum est etiam ab acutissimo Philosopho de figuris demonstrationis, atq; ita artem demonstrandi, quam susceperat tradendam, absoluit.

Philippus Melancton præceptor meus charissimus,

mus, red
scopum e
sit condit
nia ordine
bantur. E
hoc mundo
regno Dei
in uisibili
hoc triplici
suos locos in
illa ordine e
tuali Chri
locis, quos
KOYΣ,
Iuico regno
AITIKO
ΓΑΡΑΔ
sue in prima
dine ea omni
Hancq; Me
phis Marci
reddam, co
iungam.
dendam su
rum (ac m

PRIMVS.

mus, redacturus in artis formam doctrinam religionis, scopum & finem sibi proposuit, nimirum quod homo sit conditus ut Deum celebret, quod cum fecisset omnia ordine subiecit, quæ ad eum finem pertinere uidebantur. Et quia prudenter animaduertit pios dum in hoc mundo peregrinari debeant, uersari primum in regno Dei spirituali, deinde in regno politico, Tertio in uisibili cœtu eorum qui profitentur religionē, & in hoc triplici cœtu deum celebrare debere, sapientissime suos locos in tres classes digessit, in quarū prima omnia illa ordine collegit, quæ ad propositum finem in spirituali Christi regno faciunt, atque hæc decem & nouem locis, quos memini ipsum appellare ΓΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥΣ, absoluit. Deinde in secunda classe de politico regno docet, & hos locos appellare solet ΓΟΛΙΤΙΚΟΥΣ. Postremæ classis locos cum Paulo ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ nominat. Atque ita proposito fine in principio libri, collegit artificiose aptissimo ordine ea omnia quæ ad finem referenda esse uidebantur. Hancq; Methodum idem autor in Epitome Philosophiæ Moralis sequutus est. Porro ut rem clariorem reddam, collationem superioris & huius Methodi adiungam. Si quis artem scribendorum uersuum tradendam suscepit iuxta Synthesin, primum Syllabarum (ut minimarum partium) excuteret naturam &

C 3

quanc

LIBER

quantitatem, Deinde pedes, ut uocant, componeret, Ad extremum ex pedibus uersus faceret, sed secundum Analysin ab ultimo horum inciperet, & retexeret uersum in pedes, & uarias pedum formas, pedes in syllabas, syllabas in breues & longas & ancipites, donec ad minima huius artis elementa perueniret.

DE DIAERESI VNIVERSALI.

Diaeresis Vniuersalis, est Methodus, quæ primum definitione id, de quo doctrina instituta est, declarat, deinde illud ipsum diuidit in proximas species, rursumque specierum inquirat inferiores species, quoad diuidi possit id quod propositum erat. Methodus hæc Platonica à Platone, qui ea mirifice delectatus est, appellatur, quam Cicero in Philosophicis ferre omnibus, & Rethoricis sequitur, cuius exempla subijciam, Vbi primum unde hæc Methodus sumpta sit, & quomodo ab Analysis, cui ualde similis uidetur differat, explicauero. Vocabulum sumptum est à Platonica quadam demonstrandi forma, qua Platonici conabantur definitionum partes colligere, ac collectas definitiones demonstrare. Proponamus exempli gratia hominem definiendum, cuius definitionem hoc pacto ΚΑΤΑ ΔΙΑΙΡΕΣΙΝ colligerunt, Homo autem animal

animal est
est, ergo an
Et r
aut gradi p
cum homo
potest. Et r
mal aut est
homo nec r
sus homo est a
mosum, aut in
est implumie
tem animal
Sed homo n
entia.
Postq
inquisisse
simul, conclu
quod gradi p
Hæc uia tam
quemadmod
thodo sum d
Analyticor
entia reijci
adeo nec
ultra reli

PRIMVE,

animal est aut inanimatum. Atqui inanimatum non est, ergo animal erit.

Et rursus homo animal est, omne autem animal aut gradi potest, aut est uolatile, aut aquaticum. Ergo cum homo neque sit uolatilis, neque aquaticus, gradi potest. Et rursus homo est animal. Omne autem animal aut est multipes, aut quadrupes, aut bipes, Sed homo nec multipes, nec quadrupes Ergo bipes. Et rursus homo est animal, omne autem animal aut est plumosum, aut implume, Sed homo non est plumosus Ergo est implumis. Et rursus homo est animal. Omne autem animal aut est capax scientiæ, aut ΑΛΟΓΟΝ. Sed homo non est ΑΛΟΓΟΣ. Ergo est capax scientiæ.

Postquam in hunc modum diuisione multiplici, inquisiuisent multas differentias collegerunt omnes simul, concludentes hoc pacto: Ergo homo est animal quod gradi potest, bipes, implume, capax scientiæ. Hæc uia tametsi ueram artem definiendi monstrat, quemadmodum postea in particulari definitionis Methodo sum dicturus: Tamen Aristoteles eam in altero Analyticorum posteriorum libro, à demonstrandi scientiæ reijcit, eo quod in demonstratione conclusionem adeo necessariam esse & certam necesse sit, ut nemini ultra relinquatur interrogandi locus, id quod in Platonis

C 4 nica

LIBER

nica Diæresi non fit. Sed de origine huius Methodi
 satis, nunc paucis discrimen inter hanc & Analysin
 ostendam. Quidam prorsus idem uoluerunt esse Diæ-
 resin & Analysin. Alij ne Galeno notam uiderentur
 inurere, qui has destinxit Analysin Vniuersalem, hanc
 particularem fecerunt, quos ipse Galenus confutat
 ΕΝ ΜΙΚΡΟΤΕΧΝΗ quam Diæresi Vniuersali
 conscripsit, ubi diserte confirmat tertium genus ΤΩΝ
 ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ esse Diæresin, quam interdum
 ΤΗΝ ΕΞ ΟΡΩΝ ΔΙΑΛΥΣΙΝ uocat, quæ
 appellatio tametsi utcumq; ostendit discrimen inter hæc
 & Analysin, tamen breuiter illud ipsum explicabo.
 Analysis (ut supra dictum est) progreditur à finis no-
 tione, retexendo omnia quæ ad finem istum facere uia-
 dentur. Diæresis uero non à fine, sed à definitione,
 cuius genus & singulas differentias soluit per defini-
 tiones & diuisiones omnium formarum, quæ sub re
 definita comprehenduntur. Deinde Analysis nihil
 per se definit. Hæc autem diuisione non contenta, sin-
 gula definitione declarat, à quo suo officio interdum
 ΟΡΙΣΤΙΚΗ appellatur. Hinc perspicuum esse exis-
 timo, discrimen non paruum esse inter has duas Vni-
 uersales Methodos. Sed tamen habent aliquid com-
 mune: Nam quemadmodum Analysis quærit quæ ad
 finem spectant, seruato ordine & maiorum & minorum

rum partiu
 tinent, per
 marum, sin
 definitione
 uisionibus et
 His erg
 ribus Method
 thodo multa se
 illi preclari de
 officium (quoc
 definit, definit
 bonorum, que
 id quod in pra
 sistit, sed illo
 docendum sibi
 KON hoc est
 hoc est perfect
 ne complexus
 ΘΩΝΑ riges
 res positam, et
 tioni accomm
 definit esse
 reddi possit
 lationem, ut
 nesti partes

rum

PRIMVS.

rum partium, ita Diæresis ea quæ ad definitionē per-
 tinent, per diuisionem superiorum & inferiorum for-
 marum, siue specterum quærit, donec quidquid fuit in
 definitione produxerit, ipsumq; definitionibus & di-
 uisionibus explicauerit.

His ergo ita constitutis, exempla ut in superioribus
 Methodis fecimus, subiiciamus. Cicero hac Me-
 thodo multa scripsit, inter quæ primum occurrunt tres
 illi præclari de officio libri, in quibus omnium primum
 officium (quod hæc Methodus peculiariter requirit)
 definit, definitum diuidit in id quod pertinet ad finem
 bonorum, quod Philosophi Theoricum uocant, & in
 id quod in præceptis positum est, quodq; in praxi con-
 sistit, sed illo secluso ut nihil ad rem pertinente, hoc
 docendum sibi proponit, quod postquam in ΚΑΘΗ-
 ΚΟΝ hoc est medium, & ΚΑΤΟΡΘΩΜΑ
 hoc est perfectum diuisit, & singulas formas definitio-
 ne complexus est. Sed quia Stoicum illud ΚΑΤΟΡ-
 ΘΩΜΑ rigidius uidebatur atque extra humanas ui-
 res positum, exclusum est, ut parum susceptæ disputa-
 tioni accommodum. Medium autem officium (quod
 definiuit esse, cuius cum factum sit ratio probabilis
 reddi possit) diuisit in honestum & utile, quorum col-
 lationem, ut infra dicam, apposuit. Nam prius hos-
 nesti partes prosequutus est, quod in prudentiam,

C 5 iustis

LIBER

iusticiam, fortitudinem, modestiamq; diuisit, singulasq; definitionibus explicauit, additis officijs quæ à singulis harum formarum fluere uidebantur, idq; eodem quem proposuit ordine, & ut magis hæc conspicerentur, uitia, quæ cum his pugnare uidebantur (in omni enim Methodo Antitheseon collatio necessaria est) adiecit. Sub hæc officium, sumptis differentijs à statuum uarietate, Politicum, Militare & æconomicum prosequitur, nec omittit ætatum differentias & officia, addens officiorum rationes & discrimina. Porro cum ita honesti partes explicauisset, plura honesta inter sese contulit: Animaduertit enim pluribus propositis honestis, haud raro ambigi quodnam sit eligendum, Deinde absoluto primo officij genere, transit ad aliud quod utile uocauit, de quo in secundo libro disputat, deq; eius uarijs formis & officijs, quæ inde nascuntur pertractat, quorum quoque comparationem adiecit, Sæpe enim dubitari solet pluribus utilibus propositis, quodnam sit alteri præferendum. Tandem honestum & utile confert, & præcepta colligit per quæ honesta cognoscuntur, & ordine monstrat quod nihil quod cum ulla honestatis parte pugnat habendum sit utile, idq; facit copiosa exemplorum sylua illustrationis gratia adhibita atque ita iuxta huius Methodi normam Cicero omnia officiorum genera eruditissime

ditissime
rit in illo
intelliget
tenebit. h
titionibus
diuidit tot
tionem & q
& diuidend
etiam referre
Item de nat
phicos fere
Eust
quarum, n
ticularis est
tibus, non
forma addi
thio potius
ubi primum
tur de uirg
We
operis em
sunt. Pr
iudicet, h
mi uer su
quis in p

PRIMVS.

ditissime explicat. Hanc Methodum qui obseruauerit in illo Ciceronis opere, & facilius authoris mentem intelliget, & res quæ ibi traduntur firmius memoria tenebit. Hanc quoque Methodum idem author in partitionibus oratorijs sequitur. Ibi enim primum diuidit totam illam doctrinam in uim oratoris, in orationem & questionem quæ tria exponendo definiendo & diuidendo persequitur usque ad finem operis. Huc etiam referto libros de finibus bonorum & malorum. Item de natura deorum, de diuinatione, & Philosophicos fere huius authoris omnes.

Eustrathius his tribus Methodis Galeni adiecit quartam, nimirum ΑΓΟ ΔΕΙΞΙΝ, quæ quia particularis est & non spectatur in toto opere, sed in partibus, non debebat uniuersalibus Methodis ut noua forma addi, sed ad particulares Methodos ab Eustrathio potius fuisset referenda, de quibus sum dicturus, ubi primum quædam quæ admonitu necessaria uidentur de uniuersalibus Methodis adiecero.

Ne quid igitur in querenda Methodo alicuius operis erretur, hæc obseruanda & firmiter tenenda sunt. Primum ne quis ex parte aliqua operis, de toto iudicet, hoc est ne Methodum constituat eam quam primum uersus alicuius libri præ se ferre uidentur. Ut si quis in principio libri alicuius de Grammatica scripti, depre

LIBER

deprehenderit Grammaticam esse artem emendate lo-
quendi, uel finem eius esse ut sensa mentis congrua
oratione exprimamus, non statim pronuntiandum est
eam artem uel Diæresi, uel Analyfi scriptam esse, sed
tota series spectanda est, & ex ordine totius scripti Me-
thodo nomen retribuendum est. Philippus in principio
Erotematum Dialecticorum definit Dialecticam, mo-
net de eius fine & usu, non ideo totus liber uel Diære-
si uel Analyfi scriptus est, sed Synthesi si operis seriem
spectas.

Deinde obseruandum & hoc est, de quo in
Synthesi admonui, autores magnos certam ob causam
transferre aliquando Methodorum legitimum ordinẽ
id quod non faciunt Methodi ignorantia, sed magno
consilio. Vident enim interdum quedam quæ posteros
ri loco ponenda essent, commodius & utilius tradi
posse si præponantur, ut in præceptoris nostri Dialec-
tica iuxta Synthesis naturam quam Philippus ibi se-
quitur, inuentioni uocum & propositioni addenda
fuiſſet statim argumentorum inuentio, hoc est, ΤΟ-
ΠΙΚΗ, sed uoluit hic captui iuuentutis sese accom-
modare, quare absoluta uocum & propositionum
doctrina, de formis argumentationum præcepta adie-
cit idq; hoc consilio ut postea ex Topica, inuenta argu-
menta, statim suis formis alligarent studiosi, ac de in-
uentis

PRIMVS.

uentis continuo iudicare possent, nec ullo implicarentur errore, quod sane promptissimum fuisset, si normæ iudicandarum consequentiarum non antea fuissent traditæ.

Tertio loco obseruandum est quænam harum trium Methodorum sit præstantissima. Nam alij aliam præferunt, Sunt qui Synthesin ideo alijs anteponunt, cum quia magis ad naturam accedere uidetur, tum quod artes primum Synthesi uidentur inuentæ. Quam sane Methodum Aristoteles non solum in inueniendis, sed etiam in tradendis artibus ut plurimum est sequutus, Alij Analysin & Dièresin præferunt Synthesi, eo quod ingenijs hominum aptius esse iudicant, rem uniuersam & quasi compositam primum ponere, & postea uel Analyysi uel Dièresi eandem retexere, donec ad principia & fontes ipsos discentes deduxerint. Tametsi autem hæc improbare non possum, tamen hoc uisdetur mihi adijciendum, quod ex conditione & natura materiæ propositæ, de qua docendi sunt homines, petendum sit consilium. Nam aliæ res alio Methodi genere facilius & traduntur & percipiuntur. Si quis enim Analyysi uti uellet in Grammatica aut Dialectica tradenda, iudicarem illum operam & oleum perditurum. Nam ea Methodus in ijs artibus discentibus nequaquam est commoda, cum contra Synthesis sit

commo

LIBER

commodissima, quam omnes ut ego existimo sequuti sunt, qui has artes tradiderunt. Contra uero Rhetoricæ tradendæ commodior est Diæresis. Quapropter aliam Methodum in alijs rebus tractandis & aptiorē ita quoq; digniorem esse statuo, tametsi de dignitate fortassis disputare non uideatur opereprecium. Nemo enim dubitare debet, quin has uias rerum tradendarum hominibus monstraerit Deus, ut religio & alie res bonæ ab hominibus doceri aptius & percipi rectius possent. Nec audiendum esse iudico Ramum uirum alioqui doctum & bonum qui unam tantum uniuersalem Methodum agnoscit, nimirum Platoniam, pugnat enim non solum cum Aristotele quem ipse contemnit, uerumetiam cum natura & experientia. Tam præclara igitur organa tradendarum rerum optimarum religionis & artium non sunt propter ullius hominis sugillationem contemnenda. Postremo loco hoc quoq; admonendum uidetur, quod nulla Vniuersalis Methodus possit suo munere perfungi nisi particulatibus Methodis iuuetur, de quibus (quia hactenus satis mihi de Vniuersalibus Methodis dixisse uideor) nūc dicendum est.

DE PARTICVLARI- BUS METHODIS.

Methodus

ME
re propo
petenda
question
ctande pro
nes in con
particular
est singular
ne explican
ra conclusi
tantum sine
intellig ex
diuidunt Me
lutoriam &
peruere ad
Dialecticam
in his quatuor
ut ostenderet
ea quæ supra
Methodum Di
simplex quæ
ANALYTIC
Composita
probabilis,

PRIMVS.

Methodus particularis est ratio monstrans re-
 ctam uiam explicandi questiones de qualibet
 re propositas. Quapropter huius Methodi uarietas
 petenda est ex questionum uarietate. Cum itaque
 questiones sint uel simplices, ut cum singulae res tra-
 ctandae proponuntur, uel Compositae, cum propositio-
 nes in controuersiam incidunt, duplex erit Methodus
 particularis, Simplex nimirum & Composita. Illa
 est singularum uocum, cum uidelicet uoces uera ratio-
 ne explicantur, Haec qua propositio aliqua ratione uer-
 ra concluditur, siue id fiat necessitate consequutionis
 tantum siue rei & consequutionis simul. Hinc facile
 intelligi existimo uulgatam Methodi diuisionem, qua
 diuidunt Methodum in definitiuam, diuisiuam, reso-
 lutoriam & demonstratiuam esse huius classis, hoc est
 pertinere ad particularem Methodum, quam ideo
 Dialecticam uocant, quia tota ars differendi uersatur
 in his quatuor tractandis & explicandis. Haec dixi,
 ut ostenderem quomodo uulgata Methodi diuisio cum
 ea quam supra tradidi quadret. Porro haec duplex
 Methodus Dialectica plures sectiones recipit, Nam
 simplex quidem in ΣΥΝΘΕΣΙΝ ΔΙΑΙΡΕΣΙΝ
 ΑΝΑΛΥΣΙΝ particulares & mixtam diuiditur.
 Composita uero etiam habet uarias formas. Alia enim
 probabilis, Alia Sophistica, alia demonstratiua a que-
 stione

xiimo sequenti
 tra uero Rhetor
 is. Quapropter
 andis & aptiore
 nesi de dignitate
 precium. Nemo
 rerum tradendis
 ut religio & alie
 & percipi rectis
 o Ramon uirum
 tantum uniuersis
 Platoniam, puz
 quem ipse contem-
 perientia. Tan-
 in rerum optimis
 propter ullius hoc
 Postremo loco hoc
 nulla Vniuersali
 ngi nisi particula
 (quia hactenus se
 dixisse uideor) m

VLARI
 DIS.

Method



LIBER

stione subiecta dicitur, quarum postea uarij sunt rami.
Nam quælibet harum spectatur uel in disputatione,
cum plures de aliqua quæstione litigant, uel in collatio-
ne cum ipsi de rebus sine aduersario scribimus quid-
quam serio, siue declamamus ingenij excolendi gra-
tia, uel in examine eorum quæ ab alijs scripta sunt, ni-
mirum cum ea quæ uel uberiori oratione exposita sunt
reteximus & detractis ornamentis nuda proponimus,
ad dialecticam normam singula reuocantes, ut eo ac-
curatius de negotio proposito iudicium formetur sine
quo examine uberior oratio nequaquam intelligi pos-
test, neque quidquam horum intellectum uolo de ora-
toria Methodo, de qua seorsum quemadmodum antea
proposui sum dicturus, nunc ideo paucioribus de Dia-
lectica Methodo dicam, quia ars Dialectica hanc so-
lam profitetur, hanc docet, ad hanc omnia sua præ-
cepta fere refert.

DE SYMPLICI ME- thodo Dialectica ac primum de Syn- thesi particulari.

SYnthesis particularis est duplex ΔΙΗΓΗΣ
ΤΙΚΗ, quæ rei simplicis elementa colligit, pars
tes componit, antecedentia coniuncta & consequens
tia ponderat, finem usumq; rei commonstrat, Breuiter
quæ

que occu-
& OPI
finitione
definiend
duntur or
finiendi
in Topici
pium: Cu
uelis, cum
prium effe
positi, ut
huc. Ma
quitur: q
Nondam
tate teneri
uerbum: Iur
bitur, ut sit
que morte
dum est sine
possessione
addamus
rannis est
genera sunt
ministras
satis est.

PRIMVS.

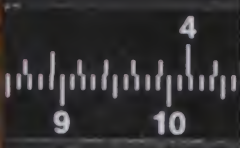
quæ occupatur in circumstantiarum rei consideratione
 & ΟΡΙΣΤΙΚΗ, quæ est certa uia res singulas de
 finitione complectendi, & uocatur usitate Methodus
 definiendi. Huius uarias formas, quia in Dialecticis tra
 duntur omittam, & breuiter paucis & generatim de
 finiendi Methodum exponam, quam his uerbis Cicero
 in Topicis tradidit. Sic igitur inquit Veteres præci
 piunt: Cum sumpseris ea quæ sunt rei quam definire
 uelis, cum alijs communia usque eo persequi, dum pro
 prium efficiatur, quod nullam in aliam rem transferri
 possit, ut hæc: hæreditas est pecunia. Commune ad
 huc. Multa enim genera sunt pecuniæ, adde quod se
 quitur: quæ morte alicuius ad quempiam peruenit.
 Nondum est definitio, Multis enim modis sine hæredie
 tate teneri mortuorum pecuniæ possunt. Vnum adde
 uerbum: Iure. Iam à communitate res disiuncta uide
 bitur, ut sit explicata definitio, Hæreditas est pecunia
 quæ morte alicuius ad quempiam peruenit iure, non
 dum est satis, adde nec ea aut legata testamento, aut
 possessione retenta. Confectum est. Hactenus Cicero
 addamus & nos unum atque alterum exemplum. Ty
 rannis est imperium. Commune adhuc, Multa enim
 genera sunt imperiorum, addamus ergo: quod unus ad
 ministrat, non est satis, adde publicum, ne id quidem
 satis est. Adde ergo: Cum Respub: non ex legibus,

D sed

uarij sunt am.
 in disputatione,
 ne, uel in collatio
 scribemus quide
 excolendi gra
 scripta sunt, nis
 ione exposita sunt
 uia proponimus,
 ocantes, ut eo au
 uum formetur sine
 uam intelligi pos
 etiam uolo de or
 madmodum ante
 uioribus de Dia
 dialectica hanc se
 omnia sua præ

I ME
 am de Syn

plex ΔΙΗΓΗ
 menta colligit, par
 anta & consequens
 monstrat, Breuiter
 que



LIBER

*Sed arbitrio dominantis gubernatur. His nihil fortassis
addi potest, Completa est itaque definitio. Tyrannis
est imperium publicum quod unus administrat, non ex
legibus sed arbitrio. Temperantia est uirtus, hoc las-
tissime patet. Adde Moralis, differentia est adhuc ge-
nerica non sufficiens ad definiendam speciem. Adde
quæ moderatur cupiditates. Iam res à communitate
dijuncta est, sed adde finem ut sit plenior definitio, ne
quid contra rectam rationem fiat, Coniungamus iam
omnia: Temperantia est uirtus moralis, quæ moderas-
tur cupiditates, ne quid contra rectam rationem fiat.
Qua autem ratione illa communia sunt quærenda, in
Dialectica explicatur, nimirum ut primum rei defini-
endæ prædicamentum quærat. Deinde ut inuentum
prædicamentum in genera media tantisper distribuatur,
donec proximum eius rei, quam definire uolumus,
genus inuentum fuerit. Tum inuentum genus in differ-
entias secabitur, donec eam rem quæ proposita est, à
reliquis eiusdem generis speciebus, certa & propria
differentia distinxerimus. Sed si certæ differentie inue-
niri non possunt, quærantur subsidia à causis, effectis,
proprietatibus & alijs rerum attributis, donec quo-
cunq; modo rem propositam certis limitibus definiue-
rimus. Atque hæc est Aristotelis in Secundo postero-
rum, Ciceronis in Topicis, Boetij in libro de definiendi
Methodo doctrina.*

Cæteris

PRIMVS.

Cœterum hoc loco admonendum duxi, id quod Rodolphus docet in loco coniugatorum, quem locum multum facere ad definiendum ostendit. Proposito enim abstracto definiendo, facilius definitionem inuenies, si concreti affectiones peruideas. Nam hanc uiam sepe Aristoteles sequutus est, ut in A Ethicis definiens prudentiam, primum personam prudentis ex ea consideratione definiuit, Sed Aristotelis uerba, quo res fiat clarior subiiciamus. Prudentia inquit quid sit ita intelligemus, si quos nominemus prudentes cognouerimus. Prudentes quidem uidentur ex eo esse, quod rectum consilium in ijs capere possint, quæ sua sunt quæq; non aliqua ex parte, ut quæ ad ualitudinem, aut uires pertinent, quod ex eo intelligi potest quia prudentes in re aliqua dicimus, cum ad honestum finem recte ea dirigunt, quæ arte non possunt effici. Quocirca ualeat prudens omnis consilio necesse est. Et quoniam consilium nemo in ijs rebus capit, quæ aliter euenire non possunt, neque ab ipso nequeunt effici & prestari. Quoniamq; scientia omnis demonstratione concluditur. Demonstratio autem ad ea nulla adhibetur, quorum principia secus euenire possunt (ea enim omnia euenire aliter queunt, quæ autem necessario eueniunt non cadunt in deliberationem) efficitur ut nec scientia, nec ars, prudentia dici possit. Scientia esse non quidem

D 2 potest,

LIBER

potest, quia quod subiectum est sub actionem aliter
 conuenire potest. Nec ars quia alius actioni, alius affe-
 ctioni artis finis est propositus, Relinquitur ergo ut
 prudentia sit habitus uera ratione ad ea agenda idos-
 neus, quæ uitæ hominum conducunt uel obsunt. Hoc
 Aristotelis exemplum euidenter docet præceptum Ro-
 dolphi esse utilissimum, quod Philosophi & Theologi
 sequi solent.

Addamus & nostrum exemplum. Si pietatem
 definire uelis, promptissimum fuerit, ubi excusseris
 quos nam nominemus pios. Pij autem nominantur, qui
 sine Hypocrisi Deo, parentibus, patriæ & ciuibus de-
 bitam reuerentiam & cultum prestant. Hinc relin-
 quitur pietatem esse studium cum summa reuerentia
 colendi Deum, patriam, parentes & ciues. Obseruan-
 dum & hoc est, quod Boetius faciendum in definiendo
 præcipit, quod Platonica Methodo particulari Dia-
 resis id est diuisione tanquam planissima & certissima
 uia inquirantur definitionum membra, donec rem à
 communitate distinxerimus, tam diu inquit debemus
 interponere species & differentias, quam diu seclusis
 omnibus quæ hoc idem esse possunt eo deueniatur, ut
 proprietas iam certa teneatur. M. Tullius in Topicis
 ius ciuile uoluit definire, & ut oportuit cæpit à gene-
 re. Dixit enim in principio Ius ciuile est æquitas. Hoc
 genus

PRIMVS.

genus est. Sed quoniam alia est æquitas constituta, alia naturalis, & Ius ciuile non est naturalis æquitas. Ergo constituta. Verum quia æquitas constituta alia est Gentium, alia certæ ciuitatis, & ius ciuile non est æquitas constituta Gentium. Ergo certæ ciuitatis. Relinquitur ergo quod ius ciuile sit æquitas constituta eorum qui sunt eiusdem ciuitatis. Quædam Boetij uerba mutauit, ut studiosi facilius Platoniam Methodum agnoscerent, de qua supra dixi in Diuersi Vniuersali. Sunt alij qui prædicabilium ordinem instrumentum Methodi definiendi constituunt, de qua re Boetius ita inquit. Quisdam cautiore plenioreq; in docendo, definitionis ipsius quasi quædam membra constituunt, dicuntq; perfectam & plenam definitionem ex his quinque partibus, genere, specie, differentia, proprio & accidente consistere, Sed accidens in definitione minimum, proprium plurimum ualet. Exempla uide in Dialecticis Philippi, & passim apud autores occurrunt plurima.

Porrò huc adiiciendum quoq; duxi præceptum Boetij, de ordine explicandi eam definitionem quam statuimus. Omnis definitio, inquit, his membris partibusq; tenetur. Primum uti breuiter id, de quo queritur quid sit, oratio nostra contineat. Deinde eius definitionis supponatur approbatio, qua illud ostendimus, ut id ipsum quod breuiter in definitione posuimus,

D 3 mus,

LIBER

mus, id ita esse argumentorum rationibus approbamus. Deinde tertio loco inducimus deductionem eiusdem definitionis in eam speciem de qua questio est, & de qua iudicium est constitutum, ut cum generaliter rem definiuerimus, & ita esse de quo queritur dixerimus uerum esse quod definimus. Tertio loco ostenderimus hoc esse quod gestum est, uel id esse de quo queritur, quæ orationis pars appellatur deductio generis in speciem. Quarto loco in oratione nostra ponemus destructionem definitionis aduersæ partis, hoc est, uti quemadmodum aduersarij definiuerint id ipsum de quo supra definitionem constituimus apponamus, eamque uitiosam esse doceamus. Hæc ratio tractandæ inuentæ per Methodum definitionis non solum oratoribus, uerum etiam Dialecticis & Philosophis est communis, nisi quod Philosophi ut plurimum aliorum definitiones prius consulant, & postea collectis membris suas statuunt, mox applicant genera ad species & confirmant. Hanc Methodum plurimum iuuare orationis copiam animaduerti, quare eam commemorandam esse duxi.

DE DIAERESI PARTICVLARI.

TAmetsi hæc Methodus ex ijs quæ dicta sunt in superiori Methodo facile intelligi potest, tamen
quis

PRIMVS.

quia eius laudes & utilitates hoc merentur, breuiter
de ipsa dicam. Plato enim adeo miratur hanc Metho-
dum, ut dicat se tanquam Deum sequuturum eum esse,
quem nouerit diuidendi peritum, atque id non iniuria.
Nam diuidendi Methodus cum ad rei quæ diuiditur
naturam demonstrandam, tum ad definiendum & ar-
gumentandum plurimum utilis est, sed preconijs omis-
sis, rem ipsam aggrediamur.

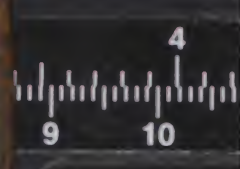
Est itaque diuidendi Methodus, quæ & parti-
cularis Dierefsis quædam existit & appellatur, certa
uia, res singulas diuisione, quasi anatomia quadam in
partes seu membra retexendi. Sub hac diuisione com-
pletor enumerationem, partitionem, & eam quam Cice-
ro, contracto uocabulo diuisionem appellauit. Nam
uis nominis & amplitudo hoc non recusat, quemada-
modum Boetius & post hunc Philippus testantur, nis
hil pseudo Ciceronianos morantes, qui nullum uerbum
ferre possunt, quod ipsi apud Ciceronem non legerunt.
Ut autem Methodus hæc eò facilius percipiatur, pri-
mum diuisionum formas recitabo. Deinde regulas
quasdam huic rei deseruientes adiiciam, Tertio loco
rationem ac uiam in singulis differentijs & speciebus
inquirendis subiiciam, Quarto loco ordinem tractandi
diuisionum membra inuenta docebo. Diuidendi itaque
genera duo sunt prius ac nobilius naturale ac per se

D 4 dicio

ribus approbes
ductionem eius
questio est, &
cum generaliter
queritur dixerit
ritio loco ostende-
esse de quo ques-
deductio generis
nostra ponemus
artis, hoc est, ut
ut id ipsum de quo
ponamus, eamque
tractande inuenta
m oratoribus, ut
is est communis,
liorum definitio-
tis membris suas
species & confus-
i uicere orationis
memorandam esse

ESI

R. I.
is que dicta sunt in
intelligi potest, tamen
quid



LIBER

dicitur, Posterius fortuitum seu per accidens nominatur.

Naturale diuidendi genus est, cum diuisio per ea fit quæ naturam rei attingunt, id est per differentias & species, Atque in tres formas diuiditur, quarum prima est generis in species siue in differentias distributio, Hæc alijs dignior est. Alia quam Cicero quidem partitionē, Themistiꝯ uero ANATOMHN uocat. Tertia est non quidem prioribus dignitate par, sed tamen in seriarum rerum tractatione haud raro adhibenda. Hæc enumeratio appellatur, & fit quoties uocis alicuius multa ampliudine significationis suæ complectentis significata enumerantur. Posterius diuidendi genus id eo uocatur per accidens, quia fit per ea quæ naturam rei non attingunt, sed ut fortuita quædam incumbunt, Estq; huius generis triplex forma. Prima est subiecti in accidentia diuisio, ut cum dicimus, omnium hominum alij sunt nigri, alij candidi, alij medij coloris. Secunda est accidentis in subiecta sectio, qualis hæc est. Omnia quæ expetuntur alia in anima, alia in corporibus sita sunt. Postrema est accidentis in accidentia diuisio, ut omnium candidorum alia sunt dura ut Margarita, alia sunt liquentia, ut Lac. Atque hæc sunt genera ac formæ diuisionum, nunc regulas subiiciant.

Prima.

PRIMVS.

PRIMA.

Oportet omnem diuisionum in duas ad minimum uel in plures, si necesse fuerit, partes fieri.

SECUNDA.

Omnis legitima generis diuisio fieri debet duobus terminis, nisi inopia uocabulorum hoc prohibeat.

TERTIA.

Differentiæ quæ aliqua oppositionis specie differunt, solæ generibus accommodari possunt in legitima diuisione.

QUARTA.

Differentia semper subiecto inesse debet, in ueris diuisionibus.

QUINTA.

Quemadmodum genera in species, ita differentie genericæ in alias sub se constitutas differentias, non secus atque genera diuidi debent.

His regulis traditis ad id quod tertio loco proposui accedendum est, nimirum ut rationem & certam quandam Methodum inquirendarum differentiarum in singulis diuidendi generibus teneamus, quod ut facilius fiat singula genera proponenda sunt. Non est enim

D 5 eadem

LIBER

eadem ratio inquirendarum differentiarum in omnibus generibus. In prima ergo forma prioris generis hac Methodo species & differentie inquirendae sunt. Primum omnium generis (nam sola genera hac forma diuiduntur) praedicamentum querendum est. Statim in proximas species subiectas generi diuidendum, mox in alias, donec ad infimas species deuentum fuerit, ubi consistendum est, sed non promiscue & fortuito species diuidendo generi subijcies, sed eas tantum, quas constituunt oppositae differentie sub eodem genere collocatae. Ut animalium aliud est brutum, aliud est homo. Hic in proximas species quas constituunt oppositae differentiae, irrationale & rationale diductum est genus. Et ne erretur in assignandis speciebus, profuerit primum in differentias genera diuidere. Postea differentias adiuuncto generis uocabulo species statuere, atque hoc necessario faciendum est potissimum si species quibus oportet genus diuidi nominibus carent.

Sed dicat aliquis in Animalis diuisione res plana est, sed quid faciendum ubi nec differentiarum, nec specierum sunt uocabula. Huic inopiae hoc pacto succurrendum est: Vbi differentiae non extant proprijs uocabulis, periphrasi uerborum utendum erit, si specierum nomina desunt accipe differentiam, eamque superiori generi copula. Omnis enim differentia in pro-

primum

primum gen
materie,
referat. Se
Labor qua
cesserit, qu
ea enim reg
a se inuicem
nere possit,
genus diuisi
tuor nempe
& relatiuum
tummodo se
rectissime fi
de contradi
matione & n
per se nullam
species omnia
quaequid pro
dico homo,
substantiam
diuisio gene
est tamen
quam simi
lo uocabu
merorun

PRIMVS.

primum genus ueniens speciem facit. Vnde est ut genus
 materie, differentia uero forme similitudinem quandam
 referat. Sed labor est, inquires differentias illas inuenire.
 Labor quidem, sed non adeo difficilis, si Methodus ac-
 cesserit, quam tertia regula supra tradita monstrat. Ex
 ea enim regula constat quod sole illa differentie, quae
 a se inuicem aliquo oppositionis genere differunt sub ge-
 nere positae, genus ipsum possunt distinguere uera & le-
 gitima diuisione. Oppositionum autem genera esse qua-
 tuor nempe Contradictorium, Contrarium, priuatiuum
 & relatiuum, ex Dialectica notum relinquo, Hic tan-
 tummodo secundum quas oppositiones diuisione generis
 rectissime fiat admonere oportet, ac primum quidem
 de contradictionis oppositione dicendum est, quae affir-
 matione & negatione proponitur. Quod autem negatio
 per se nullam constituit speciem, ex eo manifestum quod
 species omnis esse rem aliquam intendit, negatio uero
 quicquid proponit ab eo quod est esse disiungit, ut cum
 dico homo, aliquid esse inuenio. Cum uero non homo,
 substantiam hominis negatione destruxi. Sic igitur
 diuisione generis in species per se caret negatione, necesse
 est tamen saepe speciem negatione componere cum ea,
 quam simplici nomine speciem uolumus assignare nul-
 lo uocabulo nuncupatur, ut cum dico. Imparium nus-
 merorum alij primi ut tres, quinque, septem, Alij non
 primi

LIEER

primi ut nouem, Vt hoc pacto sepe assignemus species
 coget necessitas non natura. Verum cum ita fiet diuisio,
 affirmacionem sequetur negatio non contra. Atque
 hæc dicta sint de differentijs oppositis, quas constituit
 contradictio. Nunc de contrarijs dicendum, in quibus
 generum frequens est diuisio, fere enim cunctas
 differentias in contraria diducimus. Sed quoniam
 contrariorum alia sunt immediata, alia mediata, in
 utrisq; diuisio facienda est, ut colorum alij sunt nigri,
 alij albi, alij neutri. Hic quia indigentia nominum
 prohibet fieri bimembrem diuisionem, iuxta primam
 & secundam regulam diuisio facta est. In immediate
 contrarijs diuisio fiet bimembris, Vt figurarum alie
 equales, alie inæquales sunt. Porrò diuisio secundum
 oppositionem priuantium uidetur similis contradicto-
 riæ. Negat enim quodammodo priuatio habitum, sed
 differt quod semper quidem potest esse negatio, priuatio
 uero non semper, sed tunc solummodo quando habere
 habitum nature rei conuenit. Quare forma quæ
 dam intelligitur esse priuatio. Non enim tantum pri-
 uat, sed etiam disponit quodammodo cum qui priuatur
 habitu. Hic ergo ut in superioribus diuisio generis fi-
 eri potest, ita tamen ut habitus priori loco ponatur,
 priuatio posteriori. Quarta oppositio est relatiua
 rum, quæ nullam habent substantialem differentiam
 qua

qua à se di-
 nationem,
 non possunt
 facienda di-
 uisus aut do-
 subiecti tam-
 per relatiua
 ferui sum, al-
 quomodo &
 uisione confu-

DE

CVI

E I

Nunc de
 priuatio pri-
 inuentionem ha-
 itate composi-
 itate semper
 in mouere, de
 cogitatione rei
 ex corpore bo-
 quam priuatio

PRIMVS.

qua à se discrepent, imo potius habent huiusmodi cog-
nationem, qua ad se inuicem referantur, ac sine se esse
non possint. Non est ergo generis in relatiuas partes
facienda diuisio. Neque enim hominis species est ser-
uus aut dominus, nec numeri, medium aut duplum, in
subiecti tamen in accidentia diuisione nihil prohibet
per relatiuas partes fieri diuisionem, vt hominum alij
serui sunt, alij domini. Ex his manifestum esse puto,
quomodo & species & differentie in uera generis di-
uisione constituende sunt.

DE ANALYSI PARTI-
CVLARI ENVMERATIONE
ET DIVISIONE KATA
ΣΥΜΒΕΒΗΚΟΣ.

Nunc de totius in partes sectione (nam ea est al-
tera prioris generis diuidendi forma, & pro-
pria Analysis particularis est) dicam breuissime, de qua
inuniuersum hæc est obseruanda regula: Ex considera-
tione compositionis recte Totius diuisio ordinatur,
ita ut semper à principalioribus partibus fiat diuisio
in minores, donec res tota in minimas partes animo &
cogitatione retexta fuerit. Vt quia homo componitur
ex corpore hoc est materia, & anima id est forma tan-
quam principalibus partibus, recte fiat diuisio seu
partis

LIBER

partitio hominis in corpus et animã. Deinde hæ partes
ut tota accipiendæ sunt & diuidendæ in partes. Anima
itaq; tamet si reuera non constat ex partibus, tamen quia
in ea est uis uiuificandi, mouendi & intelligendi, recte
anima in has partes uirtuales, ut uocant, diuidi potest,
per se sane indiuisibilis. Et rursus hæ singulæ partes, ut
tota constituendæ sunt & diuidendæ. Deinde altera
pars primæ diuisionis sumenda est nempe corpus, &
ut totum arripiendum, huiusq; consideranda est com-
positio. Vnde rursus ANATOMIA instituenda est,
donec in minimas partes dissectum fuerit corpus. Hæc
ratio totius diuidendi in partes, perutilis ad amplifi-
candum & illustrandum est, quare & Rhetores de
hac præceperunt. Tertia forma primi generis est enu-
meratio significationum diuersarum eiusdem uocis.
Huius Methodus secundum has regulas instituenda est.
Primum omnium uidere oportet, quæ significatio na-
turalis sit (Est enim naturalis significatio quam pri-
mum habuit uox cum inuenta est. Naturalia enim
dicuntur, quæ cum unoquoque nata sunt) quæ transla-
titia. Deinde si sensus patitur & contextus, retinenda
est naturalis significatio, Sin minus translative signi-
ficationes sunt enumerandæ, quarum ea aptanda est
proposito, quæ maximè quadrat, & firmis rationibus
monstrandum est quod aliæ uocis significationes non
conueniant.

Porró

P
stuctur.
Method
acciden
cos Dial
instruat
officium al
que ad offi
mus Paulum
& Timoth
Philippi e
copia. C
sionis hæc
nem ponat
piciamus a

DE I
L

Porró e
Natho
re uocant, e
est confici
eo quod fit
tum sit, &
particular

PRIMVS.

Porro posterioris generis diuisio hoc pacto instituetur. Subiectum in accidentia commodissime hac Methodo distribuetur, si per singula prædicamenta accidentium eatur. Vel ut Rodolpho placet, per locos Dialecticos ordinetur propositæ rei descriptio, & instituatür ueluti quædam particularis Synthesis, ut si officium aliquod fuerit diuidendum, recte in partes eas quæ ad officium faciunt fiet descriptio, id quod uidemus Paulum fecisse in descriptione Episcopi ad Titum & Timotheum, de quo genere uide plura in Dialectica Philippi & in posterioribus commentarijs Erasmi de copia. Coeterum Methodus tractandæ inuentæ diuisionis hæc est uulgarissima: ut primum nostram diuisionem ponamus. Deinde eandem confirmemus, mox subiiciamus aduersariorum eamq; rationibus destruamus.

DE METHODO COPVLATA DIDASCALICA.

Porro ex his superioribus Methodis alia quædam Methodus, quam Didascalicam à suo proprio fine uocant, emergit. Et tametsi ex pluribus Methodis est conflata, tamen recte eam & simplicem uocaueris eo quod simplicium rerum tractandarum instrumentum sit, & copulatam, quam conflatur ex pluribus particularibus Methodis, de qua quia Philippus in
fine

LIBER

fine primi libri Erotematum Dialectices tractauit, inde studiosis quæ huc faciunt petenda relinquam, ubi prius membra potissima huius Methodi Didascalice, copulate recensuero. Priusquam igitur definitio rei queritur, statuendum est an res sit, ideo An sit, questio, in Didascalica Methodo præcedit. Deinde definitio nis Methodo natura rei explicetur. Tertio loco diuidendi Methodus adhibenda est, sub qua reliqua capita, seu questiones à Philippo positas comprehendo. Nam & totius in partes Analysin, & eam quam uocant ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΝ id est descriptionem, quæ fit per locos Dialecticos ad diuisionem refero. His tribus capitibus absoluitur Methodus Didascalica simplex, cum quibus capitibus & Philippi Methodus & Aristotelis questiones: An sit, quid sit, quale sit & propter quod sit, conueniunt. Atque hæc de simplici Methodo, nunc ad compositam transeamus.

DE COMPOSITA METHODO.

Diximus de Methodo particulari simplici, nunc ordo postulat ut de composita dicamus. Huius in tota uita utilitas est maior, quam ut nostra oratio eius laudibus respondere possit: quare preconijs omis sis rem quam possum planissime explicabo.

Est

Et
certa uia
in disputa
Ut enim
hæc conu
respicit.
stionis prop
explicande
circa cum o
aut fallacib
solcat, Tri
babilem re
quibus prin
sputatione,
tum pro tem
potissimum
in lectio

D

M
libus argu
Dialectice
quod ubi

PRIMVS.

Est itaque composita Methodus particularis, certa uia ac ratio, propositam questionem coniunctam in disputando, collocando, & examinando tractandi. Ut enim simplex Methodus questionem simplicem ita hæc coniunctam, que constat subiecto & predicato, respicit. Varietas autem huius Methodi à uaria questionis propositæ natura, & propositionum que illi explicandæ adhibentur, uarietate, petenda est. Quocirca cum omnis questio Composita aut probabilibus, aut fallacibus, aut necessarijs & perpetuis confirmari soleat, Triplicem hanc Methodum constituamus probabilem nimirum, Sophisticam & apodicticam, de quibus primum particulatim quedam. Deinde de disputatione, collatione & examine singularum, quantum pro tenuitate ingenij licebit, dicam. Nam hæc pars potissimum iuuat studia Iuuentutis, memoriam confirmat, in lectione optimorum autorum iter ostendit.

DE COMPOSITA PROBABILI.

Methodus Composita probabilis, est uia ac ratio, probabilem questionem tractandi probabilibus argumentis, seu propositionibus, cum secundum Dialectices præcepta recte instituuntur argumenta, quod ubi fit concessis propositionibus probabilibus

E sequitur

LIBER

sequitur conclusio necessario, unde Aristoteles prescribit non petendam, hoc est non querendam esse conclusionem, sed ex premissis datis inferendam, Nam qui admittit premissas in bona consequentia, necessario conclusionem uelit nolit admittet. An non questio, dubia est, de qua in utramque partem differere licet? quomodo ergo dicis nunc necessariam, quae est dubia, quam etiam paulo antea probabilem appellasti? Datis propositionibus hoc est premissis, qualescunque fuerint, si modo seruetur norma syllogismi, conclusio sequitur idque necessario etiam si materia non sit necessaria. Sic enim definit Aristoteles syllogismum, orationem esse dicens, in qua quitusdam positus propositionibus per ipsas sequitur conclusio, idque necessitate consequentiae non natura. Duplex enim necessarium Dialecticus considerat aliud per naturam, aliud per consequentiam. Necessarium per consequentiam omnem syllogismum legitime factum sequitur. Necessarium uero per naturam & per consequentiam & per subiectam materiam in solis demonstrationibus existit.

Porro Methodus haec in genere petenda est primum ex natura questionis propositae. Secundo ex inuentione argumentorum. Tertio ex doctrina de syllogismis. Verum hic arte opus est quae iudicium regat. Nam proposita questione triplex cura animum occupat,

pabit, prima
me, ad quam
Sed haec post
aliud questio
mam exigit.
primum de gener
inde de argumen
conuenire. Po
inuentis & quest
Questio
tuor fecit Arist
& Accidentis.
Definien
finito predicat
um genus, nel di
quando proprie
tis, cum accidens
quibus generibus
ria: quod questio
tantum a praedic
ad subiectum.
neris est questio
tur. Si ne con
ris questio, sed
dicandam est.

PRIMVS.

pabit, prima questionis, media argumenti, ultima forma
me, ad quam potissimum alligandum est argumentum.
Sed hæc postrema ex genere questionis pendet, Nam
aliud questionis genus aliud argumentum aliamq; forma
mam exigit. Dicendum est ergo necessariò hoc loco
primum de generibus questionum Dialecticarum. De
inde de argumentis, quæ singulis questionum generibus
conueniunt. Postremum de formis, quæ argumentis
inuentis & questionis propositæ accommodatæ sunt.

Questionum itaque Dialecticarum genera qua
tuor fecit Aristoteles: Definitionis, Generis; Proprii
& Accidentis.

Definitionis questio est, quando definitio de de
finito prædicatur & contra. Generis, quando propria
um genus, uel differentia de specie adfertur. Proprii,
quando proprium prædicatur de subiecto. Accidentis
tis, cum accidens adfertur, uel queritur de subiecto. In
quibus generibus ne erretur hæc obseruatio est necessa
ria: quod questio non sortiatur nomen á subiecto, sed
tantum á prædicato, hoc est ab habitudine prædicati
ad subiectum. Ut si queratur sit ne homo animal? ge
neris est questio, genus enim in hac questione prædica
tur. Sit ne anima harmonia? est quidem & hæc gene
ris questio, sed non naturalis. Eodem modo de alijs iua
dicandam est. Oblata ergo questione de qua contro

E a ueris

LIEER

uersa est, primum omnium cuius generis sit queratur. Deinde cognito genere questionis, loci prudenter consulendi sunt a quibus ducantur argumenta, per quæ uel confirmari uel confutari questio poterit. Id autem apertissime uidetur fieri hoc modo: si diligenter perspexeris in quibus predicamenti fuerint partes questionis, Nam ipsa predicamenta precipuos locos monstrant. Deinde si questio fuerit definitionis, genus & differentia propria debent esse eiusdem predicamenti, quæ si fuerint idque secundum regulas in definitiua Methodo prescriptas, confirmanda est questio, sin minus refutanda & monstrandum uitium. Et quia differentie non subiiciuntur oculis, plurimum facit ad inueniendam differentiam, confirmandam & confutandam consulere locos effectuum, actuum, adiacentium & cognatorum. Simile iudicium est de generis questione, sed ad hanc quoque adhiberi solent loci speciei, proprii, Adiacentium, Actuum, Causarum &c. In proprii quoque questione loci interni ualent precipue. Item actus & adiacentia & contraria. In accidentis autem questione, loci externi Adiacentia, signa, communiter accidentia. Breuiter omnes loci possunt singulis generibus questionum adhiberi, sed alij alijs questionibus magis accommodati sunt, quemadmodum dictum est.

Porró Aristoteles & Cicero operæ precium putauerunt

tauerunt es
rare que re
Que sane e
tionis est qu
darios.
hac in Topi
Topica nihil
argumenta co
quorum ad
ligari debent
figuris sunt
libissima que
Primo
est de subie
Secundo
est subiectum
Tertio
sunt paria in
Quarto
consequens e
hibenda est
sollogismo,
Inuenio me
extremorum
tas est dole

PRIMVS.

tauerunt esse in inquisitione argumentorum, considerare quæ nam questio sit cognitionis & quæ actionis. Quæ sane consideratio utilissima est. Nam si cognitionis est questio, loci interni & medij sunt accommodatiores. Si actionis medij & externi: Verum quia hæc in Topicis traduntur, inde petenda sunt, Nam Topica nihil aliud est, quam Methodus inueniendi argumenta consentanea questioni propositæ. Porro quantum ad argumentorum formas attinet, quibus alii ligari debent argumenta, hoc tenendum est, Alia aliis figuris sunt magis accommodata, quare de hac re utilissima quedam præcepta subiiciemus.

Primum. Si medium inuentum predicari potest de subiecto questionis, aptissima erit prima figura.

Secundum. Si de inuento medio predicari potest subiectum questionis, aptissima erit tertia figura.

Tertium. Si medium & subiectum questionis sunt paria, in prima & tertia figura concludere licet.

Quartum, si medium neque antecedens, neque consequens est extremorum questionis, uel duplex adhibenda est argumentatio, uel Enthimema aptius erit syllogismo, ut si queratur sit ne uoluptas expetenda? Inuenio medium quod est dolor, prorsus ab utroque extremorum questionis dissentaneum, Nam nec uoluptas est dolor, nec expetendum est dolor, nec contra.

E 3

Hic

LIBER

Hic ergo opus erit duplici argumentatione, & nouum medium querendum, quod latet in priori medio hoc pacto: Quod naturam offendit, est fugiendum, dolor naturam offendit, Ergo dolor est fugiendus, Si fugiendus est dolor uoluptas expetenda est, Atqui dolor fugiendus est, Ergo uoluptas est expetenda.

Hoc solet plerumq; fieri in locis contrariorum, Similitudinis, dissimilitudinis, maioris, minoris & paris. Item causarum & effectuum, quod qui non animaduertunt, in accommodandis locis saepe laborant. Verum haec in Dialecticis fusius tractanda sunt.

Quintum. In destructione questionis affirmatae dominatur secunda figura.

Sextum in confirmanda Vniuersali propositione dominatur Barbara, primae figurae primus modus, & inductio ex quibuscunq; locis promantur argumenta, Tametsi haec plana sunt, tamen quedam praecipua de affectione medij ad propositae questionis partes adscribam, ut inquirentis & iudicantis labor hae ratione leuetur. In prima itaque figura haec debet esse medij ex locis inuenti affectio ad extrema questionis propositae, ut in omnibus modis medium adferatur de subiecto conclusionis. Deinde in affirmatiuis modis sit antecedens praedicati, in negatiuis uero repugnans. In secunda haec debet esse medij dispositio, ut semper altera

rius extre
sare & Fe
subiecti qu
consequen
Por
dens sit sub
praedicati. se
consequen
inueniendae
commo
ca que haec
ponatur hae
monia. ut u
dus est, que
An anima si
nae in hae qu
tibus non a
superioribus
confidendi su
ceteris su
natura p
forma h
hominis, e
praedicame
Ha

PRIMVS.

rius extremorum questionis sit repugnans. At in Cesare & Festino repugnans sit prædicati, & consequens subiecti questionis. In Camestres uero & Baroco, sit consequens prædicati & repugnans subiecti.

Porrò, in tertia figura semper medium antecedens sit subiecti, in affirmatis quoque antecedens sit prædicati, sed in negatis repugnans prædicati. Hæc consideratio habitudinis mediij multum iuuat & ad inueniendum medium, & ad formas inuentis apte accommodandas. Porrò ut res uniuersa fiat illustrior, ea quæ hactenus dicta sunt exemplo declarabo. Proponatur hæc questio in medium. Ecquid anima sit harmonia, ut uoluerunt Platonici. Primum hic aduertendum est, quod sit generis questio. Cum enim queritur An anima sit harmonia, queritur an harmonia sit genus in hac questione. Deinde facile est uidere cognitionis non actionis questionem esse, Vnde & hoc ex superioribus notum relinquetur qui loci potissimum consulendi sunt, sed prius uidendum in quibus prædicamentis sine partes questionis, id quod ex partium natura facile est intelligere. Anima siquidem cum sit forma hominis substantialis, & altera pars substantie hominis, & per se subsistat separata à corpore, in prædicamento erit substantie.

Harmonia uero cum sit nihil aliud, quam pars

E 4 tium,

LIBER

Etiam, aut numerorum, aut figurarum quaedam dispositio, Vel ut Augustinus definit, concentus quidam ex dissimilium uocum moderatione factus, in quantitatis predicamento erit. Hac tanquam ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ adhibita, consulendi sunt loci ac primum definitionis, deinde reliqui ut generis, proprii, differentie. Iam inuenta ex locis conferenda sunt cum partibus questionis, & pro diuersa habitudine inuentorum ad questionem, ut supra dictum est, instituenda est argumentatio. Definitio anime est forma substantialis hominis, hæc quia consequens est ad subiectum questionis, aptissima erit prima figura. Et quia repugnat predicato questionis quæ est indefinita, erit modus Ferio hoc pacto. Nulla forma substantialis hominis est harmonia, Anima est substantialis forma hominis, Ergo anima non est harmonia. Deinde quia medium repugnat predicato, & adfertur de subiecto, poterit etiam accommodari tertio modo secundæ figure hoc pacto. Nulla harmonia est forma substantialis hominis, Anima est forma substantialis hominis, Ergo anima non est harmonia. Ad eundem modum reliqui loci, qui attingunt primum questionis substantiam consulendi sunt. Loci generis, Anime, sunt forma, spiritus, substantia, loci generis, Harmonie, sunt concentus, dispositio, quantitatis. Loci generis anime applicati concludunt quemadmodum

admodum
in Festino
solus mo
syllogism
quære fia
predicame
dicta de Ma
in Topicis e
trigylle satis

D
ME
me
ofundend
in magna est
& ubi ement
cunctis finit
est. Adole
d'us fact, ma
unquam res
fallere mte
tr adie arq
teles mules
illis de Sop

PRIMVS.

admodum in definitione dictum est, hoc est ut Ferio & in Festino. At si ex generibus harmoniæ petis media, solus modus Baroco erit accommodatus, & tot erunt syllogismi, quot utriusque genera erant assignata. In qua re facile uidere est quantum momenti huc adferant predicamentorum ordines. Atque hæc sint breuiter dicta de Methodo probabili, quæ diligentius & fusius in Topicis explicanda est. Prima enim elementa hic attingisse satis est, ut Methodus aliquo modo conspiciatur

DE METHODO
SOPHISTICA.

Methodus Sophistica est uia ac ratio, per argumenta **ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ** ueritati tenebras offundendi, & homines incautos decipiendi, quæ quia indigna est homine nato ad ueritatem amplectendam, & uehementer nocet moribus ac communi societati, omnino studiosis tota hæc auillandi ratio detestanda est. Adolescentes enim Sophistarum parastrophis assuefacti, nunquam ueram Dialecticam discunt, neque unquam res bonas adferunt, sed tandem sua ipsorum fallacia miserè decipiuntur, nunquam ueritati ab alijs traditæ acquiescentes intrepide. Quod autem Aristoteles multa de fallacijs Sophisticis præcepta, in duobus illis de Sophisticis Elenchis congeßit, hoc non fecit ut

E 5 Sophis

LIBER

Sophistas faceret, aut Sophistam traderet, Verum ut auxiliare Pharmacum nobis exhiberet ad euitandas, ut ipse uocat Sophisticas ΕΝΟΧΛΗΣΕΙΣ. Non secus atque Nicander, qui de uenenis tractauit, non ut ijs utamur alijs in perniciem, sed ut ea potius cauere possimus ne nobis noceant. Cæterum si Methodum aliquam queras diluendi Sophistica argumenta, nulla melior prescribi potest quam ea quæ ab Aristotele, à Philippo & à Villichio tradita est, quare de ea hic peculiaris præcepta non prescribam, sed tantum moneo re uolo adolescentes, ut proposito argumento falso, seu Sophistico, primum omnium perlustrent animo regulas consequentiarum, & uideant num quid peccetur contra aliquam regulam consequentiarum, quod si sit reiicienda est consequentia. At si nullum ibi peccatum apparet rerum sequatur examen locis in consilium, ex quibus falsum illud argumentum ductum est, adhibitis. Tertio uidendum utrum ex locis Sophisticis aliqua fallacia commissa sit. Hæc triplex cura sit respondentis ad Sophistica argumenta, qualia omnia sunt quæ falsum aliquid sub ueritatis titulo concludunt, sed de his plura in Dialectica.

DE METHODO DEMONSTRATIUA.

Tamet si

PRIMVS.

Tamet si Methodus Demonstratiua non potest ex-
 ac te tradi breui aliquo compendio: tamen breuia-
 ter conabor deliniamenta saltem huius Methodi attin-
 gere. Est autem hæc Methodus Philosophorum fere
 propria, Nam demonstratione Philosophis est opus
 ueluti instrumento ad Philosophiæ partium Theoricæ
 & practicæ, hoc est cognitionis & actionis rectam ex-
 plicationem: Sicut enim fâber amussis beneficio lignum
 rectum à curuo, & ædificator perpendiculo parietem
 æqualem ab inclinato discernit, sic Philosophus in spe-
 culatione quidem uerum à falso, in actione uero bonum
 à malo demonstrandi regula separat.

Est autem Demonstrandi Methodus recta uia
 ac ratio, ex necessarijs notisque propositionibus ima-
 motam conclusionem inferendi. Vt autem hæc Metho-
 dus utcunq; intelligatur primum oportet scire in omni
 demonstratione duo spectanda esse, tanquam principæ
 lia capita, quorum unum est problema ipsum (sic enim
 Aristoteles uocat questionem in disputatione adductam)
 quod demonstrandum proponitur. Alterum propositio-
 nes quibus ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ probatur. Deinde
 in omni problemate duo sunt, prius datum, Alterum
 quesitum, more Geometrarum uocant. Vt in hoc pro-
 blemate, sit Anima immortalis nec ne. Anima datum,
 immortalis uero quesitum est. Porro propositiones
 per

t, Verum ut
 ad euitandas,
 ΕΙΣ. Non
 effruit, non ut
 potius auere
 si Methodum
 gmentis, nulla
 ibi Aristotele, à
 re de es hic pe-
 d. tantum mones-
 pimento falso, seu
 trem animo regu-
 um quid peccetur
 arum, quod si sit
 lum ibi peccatum
 in consilium, ex
 um est, adhibitis.
 sticis aliqua falsi-
 sit respondentis
 ia sunt que falsi-
 dunt, sed de his

DE

Tamet si



LIBER

per quas probatur problema ad minimum due sunt,
 quas ante unamquamque particularium demonstratio-
 num precognosci necesse est. Non enim possibile est
 quicquam non omnibus propositionibus cognitis con-
 cludere ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΣ. Sed inter illas duas
 propositiones, quas in demonstratione adhiberi necesse
 est, hoc est discriminis, quod maior sit omnino commu-
 ne quoddam axioma, cui fides adhibeatur propter eui-
 dentiam dignum est, unde & axioma id est dignitas di-
 cta est. Minores uero propositiones quoniam sunt
 infinitæ, non sunt tam obuiæ aut notæ, attamen in ma-
 ioribus propositionibus uirtute comprehenduntur, ut
 in syllogismo hoc. Omne animal est substantia, homo
 est animal, Ergo homo est substantia. Minor proposi-
 sitio, homo est animal, comprehensa est uirtute in ma-
 iori animal est substantia. Vnde hæc tria necessarium
 est cognoscere ante omnem demonstrationem, datum
 & quesitum in problemate & dignitatem, hoc est pro-
 positionem illam notam & dignam fide sua euidentiā,
 Sit problema. Estne iusticia laudanda nec ne? Datum
 est iusticia quesitum laudanda, præter hæc oportet me
 dignitatem (Sic enim interpretantur axioma) habere,
 quæ est: Honestæ sunt laudanda, hæc adeo euidens est,
 ut qui contradicat prorsus insanus existitur. Hæc
 tria cum adsunt materiam demonstrationis habes,
 quam

PRIMVS.

quam sic formare debes. Omnia honesta sunt laudanda, iusticia est honesta. Ergo iusticia est laudanda. Et tot possunt fieri ex hac una dignitate demonstrationes, quot sunt partes subiectiue, ut uocant, subiecti axiomaticis. Deinde cum scitur que nam oporteat præcognoscere ante demonstrationem, sciendum & hoc est quibus modis oporteat ea præcognoscere, cum sint ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ questiones quatuor, quod sit, quid sit, quale sit & propter quid sit. In dato ergo id est subiecto problematis oportet præcognoscere & quod sit, & quid sit, in quesito quid sit solum, in dignitatibus an sint, seu quod sint, idq; quia sunt propositiones. His cognitis discrimina dignitatum tenenda sunt, nimirum quod alie omnibus scientijs, alie quibusdam, alie uni tantum scientie subijciantur. In omni scientia locum habet hæc dignitas: In singulis affirmatio aut negatio est uera. Hæc uero: Eidem equalia inuicem sunt equalia, pluribus famulatur scientijs, nimirum Musicae, Geometrie & Arithmetice. Porro hæc: Honestas sunt facienda, in sola morali Philosophia locum habet. Præterea genera Demonstrationum cognoscenda sunt, & Methodus singulorū. Genera autem sunt uaria, sed nos cum Philopono in hunc modū diuidamus. Alia Demonstratio est directa, Alia ducens ad impossibile, Directa alia ΚΑΤΑ ΣΥΝΘΕΣΙΝ, alia

LIBER

alia KATA ANALYΣIN instituitur. Illa sola
la que instituitur KATA ΣΥΝΘΕΣΙΝ ΔΙΟ-
ΤΙ id est propter quid, relique omnes cuiuscunq; fue-
rint generis demonstrationis ΟΤΙ, id est quod est, uel
quia est appellantur. Præter has formas est quedam
demonstratio que ΣΗΜΕΙΩ ΔΗΣ dicitur, uidelicet
est cum à necessarijs signis aliquid concluditur. Nunc
de his omnibus, eo quem proposui ordine dicamus. Di-
recta itaque demonstratio KATA ΣΥΝΘΕΣΙΝ
est, que à quibusdam confessis principijs paulatim alia
as atque alias conclusiones extruit, quod subiectis ex-
emplis ostendere conabor.

PHYSICVM EX- EMPLVM.

Quicquid habet uim species rerum sensibilium
apprehendentem sentit. Omne animal habet
uim species rerum sensibilium apprehendendi. Ergo
omne animal sentit. Hic demonstratio in Synthesi huius
generis potissima est. Medium enim definitio est subie-
cti, simul sumpta cum definitione passionis, Nam ita
ΤΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟΝ appellatur. Vnde in
maiori propositione passio prædicatur de definitione
subiecti, in qua definitione exprimuntur principia ip-
sius passionis. Subiectum enim non solum comparatur
ad

ad propo
est ratio
ratione a
sumpra a
efficaciam
an. Siem
quod habet
dendi. Si r
spondetur e
prehendend
subiecti co
habet uim
sentit. Hic
primo præ
predicatum
positi inueni
de uisus sal
E contra p
Omne anima
sensibilium
etiam primo
ne animal s
Dicitur que
stratio præ
les debent

PRIMVS.

ad propriam passionem ratione cause materialis (id est ratione materis in qua haeret passio) uerumetiam ratione cause efficientis. Definitio ergo subiecti simul sumpta cum definitione passionis, exprimit causam efficientem ipsius passionis immediatam & necessariam. Si enim queris quid sit animal, recte respondetur quod habet uim species rerum sensibilium apprehendendi. Si rursus sentire quid sit interrogas, recte respondetur habere uim species rerum sensibilium apprehendendi. Haec ergo definitio & propria passio subiecti constituunt maiorem, hoc pacto: Quicquid habet uim species rerum sensibilium apprehendendi sentit. Hic est secundus modus dicendi per se. Deinde primo praedicatur, seu dicitur, hoc est subiectum & praedicatum sunt ita adaequata, ut praedicatum non possit inueniri extra subiectum, nec e conuerso. Deinde de uniuersaliter dicitur, quia praedicatum de subiecto, & e contra potest uniuersaliter praedicari. Minor est: Omne animal habet uim apprehendendi species rerum sensibilium. Primus est modus dicendi per se, dicitur etiam primo & uniuersaliter. Conclusio: Ergo omne animal sentit. Estq; secundus modus dicendi per se. Dicitur quoque primo & uniuersaliter. Haec demonstratio praedicatum inesse subiecto generi monstrat. Tales debent esse omnes potissimum demonstrationes seu
prime

LIBER

primæ in Synthesi, ubi uides medium terminum, continere duo, nempe definitionem subiecti conclusionis & definitionem passionis hoc est prædicati. Porro in Syllogismi qui extruuntur KATA ΣΙΝΘΕΣΙΝ à potissima, omnes quidem constal unt propositionibus de modo primo & secundo dicendi per se, sed primo & uniuersaliter non dicuntur, nisi sola maior proximi syllogismi post potissimā. Cæterū conclusio potissimæ demonstrationis approbata & demonstrata fit ΑΞΙΩΜΑ sequentis syllogismi, atque ita de reliquis sequentibus ordine iudicandum est. Extruamus itaque ex conclusione proximi syllogismi hoc pacto. Omne animal sentit. Secundus modus dicendi per se, & dicitur primo & uniuersaliter. Dicitur primo quia non est alia causa ut prædicatum insit subiecto. Uniuersaliter quia prædicatum & subiectum comitant, ut omne animal sentit, & omne quod sentit est animal. Secundus modus dicendi per se, dicitur primo & uniuersaliter. Quicquid ratiocinatur est animal. Hic minor uirtute est in maiore, unde sequitur conclusio, Quicquid ratiocinatur sentit. Hæc conclusio sumatur rursus ut axioma, & extruatur hæc demonstratio. Quicquid rationale est sentit (est secundus modus dicendi per se, & est proprium secundo modo) Omnis homo rationalis est. Ergo omnis homo sentit. Si omnis homo. Ergo

uir

uir & ma
 prædicatur
 inde rursus
 Omne animal
 omne brutum
 continentur
 conclusionem
 extructam
 eorum que
 strationes su
 & efficacia
 cuius præmi
 sed in reliqu
 te cause con
 ΔΙΟΤΙ Ε
 ΕΣΤΙ id qu
 ma que sit ma
 dicit quidem p
 est subiecto præ
 etur genus con
 conuenit homi
 qui prædicam
 ribile conuen
 mortale ratio
 tale rationale

PRIMVS.

uir & mulier adeoque omnia indiuidua speciei, de qua
 prædicatum monstratum est in proximo syllogismo. Des
 inde rursus ab altero genere Animal extrue hoc pacto.
 Omne animal sentit, Omne brutum est animal. Ergo
 omnè brutum sentit. Hic etiam omnia quæ sub bruto
 continentur genera (id est species) eorumq; indiuidua
 concluduntur ac demonstrantur, Atque tot possunt fieri
 extractiones, quot sunt genera, species & indiuidua
 eorum quæ uim sentiendi habent. Hæ omnes demonst
 rationes sunt secundariæ, & omnes concluduntur u
 & efficacia dignitatis, seu axiomatis primi syllogismi,
 cuius præmissæ fuerunt immediatæ causæ conclusionis,
 sed in reliquis inde extractis præmissæ fuerunt mediata
 & causæ conclusionis, unde primus syllogismus tantum
 ΔΙΟΤΙ ΕΣΤΙ id est cur sit, reliqui omnes ΟΤΙ
 ΕΣΤΙ id quod sit concludunt. Hic obiter interserua
 mus quæ sit mediata quæq; immediata propositio. Me
 diatæ quidem propositio est illa, in qua prædicatum in
 est subiecto propter aliquid, cui tale prædicatum per
 eius genus conuenit. Sicut risibile Socrati, quod prius
 conuenit homini. Immediata uero propositio est illa, in
 qua prædicatum non propter aliud inest subiecto. Sicut
 risibile conuenit definitioni hominis, Ut omne animal
 mortale rationale est risibile. Homo est animal mor
 tale rationale, Est ergo risibilis. Deinde demonstras

F tiones

LIBER

tionēs potissimē etiam formantur à singulis generibus, in quibus proprie passionēs adferuntur, seu predicantur; ut omne animal rationale est risibile (hic propria passio predicatur de definitione hominis) omnis homo est animal rationale. Ergo omnis homo est risibilis. Hęc est ΔΙΟΤΙ demonstratio, ex cuius conclusione extruē KATA ΣΥΝΘΕΣΙΝ per mediatas causas alios syllogismos, & concludē propriam passionem speciei, de singulis indiuiduis propositæ speciei. Socrates est homo, Ergo Socrates est risibilis &c.

AETHICVM EXEMPLVM.

AXIOMATA AETHICA primaria sunt hæc. Quicquid conuenit naturæ expetendum est. Bonum expetendum est, per se bonum magis expetendum est. Summum per se bonum summopere expetendum est. His quatuor axiomatis alia quatuor ex aduerso respondent. Quicquid nocet naturæ fugiendum est. Malum fugiendum est. Per se malum magis fugiendum est. Maximum per se malum summopere fugiendum est. Hęc sunt axiomata in doctrina de moribus, ex quibus omnia sua præcepta in AETHICIS extruxit Aristoteles, Nos breuiter, ut ostendatur usus huius demonstrationis pauca extruamus.

Quicquid conuenit naturæ expetendum est, omnis

ΣΥΝΘΕΣΙΝ ΔΙΟΤΙ

PRIMVS.

nia honesta, utilia & suauia non pugnantia cum honestate conueniunt nature. Ergo hæc omnia expetenda sunt. Nunc uero quia propositiones conclusiue approbatae & demonstratae, fiunt axiomata in progressionem Synthetica, ex prima conclusione faciamus tria axiomata, Honestata expetenda sunt. Utilia expetenda sunt. Suauia non pugnantia cum honestate expetenda sunt. Ex primo axioma sic extruc. Honestata omnia expetenda sunt. Virtus omnis est honesta. Ergo omnis uirtus expetenda est. Hæc conclusio fit rursus axioma hoc modo. Omnis uirtus est expetenda: Iusticia, Temperantia, fortitudo, prudentia sunt uirtutes. Ergo Iusticia, Temperantia, fortitudo, prudentia sunt expetende. Ex hac conclusione quatuor axiomata licet facere, ex quibus rursus omnia, quæ in ijs uirtute includuntur demonstrari possunt. Eodem modo ex secundo & tertio axioma (de utilibus & suauibus) demonstranda sunt omnes partes utilis & suauis. Sed quia res ex ijs quæ dicta sunt intelligi potest, ad Geometrica exempla properemus.

GEOMETRICVM EXEMPLVM.

Omnis triangulus habet tres angulos, duobus rectis pares. Omnis Isopleuros, Isoscheles,
F 2 Schalya

LIBER

Schalynos, Ortogonios, Amphigonios, Oxygonios est triangulus. Ergo omnis Isopleuros & cæteri habent tres angulos duobus rectis pares. Hinc tot licet axiomata constituere, quot sunt species trianguli subsumptæ, Sed satis est breuiter uiam monstrasse. Ex his Aethicis, Physicis & Geometricis exemplis puto satis intelligi quomodo demonstratio fiet in progressionem Synthescos, Quare nunc accedamus ad alteram speciem directæ demonstrationis, quam dixi uocari KATA ANALYΣIN.

DE DEMONSTRATIONE DIRECTA KATA ANALYΣIN.

Directa demonstratio KATA ANALYΣIN est, quemadmodum supra definiuimus, ascensus a fine ad principium, Conclusio enim est quæ fuerat finis in Synthesi. Hanc demonstrationem unico exemplo declarabo. In Aethicis exemplis quæ proposuimus hæc fuit ultima conclusio. Omnis iusticia, temperantia, fortitudo, prudentia, est expetenda. Hæc conclusio maior erit prima in Analyysi, & in tertia figura procedendum est hoc pacto. Omnis iusticia est expetenda, omnis iusticia est uirtus. Ergo uirtus est expetenda. Hæc conclusio rursus retexenda est hoc pacto.

Omnis

PRIMVS.

Omnis uirtus est expetenda. Omnis uirtus est honesta. Ergo honesta sunt expetenda. Eodem modo de alijs partibus in ultima conclusione Syntheseos agendum est. Verum quod proponitur, quia in concessas & immotas propositiones, hoc est axiomata, resoluitur, & monet Philoponus conclusionem in demonstratiuo facilius ΑΝΑΛΥΣΘΑΙ quam in Dialectico syllogismo, idq; propter certitudinem medij in demonstratione. Deinde & conclusio particularis actu uirtute uniuersalis est, quia materia est necessaria. Atque ita Analysis est ex posterioribus recursus ad principia & causas, quemadmodum supra in Analyfi Vniuersali admonui.

DE DEMONSTRATIONE DVCENTE AD IMPOSSIBILE.

Huius Demonstrationis duplex est ratio quantum ad formam concludendi attinet. Nam alias syllogismo Cathegorico, alias hypothetico concludit. De utroque hac regula, seu axioma omnibus scientijs accommodatum tenendum est. Si quid falsi, aut absurdi, aut pugnantis cum principijs sequitur ad aliud in bona consequentia, illud quoque ex quo sequitur absurdum & falsum erit. Ut si quis diceret lineam esse corpus.

F 3 hoc

LIEER

hoc ita refutares, Si ostenderes corpus habere aliquam proprietatem, uel differentiam, uel accidens inseparabile, quod non habet linea, Cum impossibile sit definitionem generis non predicari de singulis generis speciebus. Hoc ergo pacto destruenda propositio aduersarij, per syllogismum in secunda figura. Omne corpus habet tres dimentiones. Linea non habet tres dimentiones: Ergo linea non est corpus. Tametsi autem in prima figura possunt fieri conclusiones negatiue, tamen demonstrationes negatiue non fiunt nisi in secunda figura, Cuius hæc ratio est. In negatiuis oportet medium esse causam cur prædicatum conclusionis non insit subiecto, de quo negabitur medium terminus. Quare fieri non potest ut minor propositio sit affirmatiua, id quod fieri necesse est in prima figura. Relinquitur ergo negatiuas demonstrationes in secunda figura ordinandas esse. Per hypotheticum syllogismum dupliciter instituitur, nimirum à destructo consequente, & à primo ad ultimum. A destructo consequente hoc pacto: Si linea est corpus, linea habet tres dimentiones. Sed linea non habet tres dimentiones. Ergo linea non est corpus. A primo ad ultimum hoc modo. Si honesta non sunt expetenda, uirtus non est expetenda. Si uirtus non est expetenda, iusticia non est expetenda. Si iusticia non est expetenda. Tueri natos, educare & colere

colere soci
expetenda
& immu
sum, ergo
sum est, ut
si hoc falsu
quod hono
potissimum q
fionem.

DE I
NE C
Gr

Possib
mis &
prober debet
nec quod nat
tum, sit ut sep
fiamus, prop
sunt uirtute.
tur TEKME
que quidem
atque res que
zuarum cum d
nulla.

PRIMVS.

colere societatem non sunt expetenda. Si hæc non sunt expetenda, horribilis confusio & totius naturæ fœda & immanis destructio est expetenda. Sed hoc est falsum, ergo illud etiam primum ex quo hoc sequitur falsum est, uidelicet quod honesta non sunt expetenda. At si hoc falsum est, eius repugnans erit uerum, nempe quod honesta sint expetenda. Atque hac uia utimur potissimum quando aduersarij principia uocant in questionem.

DE DEMONSTRATIONE
NE CONIECTURALI, QVAM
Graeci ΣΗΜΕΙΩΔΗ appellat.

Potissima demonstratio & propria reuera ex prioribus & immediatis & notioribus propositionibus probare debet posteriora & minus manifesta. Sed quoniam quod naturæ notum est, non semper nobis est notum, fit ut sæpius de prioribus per posteriora fidem faciamus, propterea quod posteriora interdum nobis sunt notiora. Cum itaque hoc fit, demonstratio dicitur ΤΕΚΜΗΡΙΩΔΗΣ ΚΑΙ ΑΛΥΤΟΣ, quæ quidem non est adeo demonstrationis titulo digna atque ea quæ ex prioribus fidem facit posteriorum, nisi mirum cum illa priora naturæ sunt & nobis æquè cognita.

F 4

Hic

LIBER

Hic tempestiue uidetur adijciendū discrimen eorum quæ cognoscuntur, quæ sanè in triplici sunt discrimine. Alia enim nobis notiora sunt, alia nature, alia nobis & nature ex æquo nota sunt. Eorum quæ nobis notiora sunt, duplex est discrimen. Nam quædam ΑΙΣΘΗΤΑ, nimirum quæ sensibus exterioribus, idq; uel aliquibus, uel omnibus percipiuntur ut hic color, hoc frigidum &c. Quædam ΣΥΜΦΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙ cognoscuntur, hoc est crebra obseruatione eorum quæ sæpius sensibus offeruntur, quorum obseruatio diutina gignit Vniuersalem propositionem collectam Vniuersali experientia mentisq; munere conseruata, quæ postea quia est ΑΝΕΝΣΤΑΤΟΣ, in scientijs fit axioma, unde postea extruuntur innuere demonstrationes. Huius generis pleraque axiomata sunt in ijs scientijs, quæ circa sensus uersantur, qualis est Astrologia, Geometria, Arithmetica &c. Hinc est quod Aristoteles & post hunc Philoponus impossibile esse dicunt, uniuersalia speculari nisi per inductionem quod sane de eo tantum genere intelligendum est, de quo nunc dixi. Ea autem quæ nature notiora sunt uocantur uniuersalia. Sed triplex est consideratio uniuersalis iuxta triplicem nature ordinem. Aut enim spectatur ordo ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ, secundum quem res à suis principijs extruuntur. Quo
sane

sane ordine magis
sunt & notiora
punctis in Geo
spectatur ordo
cum rerum form
latum, donec ad
par ordo ΤΗΣ
nis rei propon
nat ea quæ ad
ture equæ sunt
quæ nobis ma
Cuius generi
ministris a
ΚΕΚΡΥΠ
one scientiarum
inuate ΚΕ
bus demonst
& nobilitate
de dignitate
De
quæ & Α
ΠΑΡΑ
tionis quæ
stiora
Hic ratio

PRIMVS.

Sane ordine magis confusa & magis uniuersalia priora sunt & notiora naturæ, quam quæ inde extruuntur, sic punctus in Geometria prior est linea, linea figura. Aut spectatur ordo ΤΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ uidelicet cum rerum formæ à principijs ortæ discernuntur paulatim, donec ad formas fuerit deuentum. Aut spectatur ordo ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ nimirum cum finis rei proponitur, & natura quasi deliberat & ordinat ea quæ ad finem spectant. Porro quæ nobis & naturæ æque sunt nota, sunt ea uniuersalia existimanda, quæ nobis magis sunt nota quam eorum particularia, Cuius generis sunt omnia, quæ uim mentis sine sensuum ministerio agnoscimus, quæ quia sensus latent Græcis ΚΕΚΡΥΜΜΕΝΑ nominantur, quia sine inductiōe sciuntur. ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ, quia in mente quasi innatæ ΚΟΙΝΑΙ ΕΝΝΟΙΑΙ uocantur, ex quibus demonstrationes extruuntur omnium firmissimæ & nobilissimæ. His ita explicatis reuertamur eò unde digressi sumus.

Demonstratio itaque ΤΕΚΜΙΡΗΩ ΔΗΣ quæ & ΑΛΥΤΟΣ dicitur, fit per ea quæ ΣΥΜΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙ nobis sunt nota, naturæ resolutionis quidem ordine priora. Compositionis uero posteriora, ut si queratur an spherice figure sit luna. Hic nihil ex prioribus demonstrare possumus, sed ex

F 5

postea



LIBER

posterioribus omnino concludendum erit, nimirum ex illuminationibus lunæ, quæ insequuntur formam eius & dependent ab ipsa: Vnde probamus lunam esse sphericam, quod est primum & causa illuminationum. Quoniam autem uidemus ipsam bis singulis mensibus falcatam fieri bis in duo sectam, bis utrinque gibbosam, semel suum plænilunium habere, concludimus ex hoc sphericam esse. Si enim esset discus, totus eius discus collectim aut illuminaretur, aut non, sole ipsi occurrente. Quoniam autem spherica est, solque ipsa est altior, accidit semper partem ipsius ad solem conuersam illuminari, & hoc paulatim fieri quousque ad diametrum ipsi oppositam, totum hemispherium ipsum aspiciens illuminetur. Est igitur illuminatio indicium formæ ipsius, nec quia sic illuminetur spherica est, sed quia spherica, illuminationes ratiocinamur ex causa effectum. Verum quoniam natura primum, & causa, figura ipsa spherica est nobis incerta, manifestæ autem illuminationes, utimur posteriore ut fidem faciamus de prioribus. Et quoniam insolubilia sunt talia signa, & coniecturæ, probationes ex ipsis factas demonstrationes uocamus, per secundam ut addit Philoponus mensuram demonstrationis. Atque hæc de demonstrandi Methodo dicta sufficiant.

DE DISPUTATIONE.

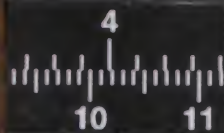
Tamet si

Tamet si
tis, que in
prescripimus,
quedam quæ
placet, quibus
gitationes suas
eis debent, ne
dicio uerbis con
preter garrulit
nibus in cert
quo fit ut sape
cipimus uerit
tia inuolunt
liebris esse de
bulatio, Nam
OTEPON
mus esse debet
sic tenetis em
tem interdam
senso, hoc sic
fendendam e
tyrones mil
postea cum
magis ad li
ita studio

PRIMVS.

Tamet si uera disputandi Methodus ex ijs præceptis, quæ in Methodo probabili & demonstratiua præscripsimus, commode peti potest, tamen hoc loco quædam quasi concertantium stratagemata adijcere placet, quibus admoneantur adolescentes, quomodo cogitationes suas instituunt, & intra quas metas cohibere eas debeant, ne ut rixosæ mulierculæ sine delectu & iudicio uerbis contendant, quod cum fit neq; ipsi quicquã præter garrulitatem inanem reportant, neq; de questionibus in certamen productis iudicium ferre possunt, quo fit ut sapere quidem sibi uideantur, sed rerum dulcissima ueritate amissa, errorum tenebris & ignorantia inuoluantur. Nec enim disputatio garrulitas muliebris esse debet, sed amica quædam & placida consabulatio, Nam dialecticorum est ut inquit Plato ΠΡΑΩΤΕΡΟΝ ΔΙΑΛΕΓΕΣΘΑΙ, cuius finis ultimus esse debet ueritatis inquisitio, cui inuentæ & quasi si è tenebris emerse acquiescere debemus. Quod autem interdum disputatur de rebus quarum nulla est defensio, hoc fit ideo, ut adolescentes adsuefiant ad defendendam & non oppugnandam ueritatem. Et ut tyrones militares in umbra se primum preparant, ut postea cum res agenda est serio, sint instructiores & magis ad ictus tum inferendos, tum euitandos idonei: Ita studiosi in scholis disputationibus crebris se exer-

676



LIBER

cere debent, ut postea ueritatis fortiores patroni esse possint, Sed omisso longiori exordio rem ipsam aggrediamur. In disputatione duo esse debent apparatus & conflictus seu concertatio. Apparatus consistit in noticia locorum in habitudine eorundem ad se inuicem, & in accommodatione ipsorum ad propositam questionem, quæ tria tametsi in Dialecticis traduntur, tamen de duobus postremis hic pauca dicam, ac primum de habitudine locorum ad se inuicem, quæ habitudo ex his regulis intelligi potest.

PRIMA REGVLA.

Cuicumq; definitio attribuitur, eidem omnia superiora directo ordine posita genera eorumq; differentie genericæ tribuuntur.

SECUNDA REGVLA.

Cuicumq; genus attribuitur, eidem omnia superiora directo ordine posita genera eorumq; differentie genericæ attribuantur.

TERTIA REGVLA.

Cuicumq; species attribuitur, eidem genus, differentia, definitio, proprium, Inseparabile accidens attribui potest.

QUARTA REGVLA.

CHI

Cui pro
nibus superio

Q
Cuium
& species aut

S E
Causa

S E

Partes

tit partes ne

Modo

contra.

N

Cuicum
existere neces

D

Rela

decem regula

locorum in

bis adhibe

Por

PRIMVS.

Cui proprium attribuitur, eidem species cum omnibus superioribus, differentia et definitio attribuitur.

QVINTA REGVLA.

Cuicumq; differentia attribuitur, eidem genus & species attribui debent.

SEXTA REGVLA.

Causa effectum, & effectus causam sequitur.

SEPTIMA REGVLA.

Partes sequuntur totum, qui enim totum admittit partes negare non potest.

OCTAVA REGVLA.

Modo posito ponitur & nomen principale, & contra.

NONA REGVLA.

Cuicumq; tribuuntur accidentia & actus, illud existere necesse est ut subiectum.

DECIMA REGVLA.

Relatiuorum mutua est positio & illatio. Hæ decem regule continent apparatus, seu habitudinem locorum inter se, quatenus fere affirmandis questionibus adhiberi possunt.

Porró si questio neganda est despiciendum erit quid

LIBER.

quid aliquo affirmato uel negato negari poterit, qua de
re sequentes regulae obseruandae sunt.

PRIMA.

Cui definitio adimitur, eidem species adimitur
necessario.

SECUNDA.

Cui differentiae & proprium adimuntur, de eos
dem & species denegabitur.

TERTIA.

Negatis genere, differentia, definitione, proprio
& inseparabili accidente, negabitur & species.

QUARTA.

Negatis partibus, negabitur & totum.

QUINTA.

Negata causa, negantur effecta, & è contra.

SEXTA.

Negatis subiectis, denegabuntur adiacentia,
actus, & accidentia omnia.

SEPTIMA.

Negato nomine principali, denegabitur & mo-
dus & è contra.

Octaua.

PRIMVS.

OCTAVA.

Sublato relatiuo, negabitur correlatiuum.

NONA.

Cui attribuitur genus certum, de eodem diuersa genera omnia eorumque differentie & species negabuntur.

DECIMA.

Cui species tribuitur certa, relique negabuntur.

VNDECIMA.

Cui tribuitur unum contrarium, ab eodem reliquum remouetur. Vbi hanc locorum inter se habitudinem, de qua plura in Dialecticis precipiuntur, studio sus intellexerit, facilis erit postea accommodatio, que omnino instituenda est quemadmodum prescriptum est in probabili Methodo, & pro diuersa habitudine loci ad partes questionis propositae, erunt alie atq; alie forme adhibende.

In conflictu seu concertatione cauendum est ne ictus inferentes, icti proprijs telis à bello discedamus, nullo prius uirtutis facto edito, quod ne fiat arma nostra debent nobis esse cognita, hoc est argumenta debent secundum normas Dialecticas deduci in disputationem, quorum uis & connexio in promptu debent esse, si ea aduersarius uel contempserit, uel improbauerit.

LIBER

vit. Si contempserit, hoc est si connexionem reiecerit, in promptu ex locis & regulis consequentiarum ratio nexus esse debet. Si improbauerit quid, nouo quasi telo defendendum est, donec uel iuste uictus fueris, uel uictor ipse euaseris. Nec est unica uia adoriendi aduersarium. Vt enim in bellis alias aperto Marte, alias ex insidijs hostem aggredimur, ita in disputatione alias aperto argumento aduersarij propositionem impugnabimus, alias ex insidijs. Hinc duplicem argumentandi ductum fecerunt, Vnum directum, Alterum obliquum. De utroq; in hunc modum scribit Rodolphus. Ductus est, inquit, duplex cuiq; rei probandæ, unus directus, ut cum proposito aliquo uelut recta uia colligimus id quod probare uolumus. Vt qui probare uelit sapientem esse diuitem dicat, Sapiens nullius indiget, Ergo sapiens est diues. Atius est ductus obliquus, ut cum accepto contradicente eius quod probare uolumus, colligimus ex eo aliquid quod falsum sit, unde regressi docemus falsum id esse ex quo collectum est, idq; quia contradicens est eius quod intendimus probare. Consequens est istud ipsum esse uerum. Vt sapiens est diues, Si enim non sit diues sapiens, cupit aliquid, sed falsum est hoc, falsum igitur ex quo colligitur id, hoc est non esse diuitem sapientem. Verum igitur erit quod intendimus sapientem esse diuitem.

NON

NON
omnes enim
uie quedam
uerbis facile
tenda, & quæ

DE

Q
Vt b
tatione
defendenda. V
probare, uel
nouusq; collo
tione multa
plurimum fac
dum, breuiter
nam ex octavo
horum Argum
de imperio est
Neg, cum fieri
nec intelligi
Quomodo itaq;
responsio ad
interrogatione
here præcepta

PRIMVS.

Non sunt autem hæ argumentandi formæ, per omnes enim formas, quas exposuimus duci possunt, sed uic quædam colligendæ intentionis. Ex his Rodolphi uerbis facile & unde materia utriusq; ductus sit petenda, & quis sit utriusq; usus ostenditur.

DE COLLOCATIONE
DIALECTICA.

Quæ hætenus dicta sunt pertinent ad eam disputationem, in qua certa themata proponuntur defendenda. Verum ubi cum disputantium neuter, quod probare, uel improbare uelit alter, nouit, alia ratio est nouaq; collocatio adhibenda. Et quia de hac collocatione multa præcepta apud Dialecticos extant quæ plurimum faciunt ad ordinem in Platone intelligendum, breuiter pauca præcepta colligam, idq; potissimum ex octauo libro Topicorum Aristotelis, Sine enim horum Aristotelicorum præceptorum intellectu, multæ ab imperitis effinguntur Platoni absurde opiniones. Neq; enim fieri potest ut Methodus collocationis Platonicæ intelligatur, ab ijs qui hanc doctrinam ignorant. Quoniam itaq; Dialogi constant interrogatione & responsione differentium, oportet utrumq; hoc est interrogantem & respondentem certa & peculiaria tenere præcepta. Interrogantis itaq; hæc sint præcepta.

G

Primum

LIBER

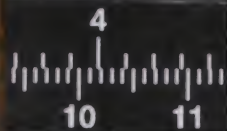
Primum oportet illum in promptu habere necessarias propositiones, hoc est ex quibus id probari potest quod intenditur, ut sunt maiores et minores propositiones in Syllogismis, præter necessarias propositiones quatuor propositionum generibus instructus esse debet disputator. Aliæ enim Inductionis gratia, ut detur Vniuersale. Aliæ amplificationis gratia, ut auctior sit oratio. Aliæ occultationis causa, ut occultetur conclusio. Aliæ perspicuitatis causa, ut nulla excusatio haberi possit, adhibebuntur. De necessariarum propositionum collocatione hoc sciendū est, quod uel directè collocandæ sunt, uel per occultationem. Directè cum statim id quod uolumus concludimus. Ut si queratur an fœlices sint Tyranni, hoc pacto interrogas. Consistit ne fœlicitas in uirtute? an Tyranni uirtutem habent? Si aduersarius hic primam admittit negata altera, inferenda est conclusio. Ergo Tyranni non sunt fœlices. Et monet Aristoteles hoc loco ut recto ductu potius quàm obliquo utamur, nisi cum secus obtineri quod uolumus non potest. Deinde etiam monet quod necessarie propositiones debent habere aliquid solidū & uere ΕΥΔΟΞΟΝ & OΥ & probabile. Monet tertio ut conclusionem non interrogemus, sed ut ex concessis conclusionem inferamus. Nam conclusio confecta, est ueluti parta uictoria. Hanc enim si quis interroget concedit uictoriam partā aduers

aduersario. non Dialectice affirmare, uel etica interrogare an non? Cum eadem ne an dicitur monet, ut de eadem recte collocacionem etiam, non de o statim proponem efficitur, sed occo modis. Primo, Si genera, uel superstatim conficiunt pietas principi de iusticia sed de tio de iusticia. Seco necessarie propositiones sunt bonum, cum nes habent am, Alterum uel pauca sunt. ni cupiditatem altera propositione quis malus est,

PRIMVS.

aduersario. Quarto loco monet, ut ex interrogatione non Dialectica, faciamus Dialecticam, quam possumus affirmare, uel negare. Ut quis est homo, non est Dialectica interrogatio, sed sic, estne homo animal rationale an non? Cum enim hoc pacto interrogas aduersarium idem ne an diuersum sentiat facile apparet. Quinto monet, ut de eadem re non sepius interrogemus. De disre. collocacione propositionum necessariorum hactenus, nunc de occultatione dicendum est. Non enim statim proponende sunt necessariae ex quibus conclusio efficitur, sed occultandae. Occultantur autem his fere modis. Primo, Si sursum ascendatur, hoc est si superiore genera, uel superiores theses sumantur, non ex quibus statim conficitur quod intenditur. Ut si questio esset an pietas principi sit necessaria non interrogemus primum de iusticia sed de habitu bono. Deinde de uirtute, Tertio de iusticia. Secundo si conclusiones sileantur, quibus necessariae propositiones confirmantur. Plato ostendens sursum bonum, cupere, uirtutem non esse, propositiones has habuit. Alteram boni cupiditatem esse omnium, Alteram uirtutem non solum non omnium, sed paucissimorum. Vnde conclusio sequebatur, Itaque boni cupiditatem & uirtutem idem non esse. Harum altera propositio syllogismo colligatur. Nonne quisquis malus est, uirtutem non habet? Nonne permulti sunt

G a sunt



LIBER

sunt mali? Hic omittatur conclusio, quæ est uirtutem permultos non habere, & construatur secunda propositio necessaria prius hoc pacto, nonne quisquis malum cupit, bonum non cupit? Et quisquis bonum cupit, is malum non cupit? Malum autem nemo cupit.

Hic etiam conclusio transiliatur quæ est, Bonum omnes cupere. Et quia iam habemus duorum syllogismorum concessas propositiones, habemus etiam eorundem conclusiones, quas cumulate inferre licet ubi opportunum uidetur. Breuiter hoc Aristotelis præceptum monet, ut concessis contenti non auide quod sequitur occupemus, propterea quod hoc iam ipso aduersario inuito, haberi potest. Huius præcepti exemplis plænus est Socrates apud Platonem. Tertio si ordo propositionum permutetur, & commisceantur propositiones diuersorum syllogismorum hoc modo. Nonne is qui malus est uirtutem non habet? Nonne quisquis malum cupit bonum non cupit? Nonne mali permulti sunt? Nonne malum nemo cupit? Quarto, Si coniugata interrogando commutentur. Vt si probandum esset bonum uirum esse dignum laude, interroges. Ecquid bene agere esset laudandum. Sed huius loci enstasin, uide in loco coniugatorum apud Philippum. Quinto, Si ita interrogemus ut aduersarius non intelligat ex forma questionis, quid cupiamus nobis concedi. Si enim inters

interrogas hoc
git aduersariu
At si sic. Mal
forma in zillig
Si per similitu
sale, ut possit
tim efflagret
re non possit
sibi ipsi resistit
equi in disput
nantur quæ u
santur, Au
debet ualere
tiones, uel
tur, quam id
uillar. D
ponantur. N
pauperes, ita
sunt bonum
declinetur in
ratione fact
posterior,
concedat
peccato g
nes. iustic

PRIMVS.

interrogas hoc modo. Nonne multi mali sunt? intelligit aduersarius te cupere affirmatiuam partem concedi. At si sic. Multi ne an pauci mali sunt? Ex questionis forma intelligi non potest, quid cupias concedi. Sexto. Si per similitudinem interrogetur, in qua latet uniuersale, ut potest ne ignis clare & sine fumo principio statim efflagrare? Ergo sine inuidia gloria subito enitescere non potest. Septimo. Si ipse interrogator interdum sibi ipsi resistat. Suspecti enim non habentur illi, qui aequi in disputando uidentur. Octauo. Si ea proponantur quae usitata & trita sunt, in omniumq; ore uersantur, Authoritas enim omnibus causis & solet & debet ualere plurimum. Nono. Si necessariae propositiones, ueluti non necessariae interrogentur, dissimulentur, quam id quod intenditur, qui mos Socrati est familiaris. Decimo. Si similia per comparisonem proponantur. Nonne quemadmodum multi indocti, multi pauperes, ita multi sunt mali? Quia semper pauciora sunt hominibus bona, mala plurima. Undecimo. Si declinetur in latius & sursum & undecunq;. Hac enim ratione facilius obtinetur conclusio, ut si uolo sumere posterius, interrogo id quod est prius & contra, ut si concedat Papiستا Christum morte sua satisfacisse pro peccato generis humani. Confiteatur necesse est homines iusticia operum gloriari non posse. Duodecimo.

G 3 Si

LIBER

Si ea in quibus est totius contentiois praesidium positum, non in principio statim proponantur. Ut enim firmissima praesidia non sunt statuenda in prima acie, sed rectius in nouissima collocantur. Ita in disputando diu occultanda sunt, in quibus plus uirium est. Decimo tertio & ultimo, Si producantur & amplificentur, interijcianturq; in argumentatione, ea omnia quae nihil ad rem pertinere uidebantur. Hac enim ratione celatur & obscuratur res Socratico more.

Hactenus de ijs propositionibus, quae occultandi de conclusionis gratia adhiberi solent dictum est. Nunc de ijs propositionibus dicatur breuissime quae ad amplificandum seu ΚΟΣΜΟΝ orationis pertinent. Certum est duas esse tantum propositiones necessarias unius conclusionis, quae ui & pondere ualeant. Caeteras quaecumq; praeter has accumulatur, multitudine & turba ualere. Cum igitur loco uniuersalis propositionis ponimus inductionem, & loco definitionis diuisionem, certum est nos orationem uberiorem & ornatiorem reddere. Estq; hoc Aristotelis praecipuum, quod ΠΡΟΣ ΟΥΚΟΝ & ΚΟΣΜΟΝ orationis, haec duo potissimum faciunt ΕΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ, perspicuitatis gratia, seu ut Aristoteles inquit ΕΙΣ ΣΑΦΗΝΕΙΑΝ adhibebuntur, exempla & parabole quae ad illustrandum & explanandum

dam not
bus & E
mentur
gratia,
sed indu
apud do
Methodo
tra aduer
Vi quae
tus est con
menti nat
quomq; n
propositi
clare res i
ter quere
duobus fac
ut mala cog
licet nemo
aduer me
lex. Hinc
cupere.
pu esse n
definitio
in scilicet
atur h

PRIMVS.

dum non solum à Dialecticis, uerum etiam ab oratoribus & Poetis sepius adhibentur. Postremum assumuntur propositiones præter necessarias inductionis gratia, nimirum ut uniuersale inductione exprimatur, sed inductione potius apud imperitos, syllogismo uero apud doctos & Dialecticos utendum est. Hactenus Methodus tradita est, qua instituatür disputator contra aduersarium, nunc pauca de re præcepta deniur. Ut quæmadmodum aduersus astum respondentis munitus est consilijs disputator, ita sit ratione, cum se argumenti natura peruicax obiecerit. Est autem unamquamque rem probandi principium duplex, Alterum propositæ rei definitio, Alterum axioma, quorum illo clarè res in sua natura & ambitu cernitur, hoc euidenter quare in ea aliquid sit, intelligitur, reliqui loci his duobus famulantur. Sit questio, An quisquam mala ut mala cupiat. Hic primum queratur axioma, uide licet nemo uult esse infelix. Hoc axioma sit maior, additur minor, Omnis qui cupit mala, uult esse infelix. Hinc sequitur conclusio, neminem mala ut mala cupere. Hic si quisquam axioma negauerit, nemo cupit esse infelix, nihil habemus quo iuuenus nos, quam definitiones rerum duarum, scilicet uerbi cupiendi & infelicitatis, quibus ostensis nisi potest effici, ut recipiatur hæc sententia, uix potest quidquam adferri ad

G 4

probans



LIBER

probandum illustrius. Postquam nunc interrogator instructus est præceptis aduersus aduersarium, & rem in disputationem adductam, sequitur ut respondenti quoque præcepta ex eodem Aristotele præscribamus, sed id faciemus breuissimè: Officium itaq; respondentis in his consistit: Primum diligenter attendat ex quibus aduersarius probare nititur conclusionem falsam, caueatque ne causas falsæ conclusionis, quæ sunt propositiones in syllogismo concedat, sed eas si omnino falsæ sint reiiciat, si ex parte distinguat. Deinde ipsam collectionem totam animo intueatur, quæ, si Dialectica non fuerit, reiicienda est, & monstrandum uitium. Tertio contra aduersarij personam subinde orationem flectat. Quarto contemnat ea quæ ab aduersario tanquam necessaria adducta sunt. Sunt & exercitationis præcepta communia opponenti & respondententi præscripta ab Aristotele, quibus instructi esse debent disputaturi, quorum præcipua recitabo.

Primum assuescendum est argumentationes conuertere. Sic enim maior nobis ad disputandum argumentorum suppetet copia, & in paucis multas argumentationes tenebimus. Est autem conuertere, conuersa conclusione in contradictoriam uel contrariam, & assumpta altera propositionum alteram euertere, quod quomodo fiat paucis explicandum est. Si igitur syllogis-

mus

mus con
tiam eue
honestu
omnis u
danda
honestu
est lauda
& omne
nesta, Stat
dandam e
cunde fig
per tercia
& omnis
pis est.
uoluptas
Sine multa
erit amara
autem omni
cluse est, q
uere dicit
prima & n
salutem om
ideo quid
lucianus,
Stallus in

PRIMVS.

mus conuertendus fuerit primæ figure, maior per terti-
 tiam euertetur, minor per secundam, Vt, si quia omne
 honestum laudandum est, & omnis uirtus honesta, Ideo
 omnis uirtus laudanda. Siquidem uirtus quædam lau-
 danda non sit, siue omnis uirtus est honesta, quoddam
 honestum non erit laudandum, siue Omne honestum
 est laudandum, quædam uirtus non erit honesta. sed
 & omne honestum laudandum est, & omnis uirtus ho-
 nesta, Stat igitur firma conclusio omnem uirtutem lau-
 dandam esse. Si Syllogismus conuertendus fuerit se-
 cundæ figure, minor euertetur per primam, & maior
 per tertiam figurã. Vt si quia nullum turpe amandum,
 & omnis uoluptas est amanda, ideo nulla uoluptas tur-
 pis est. Siquidem quædam uoluptas turpis, siue omnis
 uoluptas est amanda, quoddam turpe erit amandum.
 Siue nullum turpe amandum, quædam uoluptas non
 erit amanda, Sed turpe nullum amandum est, uoluptas
 autem omnis amanda non est. Ergo recte conuersa con-
 clusio est, quandam uoluptatem turpem esse. Si con-
 uertendus syllogismus fuerit tertiæ figure, maior in
 prima & minor in secunda euertetur. Vt si quia Cry-
 stallus omnis lucidus est. Crystallus omnis lapis est,
 ideo quidam lapis lucidus est. Nam si lapis nullus est
 lucidus, siue Crystallus omnis lapis est, quidam Cry-
 stallus lucidus non erit. Siue Crystallus non lucidus
 est,

G 5

est,

LIBER

est Chryſtallus quidam lapis non erit. Sed & omnis
 Chryſtallus lucidus est, & omnis Chryſtallus lapis. Stat
 igitur firma conclusio quendam lapidem lucidum esse.
 Itaq; in eadem re sex argumenta licet conficere. Tria
 cum sumitur conclusionis contradictorium, & rursus
 tria cum sumitur conclusionis contrarium. Nec ulla
 res potentior est ad eluciendum uerum, quam subito &
 tanquam uno circulo positas eadem in re collectiones
 cernere. Quare non immerito Aristoteles ΤΑ ΑΝ-
 ΤΙΣ ΤΡΟΦΑ inter exercitij præcepta numerauit.
 Secundum præceptum est, ad omnem thesin, hoc est ad
 utramq; contradictionis partem argumenta spectare,
 unde fiet & simul in querendo & respondendo exer-
 citatissimus, Sunt autem problematis cuiusq; duæ theses
 una affirmatiua, altera negatiua. Argumenta autem
 quæ sic per collationem ad utramq; questionis partem
 confirmandã adhibentur ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ dicun-
 tur, ut quæ inuicem comparata thesibus, problematis
 accommodantur. Sic problema, Deus irascatur nec
 ne, Sit argumentum primum non irasci, quia si tam po-
 tens irascitur, perire mundum oporteat, postquam po-
 tentes qui sunt homines, cum incanduerint, late popu-
 lantur omnia. Et huius ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΝ irasci
 Deum, quia urbes incendio totas hausserit subito, &
 mundum totum diluuiò obruerit. Item non irasci, quia
 communes

PRIMVS.

commoueri non possit. Et ΓΑΡΑΛΛΗΛΟΝ huius commoueri posse, quia & pœnitere & incendi & inflammari, & ira furere scriptura docet. Item non irasci quia rem tam scœdam, ne sapientes quidem in se admittant. Et ΓΑΡΑΛΛΗΛΟΝ ex eodem genere, irasci quia optimus quisque indigna maxime re, maxime commouetur. Item non irasci quia credere non possit, ledi se posse ab ullo. Et ΓΑΡΑΛΛΗΛΟΝ huius, irasci quia maiestatem suam summam apud homines à plerisque uiolari & minui uideat. Hic exercitatio talis est, ut siue cogere uelis alium disputando, siue ipse uim effugere plurimum habeat momenti.

Tertium præceptum est, ut ad ea quæ sepiissime incidunt problemata, argumentorum copia instructi simus.

Quartum, ad omnem disputationem tria adferamus, principia, hypotheses & normam communem argumenti struendi. Principium est lux mentis & oculus. Hypothesis est fundamentum rei & ipsa res communis norma argumentandi est syllogismus.

Quintum ut rerum primarum, quas maxime in uita iactari & disceptari uidemus definitiones teneamus, Vbi enim definitio ^{uultu} ret tenetur, iactum est fundamentum ad omnem disputationem medicam, & sic de alijs.

Sextum.

LIBER

Sextum, tenere oportet locos communes, per quos differere licet ad multa problematum genera, sæpe enim accidit ut ex uno loco communi, multas Hypotheses colligere liceat.

Septimum. Locus communis potius quam syllogismus memorie mandandus est.

Octauum. Deducere unam propositionem in plures, quod quomodo fiat Rodolphus in secundo de inuentione optime docuit.

Nonum. Ad uniuersi generis questionem, reuocare questionem positam. Nam ita ex una multas facere licebit. Ornatissimæ enim inquit Cicero orationes hæ sunt, quæ latissime uagantur, & à priuata & singulari controuersia, ad uniuersi generis uim explicandam se confert, ut hij qui audiunt natura & genere, & uniuersa re cognita de singulis statuere possint.

Decimum. Res in disputationem propositas ad sua ΚΡΙΤΗΡΙΑ reuocare oportet. Sunt autem ΚΡΙΤΗΡΙΑ pro rerum natura uaria, & quatuor à Platone & Plutarcho numerantur. Nam earum rerum quæ acie mentis sola cernuntur & intelliguntur ΚΡΙΤΗΡΙΑ est Η ΝΟΗΣΙΣ, quæ est eius rei perceptio, quæ mente sola percipiuntur, hoc est cōmuniū sententiarum, seu cōmuniū principiorum ΠΡΟΑΨΙΣ, quam non docemur, sed cognitam circumferis

PRIMVS.

*serimus ac accommodamus problematis, quando in hęc
 uel illam partem feretur sententia, adhibita demon-
 strationis regula. Nam cum hęc ΝΟΗΣΙΣ sit lu-
 men rationis ut Plato inquit, eadem perspicimus rerum
 ordinem & consequentiam, quę quia plus acuminis
 requirit accedit Dialectica, quę huius ordinis & con-
 sequentię facultatem iuuat. Huic ΚΡΙΤΗΡΙΩ tota
 tam moralem Philosophiam atque ipsam Dialecticam
 subijcio. Deinde earum rerum, quę sub sensus cadunt
 & sensibus percipiuntur ΚΡΙΤΗΡΙΟΝ est ΠΙΣ-
 ΤΙΣ, seu ΔΟΞΑ, quo uniuersa quę ΑΙΣΘΗ-
 ΤΑ hoc est sub sensus cadentia appellantur, reuocan-
 da sunt. Hoc ΚΡΙΤΗΡΙΟΝ ΚΑΤΑ ΣΥΜ-
 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΝ uniuersalem experientiam par-
 rit, Vnde uniuersale pronunciatum statuitur, ex quo
 postea de particularibus iudicandum est. Huic Physi-
 eam subijcio & cognatas artes. Hoc enim pronuncia-
 tum: Quicquid pulmonem habet spirat, non est nouum
 per se, sed per inductionem, Vnde uniuersale collectum
 est. Atque ita de alijs in Physica & Medicina. Porro
 inter hęc duo ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΝΟΗΣΙΝ & ΠΙΣ-
 ΤΙΝ Plato tertium collocat nimirum ΔΙΑΝΟΙ-
 ΑΝ, quod circa res Mathematicas uersatur, quę par-
 tim mente, partim sensu percipiuntur. Nam ut Mathe-
 matica sine sensibus intelligi non possunt, ita sine
 intellis*

LIBER

intelligentia demonstrari nequeunt. Vnde ΔΙΑΝΟΙΑ talis estimatrix rerum est, quæ ex particulari siue uno siue pluribus, fert sententiam de communi pronuntiato, ex quo rursus de omnibus particularibus eiusdem generis fit iudicium. Vt cum Mathematicus pingens circulum, ostendit in eo omnes lineas à centro ductas ad circumferentiam esse æquales, mox arripit discens commune pronuntiatum, ex quo deinde fert sententiam, adhibita demonstrationis regula, de alijs particularibus circulis. Atque hæc causa est cur putantur demonstrationes Mathematicæ euidentiores esse, quàm Æthicæ, aut Physicæ: Quartum ΚΡΙΘΗΡΙΟΝ est ΕΙΚΑΣΙΑ hoc est simulatio seu effectio. Versatur enim circa rerum fabricandarum imagines, ad quas respicit artifex dum opus extruit. Hæc ΚΡΙΘΗΡΙΑ memoriæ commendanda sunt, & singulæ res suis ΚΡΙΘΗΡΙΟΙΣ subiiciendæ & per illa dijudicandæ sunt.

Plutarchus in Platonicis questionibus hæc ΚΡΙΘΗΡΙΑ recitat, quæ dicit nobis esse à Deo data ΝΟΥΝ ΜΕΝ ΤΩΝ ΝΟΗΤΩΝ, ΔΙΑΝΟΙΑΝ ΔΕ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ, ΜΙΣΤΙΣ ΔΕ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΤΩΝ, ΕΙΚΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΑ ΕΙΔΩΛΑ.

De

PRIMVS.
DE EXEGETICA
METHODO.

Cum de exegetica Methodo dicturus sum uideo
me operæ precium facturum, si hanc partem in
quatuor membra distinxero, ut primum contineat for-
mas interpretandi authores. Alterum, ea quæ fusius
ab eloquentibus hominibus sunt exposita, ad Dialecti-
cam breuitatem, & formas argumentationum Dialecti-
cas certam rationem ac uiam reducendi præscribat.
Tertium Methodum examinandi ea, quæ tradita sunt
præscribat. Quartum membrorum Methodum edis-
cendi quæcumq; memoria digna uidebuntur, commone-
stret.

DE PRIMO
MEMBRO.

Ratio interpretandi authores non simplex est,
sed ut plures sunt interpretationum fines, ita
& plures formæ sunt. Aut enim uerba spectantur &
phrases & est interpretatio Grammatica, quæ consistit
in uerborum & phrasium explicatione, Aut summa
cura rerum est, & interpretatio est Dialectica. Dias-
lectica enim ars arbitra & estimatrix rerum est, Aut
accidentia uerborum & rerum spectantur, & est Rhe-
toricum interpretandi genus. Aut hæc omnia simul
spectantur & interpretationis genus triuiale dicatur.

Hæc.

LIBER

Hæc genera ita adhibenda sunt, ut prudens Interpres uiderit commodum fore suis auditoribus, & professio efflagitare uidetur. Magnæ illæ professiones Theologia, Mathematica, Iurisprudencia, Physica, Aethica, rerum potissimum curam habere debēt, quas commode tractari doctissimi quique hac uia iudicant. Si generalis uniuersa declaratio, summaq; rei tractandæ comprehensio præcedat. Si hanc generalem comprehensionem, seu summam, sequatur specialis distributio partium. Si hanc comitetur membrorum explicatio, simplicium quidem per Methodum didaschalicam. Compositorum uero per Methodum probabilem & demonstratiuam, Si confutentur illorum, qui contra sentiunt opiniones, Si denique ordo contextus optimus docendi Magister adhibeatur.

DE SECVNDO MEMBRO.

Hic omnium primum tenenda sunt orationum discrimina. Nam Dialectica alij orationis generi, aliud instrumentum genus adhibet. Est itaque omnis oratio uel expositio tantum, uel argumentatio, uel mixta expositione & argumentatione. Expositio est oratio quæ solum dicentis mentem explicat, nullo quo fides fiat adhibito, Argumentatio est oratio, per quam
is

is qui dicitur
tim exponit
Si itaque or
quantum
ad sex quæ
pareat rei
sona una pl
gestum nega
sexum acco
præcipua s
Dialectica
his omnib
tra defici
tie est nat
teri necess
mentum uer
Ros. Person
Atque hęc
in argum
maur usus
cipalis un
sunt imp
menta su
mum iud
cis norm

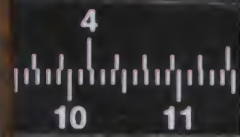
PRIMVS.

is qui dicit fidem conatur efficere. Mixta est in qua partim exponuntur seu narrantur res, partim probantur. Si itaque oratio fuerit expositio tantum, Dialecticus quantumuis oratio longa fuerit uniuersam reuocabit ad sex quasi elementa detractis ornamentis, ut nuda appareat rei expositio. Sunt autem elementa hæc, Persona una pluresue, locus ubi gestum, & tempus quo gestum negocium sit, modus quidam gesti negocij. His sextum accedit causa gestorum. Quoniam autem hæc præcipua sunt capita, quæ expositionem perficiant, Dialecticus absolutam eam iudicabit, quæ constat ex his omnibus, Itemq; ex ijs quæ ad illa referuntur. Contra deficientem quæ alicuius illorum indiget. Prudentiæ est narrantis uidere, ubi omnia hæc membra adhiberi necesse est, & ubi non sunt adhibenda. Hæc elementa uersiculo tali memoriæ gratia complecti solco.

Res, Persona, Locus, Tempus, Modus, AEtia narrant.
Atque hæc de examine expositionis sint dicta. Porro in argumentatione maiores ingenij uires requiruntur, maior usus, maiorq; cura. Primum enim questio principalis inuenienda est si latet, Secundo argumenta sunt inquirenda. Tertio reddenda sunt argumenta inuenta suis locis & accommodanda questioni. Postremum iudicandum est de inuentis, idq; tum ex Dialecticis normis, quæ regant animum ne fallatur iudicium.

H

Quos



LIBER

Quomodo autem inuenienda sit quaestio, docet Rodolphus in Secundo libro de Inuentione. In oratione enim habente aduersarium, ex contradictione altercantium nascitur quaestio. Vbi aduersarius ex aduerso non respondet, ut in continente oratione negotium, personae, conatus, Haec tria coniuncta monstrant quaestionem. De qua re Rodolphus praeter alios consulendus est, Postquam autem inuenta iam est quaestio, argumenta quaerenda & inuenienda sunt, quae in re praecipua Dialectici uirtus se prodit. Quocirca nunc praecipua subiicienda sunt de hac re, ut inquirentis laborem nonnihil minuamus, dulcior sit optimorum authorum lectio, quando uis nexusque rerum paenitus peruidetur. In primis itaque hoc sciendum est, quod magni authores in splendidioribus scriptis, tametsi Dialecticam ut normam rerum intuentur: tamen ordinem illum ut liberiores negligunt saepe, interdum a proposito non ordiuntur, neque concludunt, Assumptiones saepe ad rationem probationemque traducunt, ut difficillimum sit nonnunquam eorum argumentationes ad eum ordinem, qui naturalis & Dialecticus est reuocare. Verum si Dialecticus suo munere rite perfungi uelit, omnia illa retextet, & quae quasi in campo amplissimo expatiantur, & disperguntur, in carceres Dialecticos includet, examinabit, approbabit, quod quomodo fiet breuiter explicans

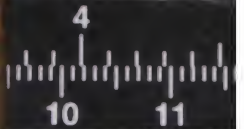
plicandum
nerimus qu
positum est
quaestio,
dens erit
positio. Si
adhibeant
betur per
ram, quanta
nem attonet
di plures.
per alter
plures et
altera al
mentation
plurium pr
usu uent p
sionem.
hanc uel il
uua arg
est prom
cuendo &
rium pr
batione
ita in Et

PRIMVS.

plicandum est. Sit ergo hæc prima regula. Cum inue-
nerimus quæstionem, quicquid id est quod pro ratione
positum est, si una propositio fuerit adhibendum est
quæstioni, Enthimemaq; constituendum cuius anteces-
dens erit ratio posita, consequens uero quæstionis pro-
positio. Secunda. Si plures erunt propositiones, tum
adhibendæ erunt altera alteri, uidentūq; an altera pro-
betur per alteram. Tertia. Si altera probatur per alter-
ram, quantum ad concludendam quæstionis propositio-
nem attinet una est argumentatio, ordine tamen probans
di plures. Quarta. Si non probatur altera propositio
per alteram, sed unaquæq; probat per se quæstionem,
plures erunt argumentationes. Quinta. Quod si nec
altera alteram probat, uel erunt plures unius argus-
mentationis propositiones (scilicet maior & minor) uel
plurium propositionum probationes. Haud enim raro
usu uenit probationes propositionum poni loco propo-
sitionum. Sunt autem propositiones quibus quæstio in
hanc uel illam partem confirmatur. Sexta. Si fuerint
unius argumentationis probationes, in qua maior uis
est primo loco collocanda est, in qua minus uirium ses-
cundo & conclusio erit syllogistica. Septima. Si plu-
rium propositionum fuerint probationes, singule pro-
bationes suis sunt propositionibus accōmodandæ, Atq;
ita in Enthimematis uel syllogismi formam reuocandæ.

H 2

Octaua



LIBER

Octaua. Sæpe etiam hoc usu uenit questionem & probationem unius quasi propositionis formam obtinere, Sed Dialecticus hæc iudicabit & diuellet probationem à questione.

Nona. Fit sæpe quod argumenta quasi punctu notentur, quæ Dialecticus complebit, & uocabit in iudicium.

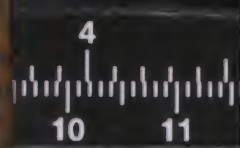
Decima. Vna sæpe propositio multa media continet, quibus questio aliqua est probanda, uerum illa retexet Dialecticus. Vbi autem adolescentes artis differendi Studiosi hæc præcepta perceperint, debent etiam cognitæ formas argumentationum habere, quibus oratores utuntur. Vnde non tantum iudicium formare in iudicandis aliorum scriptis discunt, uerumetiam quandam uiam ornatius argumentandi, ac argumenta illustrandi consequuntur. Quare breuiter potissimas oratoriarum argumentationum formas subijciam, quas postea ad regulas præscriptas examinare non erit difficile. Oratoriarum itaque argumentationum aliæ perfectæ sunt, aliæ imperfectæ, utrumq; genus in expressum & implicitum diuiditur. Perfecta & expressa argumentatio oratoribus ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ dicitur, & est syllogismus Cathegoricus constans quinque partibus, propositione maiore, ratione maioris una pluribusue, propositione minore eiusdem ratione una uel pluris

pluribus. & a
est propositio
hominum in
tendat hoc
nobis a natura
accipimus, po
idq; in sensib
aspiramus, an
iam coram est
si essemus po
postquam pr
teris quoque
sunt cum d
ine Vell
cum edific
nobis ingenu
no loco pon
maner, Qu
Dialecticus
maiorum e
tionibus n
posito arg
mentatio
bus. Ver
tur. A

PRIMVS.

pluribus, & conſuſione, que ſepius omittitur, quia
 eſt propoſitio probanda. Sit queſtio An uirtus cuiquam
 hominum inſita ſit natura? Ad hanc queſtionem euer-
 tendam hoc uſus eſt Epichiremate Ariſtoteles. Que
 nobis à natura tributa ſunt, eorum primum facultates
 accepimus, poſtea uero officijs muneribusq; fungimur,
 idq; in ſenſibus cernitur. Neque enim ex eo quod aut
 aſpeximus, aut audiuiſus ſenſus accepimus. At cum
 iam eorum eſſemus compotes eis uſi ſumus, non cum
 uſi eſſemus percepimus. At uero uirtutes accepimus
 poſtquam prius aliquid à nobis actum eſt, quod in coe-
 teris quoque uidere eſt artibus. Que enim facienda
 ſunt cum didicimus ea, tum cum agimus diſcimus max-
 ime. Veluti homines tum architecſti exiſtunt maxime,
 cum ædificant. Moralis igitur uirtus non naturaliter
 nobis ingeniſta eſt, ſed exercitijs comparatur. Hic pri-
 mo loco ponitur maior, Secundo ratio maioris. Tertio
 minor, Quarto minoris ratio, Quinto concluſio. Hic
 Dialecticus primum inquiret propoſitiones neceſſarias
 maiorem & minorem, deinde ex illis & eorum proba-
 tionibus noua argumenta conſtituet, quod quia in pro-
 poſito argumento eſt facile omittam. Perfecta argu-
 mentatio ſed implicita, ſimiliter quinq; conſtat partic-
 bus. Verum quia medium hic occultatur implicita dici-
 tur. Alia enim uerborum forma repetitur medium in

H 3 minori,



LIBER

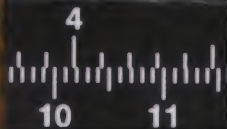
*minori, ut oratio recipiat uarietatem. Quod in certum
 finem fertur aliqua prouidentia gubernatur. Nihil
 enim quod casu aut temeritate fertur aliquam destina-
 tam metam spectat. At uniuersus hic mundus in cer-
 tum scopum dirigitur, quem assequi laborat perpetuo.
 Quemadmodum uicissitudo temporum, ortus & occas-
 sus syderum, ordinatae ille orbium circumuolutiones
 ac poenae ingentium scelerum testantur. Relinquitur
 ergo hunc uniuersum orbem, quodam supremæ mentis
 consilio gubernari ac regi. Hæc est forma superiori
 similis, nisi quod hic & medius & maior terminus ua-
 rietate sermonis tegantur. Dialectici ergo est muneris,
 detracta uarietate rem nude proponere, & in iudicium
 uocare. Imperfecta argumentatio, seu ΕΠΙΧΕΙ-
 ΡΗΜΑ imperfectum est in quo aliqua harum quinque
 partium desideratur, nunc enim maior, interdum eius
 probatio, nonnunquam minor, uel eius probatio abest.
 Quo autem plures desiderantur partes, eo est imperfe-
 ctius ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ. Hic obiter admonendum
 duxi, sex modis conclusionem uariari. Nunc enim sim-
 pliciter concluditur, nunc per ΙΣΟΔΥΝΑΜΙΑΝ.
 Nunc ΚΑΤΑ ΥΠΟΘΕΣΙΝ, nunc per contrari-
 um, nunc per id quod conclusionem necessario sequitur.
 Interdum per schema aliquod Rhetoricum. Simpliciter
 concluditur cum Dialectico more concluditur, ut
 quod*

quod nihil est
 nihil agit.
 est. Hæc est
 NAMI
 rerum
 thesin sic.
 uidentia gub
 Ergo si uari
 qua gubernat
 formula po
 & si sine tr
 cludatur, q
 onis ponit
 filio guber
 mundus no
 nec Stric
 conclusionem
 quia in cert
 uarietate in
 rumen quo
 schema R
 consilio g
 ergo in
 hanc pul
 per singu

PRIMVS.

quod nihil agit expers uirtutis est. Deus Epicureorum nihil agit. Ergo Deus Epicureorum expers uirtutis est. Hæc conclusio simpliciter illata per ΙΣΟΔΥΝΑΜΙΑΝ hoc modo uariatur. Ergo numen Epicureorum nullis honestatis actionibus claret. Per hypotesin sic. Quicquid in certum finem fertur prouidentia gubernatur. Mundus in certum finem fertur. Ergo si mundus fertur in certum finem, prouidentia aliqua gubernari eum necesse est. Sed hæc concludendi formula potissimum utuntur authores in longioribus & fusius tractatis argumentis. Per contrarium concluditur, quando cum inficiatione contrarium conclusionis ponitur. Ut quicquid in certum finem fertur consilio gubernatur, Mundus in certum finem fertur. Ergo mundus non fortuita temeritate, ut Epicurus somniat, nec Stoica quadam necessitate uoluitur. Per id quod conclusionem necessario consequitur hoc modo. Quicquid in certum finem fertur consilio gubernatur. At mundus in certum finem fertur. Ergo mundo præest numen quoddam mente & intellectu præditum. Per schema Rhetoricum sic. Quod fertur in certum finem, consilio gubernatur. Mundus in certum finem fertur, ergo tu insane Epicure pugnas cum natura & negas hanc pulchritudinem consilio aliquo gubernari? Ita per singula schemata fere conclusionem uariare licet.

H 4 idq;



LIBER

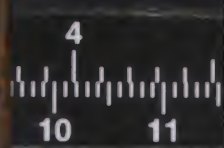
idq; non tantum in syllogismo, sed etiam in alijs argu-
 mentandi formis. Nec parum iuuerit ad inuenienda
 & tractanda argumenta, in his sex concludendi formis
 se exercere. Utuntur & Rhetores idq; sepiissime pre-
 postero syllogismo seu Epichiremate, quale est illud So-
 craticum, firmiter sensum esse aliquem post hanc uitam
 mortuis statuo, Sic sapientissimi quicq; sibi persuade-
 runt, quorum sententiæ ueræ sunt & probandæ. Pri-
 mo loco hic ponitur conclusio. Secundo minor. Ter-
 tio maior. In oratione Demosthenis secunda Olynthi-
 aca, tale huius formæ exemplum habes. Si quis existi-
 met Philippum uolentia illa, qua loca, portus & hui-
 iusmodi inuadit imperium obtenturum esse, haud leui-
 ter errat. Quando enim beneuolentia res constituuntur
 ac laborum socijs non desunt sua præmia, homines
 in officio retinentur. Verum cum malitiose & auare
 & uiolenter aliquis rem gerit, leue erratum omnia la-
 besactat & dissoluit. Non est enim o uiri Athenienses,
 quod existimetis quemquam, qui periurio, iniuria, &
 mendacio res gerit, firmum stabileq; habiturum regnũ.
 Quemadmodum enim in nauigijs alijsq; edificijs acci-
 dit, quod si firma sint futura, firmamentum firmum ha-
 beant, quod si non habuerint, cito ruitura sunt. Sic eti-
 am actionum principia & causas ueras & firmas esse
 oportet, id quod nequaquam in rebus quæ à Philippo
 geruntur

geruntur per
 tur. Secunda
 maior repeti
 maioris. Se
 riam de ser
 sibi mutuo
 plures sibi
 dum. In T
 rei exempla
 ris d'ingua
 qui est tot
 na. 2.
 pendit ex
 quod exp
 quidem de
 ctus utruq;
 quæ quæq;
 casum qu
 4. Quid
 euiglaue
 hil peper
 sem. que
 Lat. etia
 omnino
 migra

PRIMVS.

geruntur perspicitur. Hic primo loco conclusio ponitur. Secundo antithesis maioris. Tertio ^{maior} minor. Quarto maior repetitur per attentionem. Quinto confirmatio maioris. Sexto loco minor ponitur. Est & hoc dignum observatione, syllogismos plures apud Oratores sibi mutuo implicari & intertexti, quod fit ubi duo uel plures syllogismi simul adhibentur ad idem probandum. In Tertio paradoxo Ciceronis, pulchrum huius rei exemplum extat, quod adscribam, & partes numeris distinguam. 1. Nemo potest non beatissimus esse, qui est totus aptus ex sese, quiq; in se uno sua ponit omnia. 2. Cui autem spes omnis & ratio, & cogitatio pendit ex fortuna, huic nihil potest esse certi, nihilq; quod exploratum habeat permansurum sibi ne unum quidem diem, eum tu hominem terreto, si quem eris natus istiusmodi mortis aut exilij minis. 3. Mihi uero quia quicquid acciderit in tam ingrata ciuitate, ne recusanti quidem eucnerit non modo non repugnanti. 4. Quid enim ego laboraui, aut quid egi, aut in quo cui glauerunt curae & cogitationes meae? Siquidem nihil peperit tale nihil consecutus sum ut in eo statu essem, quem neque fortunae temeritas, neque inimicorum labefactaret iniuria. Mortem ne mihi minitaris, ut omnino ab hominibus, an exilium ut ab improbis demigrandum sit. Mors terribilis est his, quorum cum

H 5 uita



LIBER

uita omnia extinguuntur, non his quorum laus emori non potest. Exilium autem terribile ijs, quibus quasi circumscriptus est habitandi locis, non his qui omnem orbem terrarum unam urbem esse ducunt.

5. Hæ miseriæ, hæ erumne præmunt omnes, qui te beatum, qui te florentem putas, tuæ libidines te torquent, tu dies noctesq; cruciaris, cui nec satis est quod est, & id ipsum quod habes ne non diuturnum sit futurum times, te conscientie Stimulant maleficiorum tuorum, te metus exanimat iudiciorum atq; legum, quocumq; aspexisti ut furie, sic tuæ tibi occurrunt iniuriæ, quæ te respirare non sinunt.

6. Quamobrem ut improbo, stulto & inertî nemini bene esse potest, Sic bonus uir & sapiens, & fortis miser esse non potest. Hæc Cicero, facilis erit resolutio cognitis propositionibus probandis, quæ sunt hæ duæ: Prior sapiens & bonus est beatus, & improbus est miser. Primo loco ponitur maior primæ. Secundo maior secundæ. Tertio loco minor primæ. Quarto eiusdem probatio amplificata per distributionem. Hoc loco meminisse oportet quemadmodum & Agricola monet, sæpe Oratores pro Vniuersalibus propositionibus ponere singulares, ut sic magis uulgi aures & animos oratio feriat. Dialecticus hic dixisset, Sapiens & probus totus aptus ex sese est, & in se uno sua ponit omnia,

Sed

Sed Cicero fingit
 vere malitiam
 esset hæc
 tunc potius
 nem, Vbi etiam
 salibus ponunt
 glos primo lo
 ante per colla
 remanent, que
 me, sæpe per
 & forma an
 tur, hæc re
 quinque pa
 uiam plare
 res. Expo
 loco est que
 ur, propositio
 to, ut mior
 erit premi
 to schemate
 dum dicunt
 z. Fugend
 & rebus ge
 ra, immo
 nes ab off

PRIMVS.

Sed Cicero singularem quæ ex hac uidebatur sequi, ponere maluit. Quinto loco pro minore secundæ quæ esset hæc. Stultus & improbus omnia in rebus fortunæ ponit, ponitur eiusdem probatio per distributionem, Vbi etiam singulares propositiones, pro uniuersalibus ponuntur. Sexto. Conclusio secundi Syllogismi primo loco. Primi uero secundo collocatur, & ambæ per collationem inferuntur. Hoc genus Epichirematum, quemadmodum & aliæ argumentorum formæ, sepe per subiectionem uariatur & exornatur. Est & forma argumentandi Oratoria, quæ collectio uocatur, hæc rationibus & expolitionibus constat, quæ in quinque partes distributa est, propositionem, rationem unam pluresue, rationis confirmationem, unam uel plures. Expolitionem unam pluresue. Propositio hoc loco est quæstio probanda, Cum enim primo loco ponitur, propositio dicitur, cum concluditur, conclusio, Ratio, uel minor syllogismi erit, uel maior. Confirmatio erit præmissæ maioris uel minoris probatio. Expolitio schemate ornat & locupletat rationem, & interdum alicuius præmissæ uim habet, sit tale exemplum.

1. Fugiendum est ocium.
2. Est enim turpis uocatio à rebus gerendis.
3. Mors & uiui hominis sepultura, immo omnium malorum sentina pessima, homines ab officio auocans.
4. Quod est totius Reipublicæ pernis



LIBER

perniciosissima pestis. Vbi enim otio indulgent magistratus, non potest nisi pessime administrari Respub: negliguntur leges, cessat cura ærarij publici, non fiunt iudicia, non corriguntur malefacta, contemnuntur studia, corruunt urbes. Breuiter uniuersa Respublica funditus euertitur. Vbi in ocio uiuit uulgus, ibi plane ex libidine uiuitur, uitia perpetrantur, cædes, rapinæ, latrocinia, donec ex otio tota Respub: euersa iacet, ne mine opem supplici sirente: Contra uero optime ea constituta est Respub: ubi suo quisque officio fungitur: Magistratus curat obseruari leges, populus obtemperat, uigent honesta studia & moribus uiuitur optimis.

6. Quemadmodum enim ager si ociosus iacet, non solum nullum producit frugem utilem, sed præter tribulos & urendam filicem producit nihil. Sic fieri non potest quin humanus animus uel prestantissimus ex ocio fiat pessimus.

7. Scipio Aphricanus uir prudentissimus ne unquam indulgeret ocio tantillum, maluit lapillos in ripis colligere, quam nihil agere. Apud Athenienses erat capitale ocium, cogebanturq; cives ocij sui publicam reddere rationem. Apud Ouidium legis Egstum factum adulterum ex ocio.

8. Marci proinde Varronis sententia uidetur mihi in primis laudanda, qua docet nihil agendo homines discere male agere. In hæc collectione primo loco ponitur propositio.

2. Ratio.
Confir

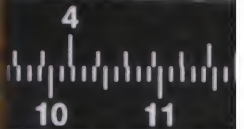
3. Confir
gumentatio
contrarij.
historia
Eit
plex, quam
cuius forma
do. Tres
ficia solene
Hic Roscum
in eo relucet
imputari.
fert, quare
plexione, q
mens sone a
sarium str
ri. Demoj
plexione.
Si Scipio
uip. cur non
confite det
facile rem
uuantur et
tionem, q
magnam

PRIMVS.

3. Confirmatio. 4. Exornatio seu noua quaedam argumentatio. 5. Alia exornatio, & argumentum à contrarijs. 6. Exornatio à simili. 7. Exornatio per historias & exempla. 8. Autoritates & XPEIAL.

Est & obseruanda enumeratio Rhetorica duplex, quam Dialectici inductionem uocant. Prima eius forma est, cum summam rei proponitur hoc modo. Tres sunt res quæ homines in uniuersum ad maleficia solent impellere Auaritia, Ambitus, & luxuria. Hic Roscius minime fuit avarus, nulla ambitus indicia in eo relucebant. Non potest igitur maleficium Roscio imputari. Alia forma à Dialectica inductione non differt, quare exempla omitto. Utuntur & Oratores complexione, quæ est ut dicunt bicorne argumentum, uchemens sane argumentationis species, quæ utrinq; aduersarium sternit alterutrum siue firmauerit, siue negauerit. Demosthenes contra Eschynem hac usus est complexione. Sciuisi quod erat futurum, aut nesciuisi. Si Sciuisi in culpa es, quod non admonuisti. Si nesciuisi, cur nos ignorantie condemnas. Hæc quia semper constare debet, si erit firma ex contrarijs immediatis, facile reuocabitur ad duos syllogismos. Submissione utuntur etiam Oratores, in qua quis à se ipso petit rationem, quare unumquodq; dicatur. Ut Maiores nostri magnam Oratorie operam dare uoluerunt. 2. Quid

ita?



LIBER

ita? quod recte intellexerunt ea studia omnium summe esse appetenda. 3. Cur id? quoniam per ea tanto plus alijs hominibus prestamus, quanto homines brutis. 4. Qui hoc? quod nihil habent ingenia in hominibus constans, nisi ea doctrina & arte excolantur. 5. At quid ita? Nam cum Oratorum preceptis quibuscunque rebus ordo detur, fit ut ingenia ad ordinem composita, nihil tumultuarum, nihil preceps, nihil confusum prae-ruptum, hians, nihil intempestiuum producant. Primo loco hic ponitur propositio probanda. 2. Eius probatio. 3. Rationis confirmatio. 4. Confirmationis ratio. 5. Huius rationis probatio. Vnde facile est Dialectico quatuor Enthymemata constituere, eaq; ad syllogismorum normam exigere. Sunt & aliae Oratorum argumentandi formae, quas omitto, quia ex his quae dicta sunt facile iudicari possunt. His itaq; argumentationum formis cognitis, & regulas quas supra tradidi, ubi accesserit lectio frequens, & Styli exercitium, facile erit Rhetorica argumenta ad suos fontes reuocare, atque questionem propositam accommodare. Quomodo autem argumenta inuenta sint reddenda suis locis docet Rodolphus lib: 2. de Inuentione Capite 26. Vnde Studiosi ea quae huc spectant, sumant. Quantum ad iudicium attinet ubi forma argumenti proposita fuerit, ars primum consulenda est, unde questio sumpta est. Deinde

inde uidentur
uel ex Hypothese
probans sit sum
dum an aliquod
& rursus si qu
etiam an propo
precepta, quae p
& improbat

DE T

Postquam
dicitur e
que tradita
plex examen
ricum. Gram
singularum di
ctiois. Post
dictionis dupl
mum & signi
na que Orato
am attingunt
nificatio, uel
aequo signifi
est ratio det
nis examina

PRIMVS.

inde uidentium an ex firmis aliquibus artis principijs, uel ex Hypothesibus conclusis ex principijs propositio probans sit sumpta. Si non fuerit inde sumpta, uidentium an aliquid absurdi sequatur si concedatur quæstio, & rursus si quid commodi. Deinde iudicandum est etiam an propositiones instituantur iuxta Dialectices precepta, quæ precepta sunt uie iudicandæ, probandæ & improbandæ quæstionis.

DE TERTIO MEMBRO.

Postquam de formis interpretationis breuissime dictum est, ordo postulat, ut uia examinandi ea quæ tradita sunt, aperiatur. Constituatur ergo Triplex examen. Grammaticum, Dialecticum & Rhetoricum. Grammaticum rursus tripartitum esto. Vnum singularum dictionum. Alterum orationis seu constructionis. Postremum phraseos seu linguæ. In examine dictionis duplex adhibenda est consideratio, uocis nimirum & significationis. In uoce spectanda sunt omnia quæ Orthographiam, AEtymologiam & Prosodiam attingunt. In significatione utrum naturalis sit significatio, uel non naturalis, utrum unum pluraue ex æquo significet. Et si non fuerit naturalis explicanda est ratio deflexionis. In orationis, seu constructionis examine, tantum duæ uoces coniungendæ erunt
paulatim

LIBER

paulatim, donec tota Oratio complebitur, & querenda est singularum connexionum ratio. In phraseos examine coniungendae sunt tot uoces, quot ad integrum sensum requiruntur, ac primum uis phraseos & usus explicandus est. Deinde conferenda est phrasis Graeca cum Latina, utraque cum patria. Hoc triplex examen ita adhibendum iudicio, ut non eadem praecipua quotidie repetatur, sed ut singulis mensibus uniuersae Grammaticae examen absolui possit. Ac utilissimum iudicarem si Pedotribae singulis septimanis pueris, qui paululum in Grammatica promouerunt, orationem aliquam uariandam, iuxta Erasmi praescripta proponerent.

Dialecticum examen duplex est. Vnum praecipuorum artis, quae eo ordine examinanda sunt quo traduntur. Alterum est cum Dialectica alijs rebus seu artibus adhibetur arbitra, ubi examen instituendum est iuxta praescriptum superiorum Methodorum.

Rhetoricum examen, quod est uerborum & rerum, petendum est ex Methodo Rhetorica, de qua ubi prius dixero de quarto membro, praecipua tradam.

DE QVARTO MEMBRO.

Cum ipsa ars Dialectica rerum ordinem contemplantur & seriem, nulla erit uia facilior ediscendi,

di. quam si
lens aliquid
telligat. De
Deinde man
genit in ph
rerum. Hoc
bonis part
māre citra
tm hoc pra
cognoscen
tionis ordi
AENEAS su
monstrata,
AEole
Et mulcere d
Gens inuenc
Uam in Italia
Inca sum uer
Aut eg dūer
Sunt mihi be
Quorum qu
Conuato m
Omnes ut te
Exigat: &
Hos

PRIMVS.

di, quam si eundem ordinem sequaris. Puer igitur uo-
lens aliquid ediscere. Primum omnium rem bene in-
telligat. Deinde partes rei numeret, primum maiores,
Deinde minores. Tertio loco ordinem partium dili-
genter inspiciat. Quarto animaduerat exornationes
rerum. Hoc ubi fecerit puer, plus quam dimidiam la-
boris partem se absoluisse sciat, qui contra faciunt se
miserè citra magnam frugem torquent. Postquam au-
tem hoc prescriptum sequutus fuerit puer, in rebus
cognoscendis, accingat se ad ediscendum iuxta disposi-
tionis ordinem. Oratio Iunonis ad AEolum in primo
AEneidos sit nobis exemplum, ut in facilioribus uia
monstrata, in difficilioribus quoque spes sit.

AEole (namq; tibi diuum pater atq; hominum rex
Et mulcere dedit fluctus, & tollere uentos)
Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor
Illum in Italiam portans, uictosque penates.
Incute uim uentis submersasq; obruc puppes:
Aut age diuersas, & disijce corpora ponto.
Sunt mihi bis septem prestanti corpore Nymphæ
Quarum, que forma pulcherrima Deiopeiam
Connubio ungam stabili, propriamq; Dicabo
Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat. & puchra faciet te prole parentem.

Hos undecim uersiculos primum intelligat puer.

I

ut

LIBER

ut possit rem comprehensione quadam summaria cons-
plecti. Deinde partes numeret, quæ sunt quatuor. Ex-
ordium, Narratio, Propositio, Confirmatio, partiumq;
locos obseruet. Tertio loco ordinem primum recondat
in mentem, quod est facile, cum sit hic naturalis ordo
seruatus. Primo enim loco Exordium. 2. Narratio.
3. Propositio. 4. Confirmatio collocatur.

Postremo loco attendat exornationes, quæ hic
sunt ferè nullæ, præter propositionis repetitionem &
uehementiam. Hoc ubi sciet puer, primum ediscat duos
primos uersus, in quibus absoluitur exordium, prima
orationis pars. Deinde duos proximos tertium & quartum,
continentes narrationem, quæ est secunda oratio-
nis pars. Tertio ediscat quintum & sextum uersus con-
tinentes propositionem tertiam orationis partem. Ulti-
mo loco ediscat reliquos quinque, qui ad confirmationem
quartam orationis partem spectant. Hanc uiam sequan-
tur pueri in omnibus alijs scriptis. Verum maturiores,
quibus est maior rerum cura quam uerborum, illas ma-
iores partes obseruet, & experientur se nullo alio artis
memoratiuæ adminiculo indigere. Si fuerit prolixior,
partes uel numeris uel literis notentur, & postea tan-
quam depositum repetatur à singulis literis quod illis
erat commendatum. Iuuat & hoc in primis memoriam,
si quotidie aliquid ediscas, & illud mox sequenti die à
te ipso reposcas.

De

PRIMVS.
DE METHODO
RHETORICA.

Persequi Vniuersam Methodum Rhetoricam nimis longum esset, quare de Methodo singularum partium Orationis Rhetoricæ pauca quedam præcepta colligã. Sunt autem Orationis Rhetoricæ partes. Exordium, Narratio, Diuisio seu Propositio, Confirmatio, Confutatio & Peroratio. Quantum autem ad totius orationis corpus attinet is seruabitur ordo partium, quem enumeratio posita monstrat. Iste enim ordo naturalis est, Interdum tamen hic ordo mutatur. Cum causæ necessitas mutationem efflagitare uidetur.

DE METHODO
EXORDII.

Omne exordium ex quatuor maxime componi uisetur. Expositione, ratione, redditione & Comprobatione. Expositione hoc loco est oratio, quæ cum ab aliquo eorum locorum, qui ad inuentionem pertinent inueniatur, aut docilem aut beneuolum, aut attentum facit auditorem. Ratio est oratio accommodata expositioni, per quam id quod expositum est, facile confirmatur, & totius rei aperta propositio. Comprobatio est redditionis causa, quæ quidem rem totam manifestius tangit. Verum hic scire oportet, quod autores

2 inters

LIBER

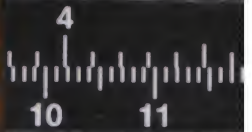
interdum non sunt contenti una expositione, nec una ratione, redditione & Comprobatione, sed interdum plures adhibent. Vt autem hæc uniuersa res clarius intelligatur, Exordium Ciceronis pro Marco Marcello subiungam, partesq; enumeratas, ostendam.

1. Diuturni silentij patres conscripti, quo erant his temporibus usus, non timore aliquo, sed partim dolore, partim uerecundia finem hodiernus dies attulit, idemq; initium qua uellem quæque sentirem meo pristino more dicendi. 2. Tantam enim magnitudinem, tam inusitatam inauditamq; clementiam, tantum in summa potestate rerum omnium, modum, tam denique incredibilem sapientiam, ac pene diuinam tacitus præterire nullo modo possum. Marco enim Marcello uobis patres conscripti Reipub: reddito, non solum illius, sed etiam uocem meam & autoritatē uobis & Reipub: conseruatam & restitutam puto. 3. Dolebam enim patres conscripti, & uehementer angebar cum uiderem uirum talem, qui in eadem causa, in qua ego, fuisset, non in eadem esse fortuna, nec mihi persuadere poteram, nec fas esse ducebam, uersari me in uestro ueteri curriculo, illo æmulo ac imitatore studiorum nostrorum, atque laborum quasi quodam socio à me & comite distracto. 4. Ergo & mihi & pristinae uitæ consuetudinem Caesar interclusam aperuisti, & his omnibus

nibus bene de
sustulisti. s
& maxime in
M. Marcello
ratis preferat
nis dignitate
tionibus am
sensu quod
simplex. 2. P
untur ratione
fuisse causam
positum &
cause, in q
expositio. s
Hanc Metho
sed sepe mem
tur, ut sit m
hec que ad
er que ad ma
sum. 1. Exo
habetur.
causam em
qua circa
esse breu
dium ita

PRIMVS.

nibus bene de Reipub: sperandum, quasi signum aliquod
 sustulisti. 5. Intellectum enim mihi quidem in multis,
 & maxime in me ipso, & paulo ante in omnibus cum
 M. Marcellum Senatui Reipub: concessisti, commemo-
 ratis presertim offensionibus, te autoritatē huius ordi-
 nis, dignitatemq; Reipub: tuis uel doloribus, uel suspi-
 cionibus anteferre. Hic primo loco ponitur Expositio
 sensu quidē multiplex, Compositione orationis omnino
 simplex. 2. Ponuntur rationes expositionis. 3. Adijci-
 untur rationes, quibus uerecundiam & dolorē silentij
 fuisse causam ostendit. 4. Loco sequitur redditiō, ex-
 positioni & primæ rationi accommodatior, & totius
 causæ, in qua de laudibus agitur Cæsaris apertissima
 expositio. 5. Loco sequitur redditionis Comprobatio.
 Hanc Methodū obseruat Cicero etiam in alijs exordijs,
 sed sepe membra aureo uerborum flumine ita obruuntur,
 ut uix nisi ualde attentis appareant. Porró præter
 hæc quæ ad partes Exordiorum pertinent, alia quatuor
 quæ ad materiam & formam spectant consideranda
 sunt. 1. Exordium monstret finem, cuius gratia oratio
 habeatur. 2. Ducenda sunt exordia non ex his quæ
 causam confirmant, aut rem de qua queritur, sed ex ijs,
 quæ circa res personasq; posita sunt. 3. Exordia debent
 esse breuia perspicua & accommodata causæ. 4. Exor-
 dium ita perfici debet, ut initio narrationis cohereat.



LIBER
METHODVS NARRATIONIS.

IN narratione quinque sunt obseruanda. Primum que narrationis elementa. 2. Que formæ. 3. Quoz duplex ordo. 4. Que optime narrationis uirtutes. 5. Que destruendæ falsæ narrationis uia. De clementis narrationis supra in secundo membro Methodi Exegeticæ dictum est.

DE FORMIS NARRATIONIS.

Narrationum alia est absoluta, alia deficiens. De qua distinctione supra dictum est. Secunda diuisio. Narrationum alia est Poetica, que habet expositionem fictam, Alia historica, que habet expositionem rerum uetustam. Alia politica uel Oratoria, qua oratores utuntur. Tertia diuisio, Alia simplex, cum nihil adhibetur quo fides fiat auditori. Alia argumentosa, cum singularum rerum que narrantur confirmationes adijciuntur.

DE ORDINE NARRATIONIS.

Dvplex est narrandi ordo. Naturalis cum rerum gestarum serient, & tempora sequimur. Hic
histos

PRIMVS.

historijs & ciuili narrationi accommodatior est. Alius
superiori contrarius est, cum à posterioribus ad priora
ascendimus, Estque hic ordo Poetis familiarior.

DE VIRTVTIBVS
NARRATIONIS.

Rhetores tres bonæ narrationis uirtutes nume-
rant. 1. Vt sit aperta. 2. Vt sit breuis. 3. Vt
sit probabilis narratio. Extrema duo semper habere
debet Narratio, Medium in genere demonstratiuo, &
suasorio interdum locum non habet. Sæpe enim altius
petenda narratio, & dilatanda per antecedentia, con-
iuncta & consequentia, quemadmodum Erasmus mo-
net in posteriori Commentario Copiarum.

Deinde & hæc bonæ narrationis uirtus esse de-
bet, ut fini exordij, & initio propositionis seu diuisionis
extremis cohareat.

DE VIA DESTRVENDÆ
NARRATIONIS
FALSÆ.

Destructurus narrationem, elementa supra enu-
merata inspicio, eaq; que illis adiuncta sunt,
quorum si unum uel impossibile, uel falsum ostenderis,
narratio euersa est.

LIBER
METHODVS DIVI
SIONIS SEV PROPO
SITIONIS.

IN diuisione, hoc est oratione per quam quibus de re
bus dicturi sumus breuiter exponimus, quatuor ob
seruanda sunt. Primum unde colligenda sit diuisio.
Deinde genera diuisionis. Tum modus diuisionis, pos
tremo partium diuisionis ordo:

DE COLLIGENDA
DIVISIONE.

Quia narratio continua probationis propositio
est, ex narratione certa colligenda est senten
tia, quæ est probanda. Nam Rhetores narrationi di
uisionem subiiciunt, quæ eorum de quibus dicturi sunt
propositio est. Vt in oratione pro lege Manilia hæc
diuisio colligitur ex narratione: Primum mihi uidetur
de genere belli, deinde de magnitudine. Tum de impe
ratore eligendo, esse dicendum.

DE GENERIBVS
DIVISIONIS.

Alia diuisio fit per seiunctionem, qua sic expo
nimus quid nobis conuenit cum aduersario, ut
quid in controuersia sit seiungatur hoc modo. Cultum
Deo

Deo praestanda
an sit colenda
Alia per diu
bus dicturi sum
Cicerone.

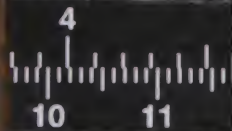
D
Hic obser
Lau da
paucitatem.
uerbum ad
incidunt gen
lum rerum, a
nera suis loc
quem admodu
Eruas rursu
sumus Orat
Deinde et he
omni genere
bro, uel ipse
palam appo
quod inter
sarum reru

PRIMVS.

Deo præstandum esse conuenit nobis cum Papistis, sed an sit colendus humanis ritibus in controuersia est. Alia per distributionem, qua exponimus quibus de rebus dicturi sumus, qualis est illa quam modo adduxi ex Cicerone.

DE MODO DI
VISIONIS.

Hic obseruandum est, tria esse, quæ debeat habere laudanda diuisio, breuitatem, absolutionem & paucitatem. Breuitas facit ut nullum nisi necessarium uerbum assumatur. Absolutio ut omnia quæ in causam incidunt genera complectatur. Paucitas ut genera solum rerum, de quibus dicturi sumus ponantur, quæ genera suis locis inter dicendum sunt arte diuidenda, quemadmodum præscriptum est in Methodo diuisiua. Breuitas rursus iuuat memoriam auditorum, placetq; summis Oratoribus, ut quatuor membra non excedat. Deinde & hoc obseruandum est, quod oporteat ita in omni genere diuidere, ut ex unoquoq; diuisionis membro, uel ipse finis orationis, uel quæ finem consequantur palam appareant, uel ex omnibus diuisionis partibus quod intendimus concludatur, nisi hoc impediatur diuersarum rerum concursus in eadem oratione.



LIBER
DE ORDINE PAR
TIVM DIVISIONIS.

SI membra diuisionis fontibus discretis sunt, nihil resert quo ordine collocentur. Verum si ad eundem finem membra diuisionis pertinent, generalia prioribus locis sunt collocanda, id quod semper obseruasse Ciceronem monet Trapezontius. Breuiter uel consequentia rerum, uel temporis ordo obseruandus est.

METHODVS CON
FIRMATIONIS.

RE proposita, loci dialectici consulendi sunt, quos admodum in probabili Methodo susius explicatum est. Deinde delectus habendus est, ut ea quae plus uirium habent, praecipue notentur. Tertia cura est dispositionis argumentorum, in qua dispositione hic ordo placet Oratoribus. Ut primo & ultimo loco collocentur firmiora, in medio quae numero potius quam pondere ualeant. Deinde prudentia adhibenda est, ut ita argumenta distribuantur, ut ab uno ad aliud facilis sit transitus, quo ipsa oratio continuis quasi neruis cohaereat. Utile & hoc interdum fuerit facta diuisione & initio tractationis membrorum, singulis membris consgeriem quandam rationum subiungere per enumerationem, & postea easdem rationes, ut in enumeratione
propos

proposita
in oratione
exponere ha
dine uiam pr
re, ita mem
centur uis ut

ME

[Iste conf
Sublatio
est sublatio
riorum pre
polluctatio.
ΠΡΩΤΑ
1. Nec me
tar. 2. Na
3. Verum
dere. 4. I
ipse prior
tionis. E
quod mem
per uole
nem, uel
tiam fir

PRIMVS.

propositæ fuerint pertractare, quemadmodum Cicero in oratione pro lege Manilia fecit. At ubi non placet exponere hanc argumentorum congeriem, licebit ordine unam principalem rationem post aliam pertractare, ita tamen ut firmiores in prima & extrema collocentur acie, ut supra monui.

METHODVS CONFUTATIONIS.

Iuste confutationis quatuor sunt partes, Propositio, Sublatio, Opposita propositio, Solutio. Propositio est sublationis pollicitatio. Sublatio est ipsa aduersariorum propositio. Opposita propositio est solutionis pollicitatio. Solutio est confirmatio ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΩΤΑΣΕΩΣ. Erasmus tale exemplum dedit.

1. Nec me clam est quid callidissimus senex calumniatur.
2. Non debuisse me contra pactionem decedere.
3. Verum id quam friuolum sit, non est difficile ostendere.
4. Ridicule enim mihi pactionem allegat, quam ipse prior soluit. Numerus ostendit membra confutationis. Est & hoc in confutatione obseruatu dignum, quod monet Trapezontius solutionem debere fieri uel per uiolationem seu uniuersionem, uel per inficiationem, uel per instantiam, uel per uiolentiam & instantiam simul.

Methodos



LIBER
METHODVS PER
ORATIONIS.

Ista Peroratio constat tribus partibus. Repetitione
ne principalium argumentationum, Amplificatione
& affectibus. Exempla passim in orationibus Ciceronis
occurrunt.



SIAST
DVS C
AVT
H
T
des artia
cere: tan
artifex,
ac FIAT
mum ce
ri adhi

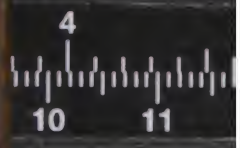
PER
s.
Repetitis
Amplificatio
orationibus Cico

SECUNDVS.
ECCLĒ
SIASTES SIVE METHO
DVS CONCIONATORIA
AVTORE NICOLAO
HEMMINGIO.

PRÆFA
TIO IN LIBRVM
SECUNDVM.



Artificem omnem instruc
tum esse oportet præce
ptis, quorum admoniti
one regatur & mens &
manus in agendo. Nam
tametsi sæpe accidit rus
des artium aliquid simile artificibus fas
cere: tamen & certius & expeditius agit
artifex, ut qui causas cur ita agat cernat,
ac ΕΙΔΕΑΝ quandam operis apud anie
mum constituat, antequam manum ope
ri adhibeat. Huc facit quod sagax natus
ra ad



LIBER

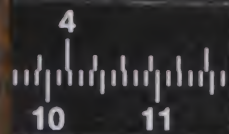
ra ad operis cuiusque absolutionem requisit
rat ΔYNAMIN, ΕΞΙΝ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΝ, ΕΡ
ΓΟΝ. ΔYNAMIOΥ enim facit, ut assue
fieri possit. ΕΞΙΣ præceptis gubernatur,
& crebris actionibus absoluitur. ΕΝΕΡ
ΓΕΙΑ regitur habitu, unde quartum emer
git opus, hoc est ΤΟ ΕΡΓΟΝ. Ad eun
dem modum qui Theologus futurus est,
instructus esse debet præceptis mōstran
tibus certam rationem tradendi & di
scendi dogmata, quorum usus mentem
& uitam in pietate conseruet. Longe e
nim falluntur illi, qui ista intollerabili
contumelia sacrum Dei uerbum afficiunt,
quasi citra omnem rationem & ordinem
in eo omnia misceantur. Cum tamen in
omnibus rebus à Deo conditis admira
bilem quandam œconomiam & ordinem
conspiciant. Siue enim sursum oculos
tollant, siue deorsum despiciant, omnia
uident ornatissima, quicquid est confusi
onis & ataxiæ, id totum ex malitia &
peruicacia diaboli & hominum proue
nisse certum est. Quare ut in omnibus
rebus à Deo conditis ordinem uidemus
pul

pulcherr
logia eun
dum est, c
rius ad fr
fule omni
hæc ordit
Metapho
admodum
sequitur,
is qui per
tia, magi
tendit.
& in Th
tur qui l
gno lab
ctione B
raccam t
fidum
amans c
idem fac
ueteres
dendar
celerit
C
Theol

SECUNDVS.

pulcherrimum, ita etiam in sacra Theologia eundem esse nequaquam dubitandum est, quem qui obseruat, multo celerius ad frugem perueniet, quam qui confuse omnia miscet & confundit. Porro hæc ordinis obseruandi ratio, aptissima Metaphora Methodus dicitur. Quem admodum enim qui uiam certissimam sequitur, facilius peruenit quo uult, quam is qui per aquas, montes, saltus, præcipitia, magno ac difficili labore eodem contendit. Sic ueluti in reliquis scientiis, ita & in Theologia citius peritiã consequetur qui Methodum tenet, quam qui magno labore citra ordinis rationem in lectione Bibliorum defatigatur, ut interim taceam huiuscemodí labori maximũ fastidium coniunctum esse. Cum contra amans ordinis, summa cum uoluptate idem faciat. Hinc est quod non inepte ueteres definiãt Methodum certam tradendarum rerum rationem & uiam, qua celerrime ad peritiã deueniatur.

Quapropter constitui Methodum Theologicam conscribere, in qua ratio
nena



LIBER

nem & interpretandi scripturam, & for-
mandi sacras conciones complectar, quo-
rum prius faciet, ut facilius alios inter-
pretes intelligamus, & ipsi interpretandi
formas teneamus, quas sequi utile erit.
Posterius uero, ut citra garrulitatē, dex-
trē & copiose de re proposita differere in
cœtu Ecclesiastico ualeamus.

Verum priusquā ad has partes ex-
plicandas accedam, operæ precium fore
iudico, paucis uniuersæ scripturæ Eccle-
się diuisiones quasdam recensere, ut cum
partes scripturæ obseruentur facilius,
tum usus singularum partium in inter-
pretandi formis ac concionibus conspi-
ciatur apertius.

DIVISIO SACRÆ SCRIPTURÆ.

Diuisio sacræ scripturæ alia ab alijs autoribus
traditur, neque id absurdum cuiquam uideri de-
bet. Nam & earundem rerum interdum plures sunt
differentiæ, pro quarum diuersitate discrimina diuisionum
sumi possunt, & authores diuisionum formas con-
stituire tales consueuerunt, quæ suo proposito potissi-
munt

num seruire a
scriptura, ordi-
nes, & carum
uarietatis ac

DI
V

conuictis Gra-
KATA EE
Biblia ideo u
quedam per
bis adferat
& circumstan-
dem quod pr
ferius. Ver
seruon de sua
prior tamen r
rum qui uete
bris accommo
Testamentu

V

SECUNDVS.

mum seruire uidentur. Quare cum uariæ diuidatur scriptura, ordine recitabo precipuas scripturæ diuisiones, & earum usum subiiciam, quo conspiciatur huius uarietatis utilitas.

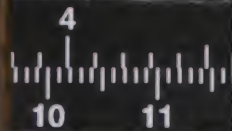
DIVISIO PRIMA.

Vulgatissima scripturæ diuisio hæc est, quod in uetus & nouum instrumenta diuidatur, quæ coniuncta Græca appellatione Biblia nominantur, idq; KATA ΕΞΟΧΗΝ, siue Antonomasian. Hæc Biblia ideo instrumenta dicuntur, quia sunt organa quædam per quæ diuina uoluntas, seu uerbum Dei nobis adfertur & innotescit. Epitheta uetus & nouum à circumstantijs temporum desumpta sunt. Vetus quidem quod prius erat tempore, Nouum uero quod posterius. Verum si quis à sœderum diuersitate hoc discrimen desumptum existimat, non magnopere refert, prior tamen ratio uerior est & accommodatior. Cœterum qui ueteris & noui Testamenti appellationes libris accommodant, ΚΑΤΑ ΧΡΗΣΤΙΚΩΣ uoce Testamenti utuntur.

SUBDIVISIO.

Vetus instrumentum à Iudæis dicitur *esrim* uerba idq; à numero librorū, Nam 24. indubitate

K auctoris



LIBER

· autoritatis recipiunt libros, quos in quatuor partes, si-
ue classes digerunt. Quarum prima ab illis Thora id
est lex seu doctrina dicitur & continet libros quinque,
nimirum Genesim, Exodum, Leuiticum, Numeros, &
Deuteronomion, quos simul Græci ΠΕΝΤΑΤΕΥ-
ΧΟΝ nominant. Secunda pars ab his reschoni-
mibijm, id est Prophetæ priores, & hæc pars quatuor
libris nimirum. Iosue, Iudicum, Samuelis, & Regum
absoluitur.

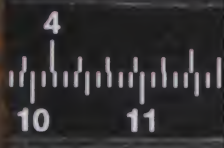
Tertia pars est acharonim nebijm, id est Pro-
phetarum posteriorum, & continet quatuor libros Esa-
iam, Ieremiam, Ezechielem & librum duodecim Pro-
phetarum, quos minores appellant, ut sunt Osce, Iohel,
Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahum, Baruch, So-
phonias, Hageus, Zacharias, Malachias. Quarta pars
est chetubim, id est scriptorum Hagiographorum, &
continet undecim libros Paralipomena, Psalterium, Pro-
uerbia Salomonis, Iob, Ruth, Ecclesiasten, Threnos,
Ieremie, Canticum Canticorū, Esther, Daniel, Esdram
& Nehemiam, quorum postremi duo pro uno repu-
tantur. Atque ita habemus libros ueteris instrumenti
indubitatae autoritatis 24. in quatuor classes digestos.
Cæterum præter hos libros habent ΑΠΟΚΡΥΦΑ,
ut uocant id est secreta seu abscondita, ideo sic dicta,
quia non producebantur in lucem ad confirmanda dog-
mata.

data. Huius
libri Machab
remie scribit
breos & Gra
tum dividit
uangelis. I
uum Epist
Petri. Iaco
Apocalypsi
ti libri in Car
tri, secunda
& Iude cu
ad Hebræo
cienda uide
enim prode
uilitatis an
dificatio, a
num autori
meni libri
confirmand
ΑΠΟΚΡΥ
funt, sed i
adhibend
ritatis, qu
re tribu

SECUNDVS.

mata. Huius generis sunt Iesus Syrach, Iudit, Tobias, libri Machabeorum, Sapiencia Salomonis, Baruch, Ieremie scriba. Atq; hæc ueteris instrumenti iuxta Hebræos & Græcos diuisio est. Nouum autem instrumentum diuiditur in quatuor partes. Prima continet 4. Euangelistas. Secunda Acta Apostolica. Tertia uiginti unam Epistolas Apostolorum. Pauli 14. Ioannis 3. Petri 2. Iacobi unam & Iudæ unam. Quarta pars, Apocalypsin Ioannis. Porro omnes hi noui instrumenti libri in Canone sunt præter Epistolas, secundam Petri, secundam & tertiam Iohannis, & Epistolas Iacobi & Iudæ cum Apocalypsi, Nonnulli etiam Epistolam ad Hebræos extra Canonem ponunt. Iam pauca adijcienda uidentur de usu memoratæ distinctionis. Parum enim prodest accurate distinguere, nisi quid inde capias utilitatis animaduertas. Prodest igitur Primum hæc distinctio, ad recte iudicandum de sacrorum uoluminum autoritate. Omnes enim ueteris & noui instrumenti libri indubitæ sunt fidei, adeoque ualent ad confirmanda dogmata, præter ea quæ dixi appellari ΑΠΟΚΡΥΦΑ, quæ quidem cum fructu legi possunt, sed in disputationibus de dogmatibus non sunt adhibenda. Soli enim illi libri indubitæ sunt autoritatis, qui Mosi, Prophetis, Euangelistis, Apostolis uerè tribuuntur. Quare cum de autoribus Apocriphorum

K 2 rum



LIBER

rum dubitauit primitiua & purior Ecclesia, recte reijciuntur, quando aduersus scripta Prophetica & Apostolica producuntur ab aduersarijs. Est & alia utilitas huius distinctionis. Prodest enim ordinem librorum habere certum, ut studiosi partiri possint lectionem Bibliorum in certa tempora, prout commodum ipsis ad libros sacros discendos uideatur.

Tertia utilitas est, ut ratio certa haberi possit (siue concioneris, siue in scholis sacra scripta interpreteris) citandi siue allegandi testimonia scripture, ut locus testimonij quasi digito monstretur, nominato autore scripti, & capite libri.

SECUNDA DIVISIO.

Scholastici Theologicum ueteris tum noui instrumenti libros secant in legales, Historicos, Sapientiales & Propheticos, ut ueteris instrumenti Legales, sint quinque Mosi libri. Historici libri Iosue, Iudicum, Ruth, libri Regum quatuor, Iob, Machabeorum libri duo. Sapientiales Psalterium, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus. Prophetici 17. Prophetæ supra enumerati. Ad hunc quoque modum, ut magis illorum inscitia appareat, noui instrumenti libros diuidunt, ut legales sint quatuor Euangelistarum libri, Historialis sit liber Actorum Apostolorum,

lorum. Sapient
phetalis sit A
colore ecclesi
tenus libro ad
commodum
admodum uer
Sed quia ma
tar, nolo in re
Porro
modum forte
gendum, prout
& sapienter

TI
V Nunc
com
ram, que di
rum librorum
ueteris & noui
inle uisq; a p
tionem De
historia cre
tione, & o
sequuntur
sifum.

SECUNDVS.

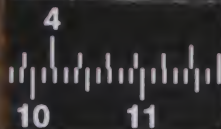
lorum, Sapientiales sunt Epistolæ Apostolorum 21. Prophetalis sit Apocalypsis Ioannis. Hæc diuisio nullo colore excusari potest. Est enim prorsus absurda, quatenus libris ab ipsis accommodatur, Verum si rebus accommodarent hanc suam subtilem diuisionem, quem admodum ueteres fecisse existimo, toleranda forte esset, Sed quia manifeste falsa est prout libris accommodatur, nolo in re aperta longiorem consutationem instituire.

Porrò usus huius diuisionis prout rebus accommodatur fortassis hic esse poterit, ut discentes inter legendum, prudenter inter historias, leges & Prophetias & sapienter dicta discernant.

TERTIA DIVISIO.

VNiuerſa scriptura, si res subiectas consideres, commodissime diuiditur in historiam & doctrinam, quæ duo diligens lector studiosè quæret in sacrorum librorum lectione. Est autem historia duplex, uetus & noua. Vetus quidem continet historias omnes inde usq; à principio creationis rerum, usq; ad conceptionem Domini, seu initium Euangelicæ historiæ. Hæc historia orditur (ut dixi) quidem à prima rerum conditione, & continuatur usq; ad Cyri monarchiam. Postea sequuntur hebdomadæ Danielis, usq; ad Christum occisum. Porrò annorum computationem in hos uersus

K 3 culos



LIBER

culos memoriae gratia redegi, quos subiiciam.

M. D. C. L. V. I. post Adam mundus inundat.

Post undas ad Abram, ducent nonaginta duoq;.

Exodus hunc sequitur quingentos quinq; per annos.

Exodus ad Babylon, nongent decemq; recenset

Post Babel ad Christū, D. & L. tribus X. datur unus.

Hos annos si coniungas, habebis ter mille nonagentos & quadraginta quatuor annos à conditione rerum usq; ad Christum exhibitum, quem numerum hic uersibus complecti solco.

Ter mille & nongent, quater X. duo bis numerantur

Christus adest nobis, gloria uita salus.

Porrò noua historia ab Euangelistis describitur, haec de conceptione, natiuitate, circumcissione, oblatione, exilio, disputatione, baptismo, ieiunio, tentatione, doctrina, miraculis, morte, resurrectione & ascensione Christi in caelum, Item de donatione Spiritus sancti in die Pentecostes, & de Ecclesia primitiua & eius persecutionibus instituitur. Ad haec enim capita noua historia reuocabitur. Atque haecenus de historia.

Doctrina spargitur per omnes libros ueteris & noui instrumenti, & diuiditur in doctrinam rerum & signorum. Rerum deinde doctrina in legem & Euangelium, Signorum doctrina continet ceremonias & Sacramenta, de quibus copiosius non est hic dicendi locus.

Verum

SECUNDVS.

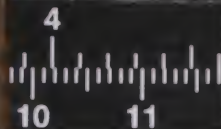
Verum usus huius distinctionis non est simplex. Historia enim sacra, speculum uitae Christianae esse debet. Nam continet plurima uerae pietatis, confessionis, fidei, tolerantiae, uocationis &c. exempla, recenset praemia & poenas obedientiae & inobedientiae erga Deum, plurima testimonia de Deo continet.

Doctrinae uero distinctio, facit ne temere cum Pa-
pistis legem & Euangelium confundamus, qui Euange-
lium nouam legem somniant, sed falluntur. Non enim
aliud docent Prophetae & Apostoli, quam Moses, ta-
met si in modo tradendi maxima est diuersitas. Moses
etenim doctrinam à Deo & patribus tanquam per mas-
nus traditam scriptis commendat, quae perfectum Dei
cultum continet, Sed obscurior est Prophetis, Prophetae
Mosis sunt interpretes. Nam quod Moses quasi apho-
rismis quibusdam notat, Prophetae integris concionibus
explicant. Sed quia quod Prophetae predixerunt, id
Apostoli coram uiderunt, facti sunt Apostoli clariores
adhuc, Mosis & Prophetarum interpretes. Hoc discris-
men qui obseruat, maiori cum fructu Mosis, Prophetarum
& Apostolorum scripta leget. Quo autem loco
sint habendi Apostolorum discipuli, & alij sancti scri-
pturarum interpretes, dicam infra, ubi de formis inter-
pretandi agetur.

QUARTA DIVISIO.

K 4

Est



LIEER

EST & alia diuisio à Græcis tradita minime pretereunda. Verbum enim Dei salutem hominibus adferens, diuiditur in ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΝ, ΓΝΩΣΤΙΚΟΝ & ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ.

Ad ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΝ pertinent hortationes, consolationes, minæ, obiurgationes, quæ omnia sunt incitamenta quædam ad uerbum audiendum, amplectendum eiq; obtemperandum. ΓΝΩΣΤΙΚΟΝ cognitionis pars est, quæ cultus Dei, legis, Euangelij & Sacramentorum scientiam continet, cuius Epithome est ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ. Postrema pars ad actionem pertinet. Nam cognitionem sequi oportet obedientiam cordis & uitæ innocentiam, fides enim ut Paulus inquit debet esse ΑΝΥΓΟΚΡΙΤΟΣ & efficax per charitatem. Hæc diuisio cō pertinet, ut sacræ scripturæ usum scias, hoc est ut hortanti obtemperes, docenti credas, & secundum ea quæ credis agas. Dignus enim (quemadmodum Agapethus inquit) Deo is est, qui nihil indignum Deo agit, sed sentit quidem quæ Dei sunt, loquitur uerò quæ sentit, & facit quæ loquitur.

DE FORMIS ENARRATIONVM.

DICTURUS de enarrationum formis, quatuor ordine expediam, quibus præsijs instructus esse debeat

SECUNDVS.

beat futurus utilis interpres, quæ sint enarrationum
causæ, quæ interpretandi genera, quisque commenta-
riorum usus.

PRAESIDIA IN-
TERPRETIS.

Quod utilis interpres instructus esse debeat libe-
rali doctrina, & potissimum cognitione artium
dicendi, nemo est qui dubitare potest. Quare ad alia
quædam præsidia, quibus cauetur ne interpres à pietate
aberret, me conferam. In mysterijs itaq; sacris tractan-
dis, quadruplex potissimū cura illi incumbit, qui se ab
errore liberum, & ab Hæreticorum imposturis secu-
rum esse cupit. Prima sit cura, quærere Deum uolun-
tatemq; ipsius in scriptura cum timore & humilitate, ut
ipsum uere agnoscat in Domino nostro Iesu Christo.
Altera sit cura, sacrum Dei uerbum pro regula habe-
re. Hæc cura conuincta cum superiore faciet ut sine ar-
rogantia & ΦΙΑΛΟΝΕΙΚΙΑ in scriptura uerscris,
& ne stulta temeritate efferaris, sed potius implores
eius opem humiliter, quem in scripturis quæris fide-
liter. Facit & hæc altera cura, ne sis sollicitus de illis
quæ non sunt uerbo Domini prodita. Contentus enim
esse debes ea luce, quam Dominus sequendam monstra-
uit. Tertia sit cura, ut diligens accedat scripturarum

K 5 collaz



LIBER

collatio, ut appareat Mosis, Prophetarum, Christi & Apostolorum consensus, utq; in speciem pugnantis sententiae, per collationem reconcilientur, diligenter obseruatis locorum circumstantijs. Hæc cura facit, ne temere arripias unam aliquam scripturae sententiam ad aliam oppugnandam, Vnde omnium Hæreticorum sectas ortas esse non est dubium, quod ut fiat apertius exemplo declarandum est. Arrius audit filium dicentem: Pater maior me est, hanc sententiam arripit, & ad expugnandam Christi diuinitatem accingitur. Contra Manichæus, ut humanitatem Christi tollat arripit dictum Pauli 1. Cor: 15. ubi Christus dicitur secundus Adam, de cælo cœlestis. Rursus sunt qui diuinitatem agnoscunt & humanitatem fatentur, sed duplicem personam in Christo faciunt ΛΟΓΟΝ & filium uirginis. Osiander quia scriptum est, Iehoua est iusticia nostra, Iustificationem soli nature diuinae adiudicat, quasi humanitas prorsus nihil faceret ad salutis beneficium. Stancharus contra, quia promissionis uerbum est de semine mulieris, & Paulus dicit Ihesum Christum hominem mediatorem, subtrahit diuinitati redemptionis beneficium, & soli humanitati attribuit. Hic si adfuisset timor Domini & uera humilitas, & abfuisset ΦΙΑΟΝΕΙΚΙΑ & superbia, facile ex collatione scripturarum de hisce mysterijs iudicassent.

Quinta

Quinta sit
ΛΟΓΙΑΝ
tio, falsi
ansi inter
extra salu
est interpre
are? Est e
arumatis
eum secun
ex compar
rum compa
beat ut Pr
at esse An
ligonis pr
de lege &
interpretat
bunt dicti
plicatione
per opera
cludunt.
ac perip
conteret
cata man
stra est
interpre

SECUNDVS.

Quinta sit cura omnem interpretationem ad ANA-
 ΛΟΓΙΑΝ fidei referre, à qua si discrepat interpreta-
 tio, falsa iudicabitur. Contra si cum ea conuenit; etis-
 amsi interdum à scopo & mente auctoris erratur, tamen
 extra salutis periculum id fieri sciendum est. Sed quid
 est interpretationem ad ΑΝΑΛΟΓΙΑΝ fidei reuo-
 care? Est eam ita instituire, ut respondeat fidei primis
 axiomatis, utq; ex illis quasi extracta esse uideatur. Illa
 enim secundum ΑΝΑΛΟΓΙΑΝ fieri dicuntur, quæ
 ex comparatione ad aliud fiunt, seu quando alia ex alio-
 rum comparatione formantur. Vnde enim Paulus iu-
 beat ut Prophetia, hoc est interpretatio scripturæ debe-
 at esse Analoga fidei, uult ut interpres respiciat ad re-
 ligionis prima axiomata, quæ clara & perspicua sunt
 de lege & promissionibus Euangelij, cum quibus omnis
 interpretatio conformari debet. Quare Papistæ in
 huius dicti (si uis ad uitam ingredi serua mandata) ex-
 plicatione, ab Analogia fidei discedunt, dum salutem
 per opera propria homines consequi, ex isto dicto con-
 cludunt. Pugnat enim hæc interpretatio cum claris
 ac perspicuis axiomatis, qualia sunt: Semen mulieris
 conteret caput serpentis. Item Agnus Dei tollit peccata
 mundi. Item, Si ex lege est iusticia, Christus frustra
 est mortuus. Atq; in hunc modum semper mens
 interpretis intenta esse debet in prima nostre religionis
 axio

4
 10 11

LIBER

axiomata, à quibus non patietur se auelli ulla Sophistica. Nam qui hanc ANAΛOTIAN, fidei, interpreti à Paulo commendatam contemnit, & aliunde petit contra fidei regulam interpretationem, is sciat se poenas diuinitus laturum. Sicut enim olim sub ueteri Testamento ab igne altaris perpetuo tollendus erat ignis, quo sacrificia cremarentur, ita à perpetuo Dei uerbo pendeat omnis scripturarum interpretatio. Et quemadmodum Nadab & Abiu turribulis suis ignem alienum imponentes, quod illis præceptum non erat, à Domino puniti sunt. Ita Hæretici rationis figmenta & Philosophicas fraudes pro uera religione ingerentes, supplicio digni existimandi sunt. Atque hæc monuisse de præsijs interpreti necessarijs satis est, Nunc quod secundo loco propositum est exequar.

INTERPRETATIONIS CAUSAE.

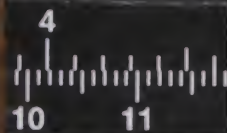
IN præfatione locorum Philippi Melanchtonis quatuor interpretationum causæ recitantur, Quarum prima est, ut intelligatur genus sermonis. Nam auditores siue lectores non ubiq; intelligunt phrasas alienæ linguæ, imo doctissimi interdum homines plurimum in hac palestra desudant. Plerumque enim contingit, ut oratio reddita alienæ linguæ uerbis, respondentibus
quidem

SECUNDVS.

quidem in significatione, non tamen in utraq; lingua eundem retineant sensum, idq; propter Dialecti, seu phrasedos uarietatem. Ne igitur hic fallamur incauti, opus est sepe perito interprete.

Secunda causa est iudicatio ordinis rerum. Nam qui non tractacionis ordinem animaduertit, cum sepe hallucinari certum est, ut qui ex Paulo citant contra iusticiam fidei hoc dictum: Non auditores legis, sed factores iustificabuntur. Hic si tractacionis ordinem obseruassent, uidissent eo loco minime concionatum fuisse de iusticia operum, uidelicet quod homines operibus iusti constituentur coram Deo, cum ibi Paulus instituat huius opinionis contra doctrinam fidei confutationem. Opus est ergo interprete, qui ordinem & ordinis partes dextrè monstrare poterit, cuius rei utilitas maior est, quam ut paucis uerbis indicari possit. Tertia causa esse debet testimonium ueræ interpretationis: Nam cum auditores animaduertunt interpretationes ex uerbo Dei peti & uident consensum uerbi Dei & purioris Ecclesie cum interpretatione, magis amant doctrinam & auidius discunt. Quarta causa, est confutatio falsarum opinionum, ne Hereticorum uenenis discentes inficiantur. Hæ causæ satis magnæ sunt, propter quas Deus uult in Scholis & in templis ministerium uerbi conseruari.

Inter



LIBER
INTERPRETANDI
GENERA.

TAmetsi ex ijs quæ dixi de causis interpretatio-
num, utcumq; intelligi possunt interpretandi ge-
nera, tamen quia prodest ea distincta habere, uolo de ijs
quam possum maxime perspicue dicere, quemadmodum
superius pollicitus sum. Quadruplicem itaq; formam
enarrandi sacra animaduerti legens uariorum scripto-
rum commentaria.

GRAMMATICVM IN-
TERPRETANDI GENVS.

Quidam parum solliciti de tractationis Metho-
do, uoces tantum & phrasas familiari & claz-
riori modo explicant, quod interpretandi genus, quia
constat Grammatica quadam exegesi uocetur Gramma-
ticum. Hoc genus secuti sunt Athanasius, Theophilas-
ctus, Ambrosius & multi alij. Est profectó laude di-
gnum, quod tanti uiri, qui copiose & eleganter disputa-
tiones longas ac orationes de singulis instituere potuis-
sent, tamen se ad Grammaticos dimiserunt, Sciuerunt
enim inde ueram sententiam petendam esse. Porró hu-
ius generis interpretes liberali doctrina instructus esse
debet. Primum enim ipsum habere oportet cogni-
tionem eius lingue, qua usus est scripti autor, nisi
malit

SECUNDVS.

malit alienis quam suis oculis uidere. Et si non conceditur absoluta cognitio, tantam tamen esse oportet peritiam, ut linguas illas tres inter se conferre possit, Hebraeam, Grecam & Latinam. Nam his tribus linguis opus est interpreti Theologo, quarum collationem plus prodesse animaduertit studiosus, quam magnorum hominum prolixia commentaria. Deinde ut dextre explicet, quod recte intelligit, necessaria est Dialectica, quae saepe grammatico interpreti manus auxiliatrices porrigit. Iuuabitur etiam non parum Commentarijs de copia, unde discet uarias eiusdem sententiae reddendae formas.

DIALECTICVM INTERPRETANDI GENVS.

Alij cum uident in omnibus rebus ordinem prius tenere partes, Methodum tractationisq; ordinem quaerunt ac monstrant, ostendunt quaestiones, argumenta, collationem, ad certa capita seu locos communes, tanquam consultationes ipsas hypotheses reuocant breuiter. Hec cura huius generis interpreti potissima est, ut omnia aperte & distincte proponantur ac declarentur. Verum quoniam hoc genus in Scholis utilissimum est, breuiter ostendam uiam, quam tuto interpretes in hoc genere sequi poterit, quod ut fiat apertius totam rem in quatuor Canones includam.

CANONES

4
10 11

LIBER
CANON PRIMVS.

IN principio prelectionis alicuius sacri scripti, omnis
um primum de doctrinæ genere dicat oportet, idq;
hoc ordine (ut mihi uidetur) fieri potest commodè. Pri-
mum, quale sit doctrinæ genus explicet, unde in com-
mendationem delabi potest. Secundo, autoritas ostens-
datur. Tertio, quæ sit certitudo & unde petenda, sig-
netur. Quarto, quæ necessitas. Quinto, quæ utilitas
& fructus proueniat inde ad auditores monstretur.
Hæc quinque capita in principio alicuius libri sacri uti-
liter explicantur meo quidem iudicio, nec improbo si
his uel alij adijciat, uel aliqua subtrahat, modo ne au-
ditores fallat, qui cum discunt Methodum imitationis
etiam auide querunt.

CANON SECVNDVS.

Vbi autem iuxta primum hunc Canonem genera-
tim dictum est de doctrinæ genere, commodè fit
descensus ad hypothesin, hoc est, ad particulare scriptû
quod explicandum proponitur, in quo loco hæc necessas-
rio ei qui Dialecticum interpretandi genus sequitur, di-
cenda sunt. Primum quis qualisq; sit scripti author,
unde autoritas scripti dependet. Secundo quæ fuerit
scribendi occasio, cuius obseruatio ad intelligendum
tractationis ordinem facit. Tertio quis sit status, seu
quæ

questio pri
causa iudi
& scopus
presens
tractation
profuerit

C
In omni
gener ob
buntur in
nas, Consi
nam audite
piendam,
obseruare
re. Sed de
tractatio

C
Ex pl
dam com
dextre ne
quæ spec
nota reu

SECUNDVS.

questio principalis, una ne an plures, unde de genere cause iudicabitur, & totius scripti conatus hoc est finis & scopus ultimus deprehendetur. Quarto que sit presentis scripti Methodus seu (quod idem est) quis sit tractationis ordo, qui nisi teneatur, parum aut nihil profuerit docentis labor.

CANON TERTIVS.

IN omnibus scriptis Prophetiis & Apostolicis diligenter obseruandum est, quod dum docent sepe dilabuntur in monitiones, reprehensiones, laudationes, minas, Consolationes &c. quibus accommodant doctrinam auditoribus, eosque extimulant ad doctrinam suscipiendam, hoc qui non attendunt, tractationis ordinem obseruare nec possunt ipsi, nec alijs uiam recte monstrare. Sed de hoc canone plura dicam infra, ubi agetur de tractatione copiosa locorum communium.

CANON QVARTVS.

Explicatio singulorum capitum commode fieri potest hoc ordine. Primo loco in summariam quandam comprehensionem totum caput contrahatur, quod dextrè nemo nisi Dialecticè peritus facere potest. Nam que speciatim & per partes dicta sunt, ad genera & tota reuocabit, que accessoria sunt abscindet. Non re-

L rume



LIBER

rum omnia argumenta adhibebit, sed summa rerum contentus erit, detractis omnibus quæ amplificationis, aut diductionis rerum causa addita sunt. Secundo ordinem capituli ostendat monstrando quomodo cum precedentibus (si aliquid precessit) cohereat, partes maiores signet, & quomodo consequuntur admoneat. Tercio loco sequatur exegesis textus, notentur loci communes, ut ad usum omnia conuerti possint. Sed inuentio nis locorum ratio tradetur infra, ubi de locis concionatorijs agetur, nunc sufficit quid factu opus sit breuiter ostendisse.

ORATORIVM INTER PRETANDI GENVS.

EST & Oratorium interpretandi genus in templis & scholis utilissimum, in quo maxima quæque ingenia se exercuerunt, ut Basiliius, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Augustinus, & multi alij Graeci & Latini. Hi enim quæstiones singulas fusiori oratione explicant, Rhetorum more, qua de re rursus dicendum ubi ad locorum communium tractationem uentum fuerit.

MIXTVM INTER PRETANDI GENVS.

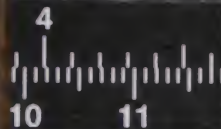
Mixtum

SECUNDVS.

Mixtum interpretandi genus est cum interpres
uel superiora omnia miscet, uel quaedam ex ips
sis coniungit, quod non pauci nostro seculo magno cum
fructu faciunt, in quorum numero facile princeps est
Philippus Melancton, hunc sequuntur præclarissimi
uiri Bucerus, Calvinus, Brentius & alij multi.

COMMENTARIO
RVM VSVS.

Multi abutuntur commentarijs, dum perpetuo
in illis desudant, parum aut nihil textum
Biblicum morantes, qui perinde faciunt atq; is qui alis
quo profecturus, in itinere perpetuo morandum consti
tuit. Sunt enim commentaria instar Statuarum Mer
curialium. Nam quemadmodum hæ collocantur, ut
monstrent uiatoribus rectum iter ne aberrent. Sic com
mentaria manu ducent lestorem inexercitatum, quibus
non perpetuo utetur sed quemadmodum uiator Statuis
Mercurialibus. Has enim non aspicit uiator ubi uiam
iteratis crebris profectioibus pernouit. Hic primum
admonetur interpres sui muneris, nimirum ut cogitet se
debere uiam monstrare auditoribus eamq; expeditissimam,
& non impedire properantes. Deinde & hinc
patet quo in loco habendi sunt discipuli Apostolorum
& eorum successores scripturarum interpretes. Hij
L 2 enim



LIBER

enim omnes sequendi sunt quatenus habent præcunctam
scripturam Propheticam & Apostolicam, at si quando
ab hac aberrant, agnoscamus nostram comunem in
lapsum facilitatem, & precibus sollicitè Deum preces-
mur, ne sinat nos in perniciosos errores prolabi.

RATIO FORMANDI SACRAS CONCIONES.

Methodus concionatoria est certa uia ac ratio,
monstrans rationē sacras conciones formandi.
Et quoniam ea quæ necessario in Ecclesia proponenda
sunt, non sunt unius generis, nec una forma tradi possunt,
perutile fuerit primum concionum genera, de-
inde rationem qua singula cum fructu tractari possint
ostendere, ut futuris sanctissimi ministerij uerbi (quo
nullum est augustius, nullum sanctius) ministris, præ-
scripta sit quædam compendiaria ratio formandarum
concionum, quam ipsi usu & exercitatione confirmatam
preceptis Dialecticorum & Rhetorum augere poterunt.
Non noua fingo præcepta, sed communes Dialecticorum
& Rhetorum regulas ad certam materiam accommodo,
& usum Doctorum hominum, quos concionantes audiui,
preceptis astringo ut facilius sit imitatio, quæ profecto
parum erit firma nisi præceptis iuuuetur, quemadmodum
supra in præfatione dictum est.

Genera

SECUNDVS.
GENERA CONCIONVM.

EST itaq; duplex concionandi genus. Vnum Didascalicon. Alterum pareneticum. Didascalicon quidem est simplicium locorum, eorumq; tum personarum, tum rerum & coniuictorum locorū Theſium & Hypotheſium.

Paraneticum uero Triplex eſt. Suasorium, obiurgatorium & conſolatorium. Poſt autem hæc diuerſitas Concionum probari, Primum à diuerſitate auditorum, quibus concio accommodatur. Nam aut rudes ſunt prorsus & ſunt docendi, quo primum genus pertinet, aut non ſunt rudes, ſed uel puſillanimes & ſunt conſolationibus erigendi, uel pigri & ſunt ſt mulis incitandi, uel ſunt contemptores, & ſunt minis caſtigandi. Ad hos quadruplices auditores omnes conciones Chriſti diriguntur, Alias enim docet ignaros cupientes diſcere, alias conſolatur & erigit puſillanimes, Nunc tardiores inhortatur, interdum prophanos minis territatur. Exempla paſſim in Euangelica hiſtoria obuia ſunt. Deinde idem comprobatur ab uſu ſcripturæ Sanctæ. Nam 2. Timo: 3. ſic ſcribit Paulus: Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata & utilis ad doctrinam, ad redargutionem ad correctionem, ad inſtitutionem, quæ eſt in iuſticia, ut integer ſit Dei homo ad omne

L 3 opus

LIBER

opus bonum apparatus. Hic quadruplex usus scripturae indicatur, idque quatuor uocibus quae sunt: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ, ΕΛΕΓΧΟΣ, ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ, ΠΑΙΔΕΙΑ. Didascaliam primo genere nempe Didascalico tractanda est. ΕΛΕΓΧΟΣ obiurgationem habet. ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ est cum lapsus erigitur & stabilitur, quod consolationibus fieri manifestum est. ΠΑΙΔΕΙΑ puerorum est institutio, cuius potissima pars ad recta & honesta suadere, & ab iniquis & turpibus dissuadere. Conuenit itaque nostra distinctio cum auditorum uarietate, Christi exemplo & Pauli traditione. Verum quoniam auditores in publicis coetibus mixti sunt, fit ut Prophetae, Christus, Apostoli, atque adeo omnes pii ministri uerbi plerumque ex doctrina extruant consolationes, Suasiones & obiurgationes, quas uis doctrinae quasi adiunctas habet, quemadmodum superius dixi fieri in Prophetarum & Apostolorum scriptis, quorum exempla pios ministros decet sequi in formandis concionibus. Nec ideo nostra distinctio est improbanda, ut quae ad rerum tradendarum naturam pertinet, docetque quae sit ratio obseruanda in concionibus formandis, tametsi interdum ea quae nominavi tanquam accessoria digressionis schemate accommodantur, quod qui non obseruant, nec poterunt suas recte formare, nec aliorum conciones iudicare, memoriaque

SECUNDVS.

moriaq; tenere. Quare concionum genera distinguantur, & que adduntur recte extruantur.

DE GENERE
DIDASCALICO.

Didascalica concio est cuius finis est ignorantem docere auditorem. In hoc concionis genere pius concionator totos nervos intendet, ut ipse prius rem docendam exacte cognitam habeat, Deinde ut eiusdem plenam Oeconomiam formet apud sese, tum eam explicet plana & populari oratione, habita ratione non sue laudis ob eloquentiam, sed potius glorie Dei promouende, & captus presentium auditorum, quod si fecerit sperare potest ut auditor non amplius fluctuet opinionibus, sed doctrine uere & perspicue acquiescat.

Quoniam autem Didascalica concio duplex est, quemadmodum supra in diuisione admonui, nimirum simplex siue simplicium locorum, & coniuncta siue coniuictorum locorum, postulat docendi ratio, ut primo loco de Didascalica simplici dicatur. Sed quoniam Didascalica simplici nunc persone, nunc res tractantur, de personarum tractatione primum dicendum uisum est.

DE DIDASCALICA SIM-
PLICI PERSONARVM.

L 4

Duplex

LIBER

Dvplex est personarum tractatio, una paradigmatica seu exemplaris, Altera epidictica seu demonstratiua. Nam si factum aliquod personae proponitur paradigma est, at si tota persona describitur **ΕΠΙ ΔΕΙΞΙΣ** & demonstratio personae existit.

DE PARADIGMATICA TRACTATIONE PERSONARVM.

Cum itaque proponitur persona aliqua ex sacris Historijs, cuius tota uita non describitur, sed factum personae aliquod producitur, idq; uel doctrine, uel imitationis, uel admonitionis gratia, paradigmatica erit tractatio. Hoc modo Paulus Romanis & Galatis proponit Abrahamum. Hoc modo Epistola ad Hebraeos Cap: 11. magnum Prophetarum ac Regum cathalogum recensuit, Abrahami facti fidei doctrina & natura docetur, imitatio commendatur, uocationis exercitia firmantur, & uerae pietatis fructus & opera. Poenitentia Manassis, docet lapsos recipi, imitationis causa utiliter proponitur, admonet de misericordia Dei tam immanem Ecclesiae persecutorem ac tam impurum idololatram, ex mera sua bonitate in gratiam recipientis. Verum hic occurrendum est ijs, qui sepe Sanctorum exemplis abutuntur. Sunt enim qui scelera sanctorum imitari malunt

malunt quam
dunt. Sicut
& extra
facti, & ma
responsione
reuecandi
inter mand
sonalis, qua
nam asse
gros.
Moria ma
lia facta in
uere tanta
obedientia
quis. In
notum est
et de, qu
biu propo
e uita se
peditio.
gis ad de
luctance
Propo
Poeris,
rum D

SECUNDVS.

malunt quam uirtutes, & se sanctorum exemplis defen-
 dunt. Sunt etiam qui ex factis sanctorum personalibus
 & extra ordinarijs mandatis, male extruunt speciem
 facti, & tanquam legem uniuersalem commendant. Illi
 responsione digni non sunt. Hij admonitione in uiam
 reuocandi erunt. Tenere enim eos oportet discrimen,
 inter mandata seu precepta pietatis communia & per-
 sonalia, quae tantum uel unum populum, uel unum ho-
 minem attingunt. Hebraei iussi sunt ut spoliarent Aeg-
 yptios. Abraham ex mandato Dei filium in monte
 Moria, mactare in holocaustum parat. Haec persona-
 lia facta in specie non accommodanda erant, sed in ge-
 nere tantum. Nam ab utroque exemplo discenda est
 obedientia erga Deum, in ijs quae à nobis suo uerbo re-
 quirunt. In hac quoq; personarum exemplari tractatione
 notum est Papistas & praecipue Monachos periculose
 errasse, qui nescio quos fictitios sanctulos in concioni-
 bus proposuerunt, eosq; per totam uitam adeo inculpa-
 te uixisse finxerunt, quod nunquam uel in minimo im-
 pegerint. Huiusmodi ficta personarum descriptio, ma-
 gis ad desperationem quam aedificationem conscientiae
 luctantis cum magnitudine peccati & irae Dei facit.
 Proponantur igitur uera exempla, ficta relinquuntur
 Poetis, & non ab ijs tractentur, qui a economi mysterio-
 rum Dei à D. Paulo appellantur.

L 5 uera



LIBER

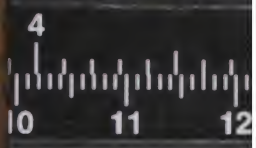
uera historia suppeditet exempla, qualia sunt Abrahæ, Iob, Ioseph, Manasse, Magdalene, Latronis conuersi & similibus. Ex huiusmodi enim non solum docere possumus auditores ueram pietatem, uerumetiam formam recte uiuendi iuxta uocationis rationem. Meminerit itaq; pius Ecclesiastes exempla utilia pietati proferre, & non ea quæ ad desperationem facere uidentur. Nunc tempus est ut quæ dicta sunt claro paradigmatè declarem. Et quia nullum Abrahami exemplo illustrius esse potest, illud examinandum proponam.

Paulus inquit: Credidit Abraham Deo, & imputatum est illi ad iusticiam. Hic Paulus exemplum Abrahæ potissimum doctrinæ gratia producit, & inde eruit non solum firmam iusticiæ doctrinam, uerumetiam naturam fidei, & qualis uitæ sanctimonia credentis personæ esse debeat, extruit. Ad hunc modum discamus ex imitatione Pauli duo obseruare in exemplis, factum uidelicet in se, deinde circumstantias personæ & facti. Factum in se docet iusticiam ueram fide in promissiones Dei constare. Circumstantiæ personæ & facti de plurimis rebus admonent. Primum quod circumcisio non necessario requiratur ad iustificationem. Est enim Abraham ante circumcisionem iustificatus, sed postea addita est circumcisio tanquam sigillum iusticiæ, quæ est ex fide. Secundo professio uitæ Abrahæ ante
iusticia

SECUNDVS.

iustificationem, testatur eum nullis mœritis proprijs aut
 preparantibus operibus à Deo receptum, sed sola bo-
 nitate Dei. Tertio quod iusticia fidei ad omnes pro-
 miscue pertineat, hoc Abrahamico exemplo indicatur.
 Est enim fide iustificatus Abraham antequam ullis notis
 externis discreti sunt homines. Ex hac circumstantia
 Prophetæ haud dubie conciones de uocatione Gentium
 extruxerunt. Quarto quod ritus Mosaici non requi-
 rantur à iustificandis, Vt enim sine illis Abraham est
 iustificatus, ita qui eius exemplo iustificabuntur, eos
 non requirant ad iusticie complementum. Quinto
 quod sine lege morali & operibus in Decalogo præcep-
 tis contingat iustificatio. Nam si Abraham exemplo iu-
 stificamur, & is fuit iustificatus annis multis id est
 430. ante legem, profecto fieri non potest, ut ex lege sit
 iusticia. Verum si quis obijcit legem moralem fuisse
 perpetuò, eaq; non caruisse Abrahamum, responsio fas-
 cilis est. Nulla enim merces debetur operibus, nisi ex
 pacto Dei. Nam opera non sunt intrinseca dignitate
 meritoria, sed acceptatione Dei, & ratione pacti, fir-
 ma stat igitur consequentia Pauli: Abraham iustificatus
 est fide promissionis, ante editum pactū de operibus, ni-
 mirū qui fecerit ea homo uiuet in eis, Ergo fide & non
 operibus est iustificatus. Sexto, quod uera & iustificans
 fides sit certa ΓΛΗΡΟΨΟΡΙΑ, quæ non rationis
 arguitur

Sunt Abrahæ
 tronis comen-
 solum decem
 rumethan for-
 nem. Mem-
 e pietas pro-
 tre uideatur,
 paradigmat
 templo illu-
 rorum.
 Deo, & in
 lus exemplum
 dicit, & in
 m, uerum
 ma credentis
 uodum disci-
 pulis, fide
 persone &
 fide in pro-
 fone & fide
 uod circum-
 ionem. Est
 ficatus, sed
 uam iusticie,
 Abrahæ ant
 iusticia



LIBER

argumentis succumbit, sed certo statuit cum qui promissit mentiri non posse, ut ut tota rerum natura reclamare uideatur, & quod fides habeat adiuncta bona opera & obedientiam erga Deum, quodq; nihil charius Christiano esse debeat, quam diuine uoluntati obtemperare. Atq; ita Prophete, pij Reges, Apostoli, atque adeo omnes pij post Abraham, primum ab exemplo didicerunt ueram iustificandi rationem, deinde ex circumstantijs personæ & facti, de rebus grauissimis admoniti sunt. Hoc pacto pius concionator exemplo Pauli applicet & alia exempla, tum in se tum in circumstantiarum uarietate, & semper in accommodatione meminerit respiciendum esse ad fidei analogiam.

DE EPIDICTICA PERSONARVM TRACTATIONE.

Epidictica personarum tractatio totam uitam, adeoq; omnes uitæ partes personæ alicuius pertractat, idq; eo ordine, quo loci personarum in Erotematis Philippi recitantur. Est enim is ordo non solum naturalis, uerumetiam dicenti & audienti commodus. Verum hoc in primis obseruandum est in Epidictica personarum tractatione, quod illa membra potissimum exornanda sunt, ex quibus tria illa supra commemorata,

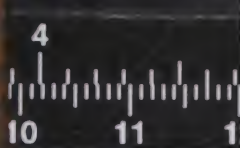
rata,

rata, Doctr
Nam Pauli
admones, e
stram doct
in uadi me
dant, quod
mat. Vi j
tractatione,
esset de par
educatione
fi, de mar
contigeru
In
res prioru
credentes
quod Deu
membro de
giorum, q
in: quod
quod Dei
libra, hoc
quia hoc
stium, de
pueris q
uitate q

SECUNDVS.

rati, Doctrina, Imitatio & Admonitio, peti possunt.
 Nam Paulus Rom: 15. de hoc accommodationis modo
 ad nonet, cum inquit: Quæcunq; scripta sunt in no-
 stram doctrinam scripta sunt & c. Debent itaque hu-
 iusmodi membra ad totum Ecclesiæ corpus accommo-
 dari, quod fit ubi Hypothesin ad thesin recte transferi-
 mus. Ut si Baptiste uita esset ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΩΣ
 tractanda, sequendus esset ordo naturalis, dicendumq;
 esset de parentibus, de conceptione, de natiuitate, de
 educatione, de uocatione, de officio, de testimonio Chris-
 sti, de morte & ijs que circa mortem & post mortem
 contigerunt.

In membro de parentibus hæc insunt, quod pres-
 tes piorum assidue tandem exaudiantur, quod afflicti
 credentes consequantur ad extremum consolationem,
 quod Deus approbet matrimonium sacerdotum. In
 membro de conceptione, primum offert se officium An-
 gelorum, quod sint legati Dei & ministri Ecclesiæ. Des-
 inde quod sit memor Deus suarum promissionum. Tum
 quod Dei actio non impediatur impedimentis natura-
 libus, hoc est nature Sterilitate & defectu. Deinde
 quia Ioannes adhuc in utero matris agnouerit Chris-
 tum, docet quod pueri recipiantur à Deo, & quod à
 pueris agnoscantur & coli uelit Deus. In membro de nati-
 uitate gratitudo erga Deum pro acceptis beneficijs com-
 mendat.



LIBER

commendatur. Piorum officium mutuuum ostenditur, quod gratulari debeant ijs quibus benedictio Dei contingat. Denique quod pij debeant suos pueros Deo adferre seu commendare. Deinde uitæ austeritas nobis non Monasticen, sed sobrietatem & obedientiam erga Deum commendat. Posthæc in officio ipsius & circumstantijs personæ & officij non solum doctrina, sed etiam consolatio, constantia in officio, confessio, crux, amor ueritatis, atq; innumere aliæ uirtutes pijs commendantur. Consolatio est quod digito saluatorem monstrauerit. Constantia, quod Herodis minas & Phariseorum contemnens, Euangelium intrepide docuerit. Confessio, quod se uocem clamantis in deserto fassus sit. Crux, quod propter uocationem non solum uagatus sit sine certis sedibus, sed mortem quoque adire non dubitauerit. Hæc omnia quæ sic eruantur ex personæ & officij circumstantijs, primum pijs ministris uerbi doctrine, imitationis & admonitionis gratia proponantur. Deinde in genere uniuersæ Ecclesiæ, quantum ad communia pietatis officia pertinet. Personalialia enim facta non in specie sed in genere accommodanda sunt, quemadmodum supra admonui.

Est & alia forma tractandi exempla, nimirum cum non habeatur ratio ordinis, temporum, sed tantum uirtutum & uitiorum genera recitantur & illustrantur, sed

sed hæc for
de duplici
tractatione
eos, per qu
ubi de loci
ponenda e
cui exempli

DE

D
ca
simplici de
tia, de iusti
tractandi r
gt. Qu
propre con
tion, tamen
firmamenta
propre qui
hibentur
& hoc ut
soleat ad
thetica e
dior est.

SECUNDVS.

sed hæc forma paradigmata subiicienda est. Atque hæc de duplici paradigmatica & Epidictica personarum tractatione dicta sufficiant. Ratio autem eruendi locos, per quos exempla accommodantur Ecclesiæ, postea ubi de locis communibus inueniendis tractabitur, exponenda est, hic sufficit Methodum monstrasse, & paucis exemplis Methodi usum ostendisse.

DE DIDASCALICA SIMPLICI RERVM.

Didascalica simplex rerum (hoc est ut usitate uocant locorum simplicium) est cum de una re simplici docendus est auditor, ut de Deo, peccato, gratia, de iusticia Christiana &c. Hæc forma subtiliorem tractandi rationem requirit, & maiori artificio indiget. Quanquam autem hæc Methodus expositione propriè constat, quemadmodum coniuincta argumentatione, tamen membra huius formæ argumentatione confirmabuntur. Itaque præsentis formæ instrumentum propriè quidem est expositio. Argumentatio uero adhibetur fulciendis expositionis partibus. Præterea & hoc obseruandum est, quod triplex in hac forma soleat adhiberi expositio, nimirum Dialectica, Synthetica & Analytica, Nam alias alia ratio commodior est.

De

LIBER
DE DIDASCALICA
SIMPLICI RERVM
DIAERETICA.

TAmetsi Diæreticus ordo (cuius membra potissima sunt definitio & diuisio) tractandi res simplices, & à Philippo in Methodo Didascalica simplici, & ab alijs Dialecticis diligenter indicatur: tamen opere præcium esse iudico hoc loco tractandi rationem præscribere, quæ commoda futura est nouitijs concionatoribus. Primum itaque summa capita proponam. Deinde tractationis Methodum subijciam.

Sunt igitur hæc capita.

- 1 Definitio.
- 2 Diuisio seu partitio.
- 3 Causæ.
- 4 Effectus.
- 5 Vsus & abusus.
- 6 Antitheses.

DE DEFINITIONE.

Definitionum aliæ nostræ sunt, aliæ aduersariorum. Illas ut ueras exponemus, probabimus, comprobabimus & colligemus. Has ut falsas confutabimus. In utroque genere est peculiaris Methodus, sed de priori prius dicendum est.

Definizione

SECVNDVS.

Definitio itaque quam pius concionator, & uer-
tam & immotam statuet, quatuor habebit partes in tras-
tatione, expositionem, Rationem, comprobationem &
complexionem.

Expositio est oratio, per quam exponimus nos-
tram de re aliqua definitionem clavis & perspicuis
uerbis.

Est autem definitio Theologica duplex contra-
cta & copiosa. Illa genere & differentia contenta est.
Hæc causas, adiuncta, propria, & circumstantias in-
terdum, generi & differentia accommodat. Ratio est
definitionis probatio. Comprobatio, est per quam con-
firmamus seu declaramus rationem siue exemplis, siue
alijs declarandi modis. Complexio est breuis exposi-
tionis, Rationis & Comprobationis Comprehensio.
Porro quod dictum est de Ratione & Comprobatione,
ita intelligi uelim, quod non simplex ratio, neque sim-
plex comprobatio, sed & rationes & comprobationes
plures adhiberi possint, prout commodum auditorie
bus, & rei tradendæ utile esse uideatur. Deinde & hoc
obseruandum est, quod definitio copiosa confirmanda
Analysi prius resoluenda sit in propositiones, inter-
dum etiam in terminos. Deinde rursus paulatim con-
iungendæ sunt partes per Synthesin, & ostendenda de-
finitionis necessitas. Atq; hæc omnia rationi definitionis

M

subijs



LIBER

subijcienda sunt. Nunc exemplo uno atque altero precepta illustremus, ac sumamus primum definiendum matrimonium. Matrimonium itaq; est uiri & mulieris legitima coniunctio (hæc definitionis expositio est, sequitur ratio) scriptum est enim: Quamobrem relinquet homo patrem et matrem, & adheret uxori suæ (sequitur Comprobatio) Si hæc uerba rite examinentur in ipsis inueniemus quæ posuimus in definitione. Primum enim testantur coniunctionem debere esse, quæ legitima est, cum fit iuxta uerbum Dei, & uoluntatem Dei. Deinde cum dicit: Erunt duo in carne una, unius uiri & unius uxoris uult copulam, non unius uiri, & multarum uxoribus, neque unius uxoris & multorum uirorum, quemadmodum & primum coniugium Adam & Eue testatur. (Sequitur Complexio) Cum itaq; Deus sua lege preceperit ut legitime copulentur persone, ut sint non plures persone in matrimonio quam due, relinquatur matrimonium esse legitimam uiri ac mulieris coniunctionem. Ex hoc exemplo utcumq; intelligi potest tractatio definitionis simplicis, quam si ad Dialecticas leges & normas reuocare uelis, Prima pars questio dicitur, altera ratio, Tertia rationis confirmatio siue AEtologia, Quarta Conclusio, in qua Hypothesica forma ipsa ratio cum questione repetitur. Verum membrorum appellationes, quas superius recitavi, tracta

tractationi
faciliores
Ad
quod fufin
gelium.
lati, in qua
ne leges
rum, falu
propat cu
Dei prædic
gello digno
Analyfi re
ma est, qu
Secunda,
peccato, m
proclamat
etna. Qu
bus in Chri
uifima. C
dicantur.
exhibere
confirmat
tionis. Et
tā. Paulu
fconditū

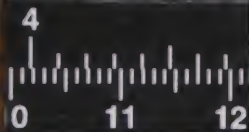
SECUNDVS.

tractationi populari seruiunt magis, ut quæ intellectus
faciliores sunt.

Addamus etiam exemplum copiosæ definitionis,
quod fusius explicemus, ac sumamus definiendū Euan-
gelium. Euangelium itaq; est doctrina diuinitus reue-
lata, in qua annunciatur liberatio à peccato, maledictio-
ne legis & ira Dei, & proclamatur remissio peccato-
rum, salus & uita æterna, credentibus in filium Dei
propter eiusdem uictimam, ut bonitas & misericordia
Dei prædicentur, utq; liberati per filium, fructus Euan-
gelio dignos edāt. Hactenus expositio definitionis, quæ
Analysi resoluenda est in has propositiones, quarū pri-
ma est, quod Euangeliū sit doctrina diuinitus reuelata.
Secunda, quod Euangelium annunciet liberationem à
peccato, maledictione legis, ira Dei &c. Tertia, quod
proclamet remissionem peccatorum, salutem & uitam
æternā. Quarta, quod hæc beneficia contingat credentis-
bus in Christū. Quinta, quod Euangelij uis resideat in
uictima Christi. Sexta, quod ex Euangelio Deus sit præ-
dicandus. Septima, quod homo gratitudinem suam Deo
exhibere debeat, piè uiuendo. Has propositiones ordine
confirmare oportet. Sequitur ergo ratio primæ proposi-
tionis. Euangeliū enim esse doctrinam diuinitus reuela-
tā. Paulus clare docet, uocans Euangeliū mysterium ab-
sconditū à seculis. Comprobatio. Quibus uerbis aperte

M 2

docet



LIBER

docet ex humana ratione non pendere Euangelium. Nam si ratio ullo pacto potuisset hanc doctrinam perspicere suo acumine, nequaquam mysterium absconditum à seculis dicendum esset (Ratio secundæ propositionis) Deinde annunciari in Euangelio liberationem à peccato, à maledictione legis & ira Dei, multa testimonia docent Prophetica & Apostolica. Daniel aperte dicit Christum ablaturum peccatum. Paulus maledictionem legis per Christi aduentum abolitam docet. Pater clamat de cælo se per filium placatum (Comprobatio) hoc uerum esse experti sunt omnes pij, testimonium habentes spiritus sancti, per quem clamant Abba pater, quod profecto non facerent, nisi certo statuerent ablatum peccatum, maledictionem legis abolitam, iram Dei placatam: Ratio tertiæ propositionis, proclamari porrò in Euangelio remissionem peccatorum, salutem & uitam æternam, testantur hæc testimonia, Ipse Dominus dicit sic scriptum esse, quod oporteat predicari in ipsius nomine pœnitentiam & remissionem peccatorum, incipiente prædicatione à Hierusalem. Marci ultimo promittitur salus credenti us. Similiter Rom: 10. Præterea Dominus ipse uitam æternam promittit in se credentibus. Quid multis? Vniuersa scriptura sacra remissionem peccatorum, salutem & uitam æternam pollicetur populo Euangelium amplectenti (comprobatio) fieri

fieri enim non
ne legis ac pecc
rum quia hæc
d. is, Saul & m
mundi, prob
tione addit
trigine cred
Qui credit in
nam (Compro
rum pendere
sine operibus
firmat ad Ro
est quod Eua
tio) Sic enim
in Christo leg
hic uerum est
tio que fit de
cum propri
pro nobis so
peccatum, ut
loco ablatum
am bonitatem
conuincit
hunc hymn
pax, hom

SECUNDVS.

fieri enim non possit quin (sublata ira Dei maledictione legis ac peccato) salus, iusticia & uita sit parca. Verum quia hæc non contingunt omnibus (Cain enim, Iudas, Saul & multi alij perierunt, & hodie magna pars mundi, pro dolor, ruit in æternum exitium) in definitione additum est quarto loco, quod hæc beneficia contingant credentibus (Ratio) Clare enim dicit Dominus: Qui credit in me non peribit, sed habebit uitam æternam (Comprobatio) Et ne quis hoc ex conditione operum pendere existimet, Paulus hominem iustificari fide sine operibus scribit, & prolixis disputationibus confirmat ad Rom: & Galat: Porro quinto loco additum est quod Euangelij uis in Christi uictima resideat (Ratio) Sic enim Paulus inquit: per redemptionem quæ est in Christo Iesu (Comprobatio) Vox etenim qua Paulus hic utitur est ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΙΣ, hoc est redemptio quæ fit dato precio pro capitis pœna. ΛΥΤΡΩΝ enim proprie precium liberationis est, Tale precium pro nobis soluit Christus, quando factus est pro nobis peccatum, ut nos fieremus iusticia Dei. Præterea sexto loco adiectum est, Deum predicandum esse propter suam bonitatem & misericordiam (Ratio) Id quod satis conuincit Angelorum cohors, canens nato Domino hunc hymnum Deo: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, hominibus ΕΥΔΟΚΙΑ (Comprobatio) Hoc

M 3 namq;



LIBER

namq; ideo factum existimemus esse, ut omnes qui hunc Christum agnoscunt, discant Angelorum exemplo bonitatem & misericordiam Dei prædicare, præsertim cum ipsa natura clamitet gratitudinem reddendam esse bene meritis. Postremo loco additur de fructibus, quos edere debent liberati per Euangelium (Ratio) quod confirmatur testimonio Pauli dicentis, nos in Christo Ihesu creatos ad bona opera, in quibus nos ambulare uult Dominus. (Comprobatio) Quomodo enim conuenirent ista, nos liberatos à peccato, & tamen facere desideria peccati, Cum Paulus dicat, apparuisse gratiam Dei salutarem omnibus hominibus, ut abnegata impietate & humanis desiderijs, sobriè & piè & iustè uiuamus &c. (Complexio) Cum igitur firmis demonstrauimus rationibus per Euangelium tolli peccatum, maledictionem legis, & iram Dei, & succedere in horum locum iusticiam, salutem & uitam propter Christum, dum in ipsum credimus, & quod uelit nos Deus propter hoc beneficium suam bonitatem prædicare, ac uita tota gratitudinem ostendere, sequitur quod antea proposuimus, Euangelium esse doctrinam diuinitus reuelatam, in qua annunciat &c. Atq; in hunc modum, tractata nostra definitione, si sunt qui aliter sentiunt, confutandi sunt Methodo confutatoria, quæ constat propositione, sublatione, opposita propositione, & solutione.

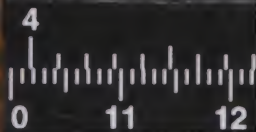
Propo

SECUNDVS.

Propositio hoc loco est sublationis pollicitatio. Sublatio, est ipsa aduersariorum propositio. Opposita propositio, est solutionis pollicitatio. Solutio, est confirmatio oppositæ propositionis. Sed res breui exemplo illustretur, Nec me clam est quod aduersarij nostri Papistæ garriant (hæc confutationis propositio est, sequitur Sublatio) Euangelium esse nouam legem de non uindicando, de abijciendis facultatibus, de non iurando &c. (Sequitur opposita propositio) Verum id quam friuolum sit, non est difficile ostendere. (Sequitur Solutio) Id enim quod asserunt ex diametro pugnat cum Christi sacrificio, adeoq; cum uniuersa scriptura, quæ fide nos consequi Euangelij beneficia clamitat. An non clara sunt uerba Pauli? Si iusticia est ex lege, Christus frustra mortuus est. Hæc oppositæ propositionis confirmatio, ex locis confirmatorijs, hoc est Dialecticis petenda est, de qua re dicam in coniuncta locorum Methodo. Verum quid generaliter tum in confirmationibus, tum in confutationibus obseruandum sit, hic admonendi sunt Studiosi. Primum itaq; postquam perspicuis argumentis confirmaueris ANTIPROTAΣIN, ordine aduersariorum argumenta diluenda sunt, & si res ita patitur, omnium primum genus sumendum est, & postea ad specialia argumenta descendendum, ut in presenti causa. Primum confutandum est

M 4

Euange



LIBER

*Euangelium esse legem, Deinde non esse legem de uina
dictæ prohibitione, de abiectioe facultatum, de non iu-
rando &c.*

*Præterea & hoc cum in confirmatione nostre
sententiæ, tum in confutatione aduersæ partis diligenter
spectandum est, ut præcupes ea quæ uel prudentia car-
nis, uel aduersaria pars obijcere possit contra ea quæ
dicis, & ea confutes. Hoc Paulo usitatissimum fuisse
apparet in ipsius scriptis. Quemadmodum in propo-
sita confutatione sententiæ Papiſtarum, quod Euangeli-
um sit noua lex. Caro ingrata Deo inde arma arripit,
contra doctrinam operũ & infert hoc pacto. Si Euan-
gelium liberat nos sine operibus nostris cur igitur bene
operemur? Hæc obiectio per occupationem tollenda
est, Atq; ita in omnibus partibus concionis spectabit fi-
dus Ecclesiastes quid contra dici possit. Sed præcepta
copiosæ confutationis & confirmationis infra tradenda
sunt.*

DE DIVISIONE ET PARTITIONE.

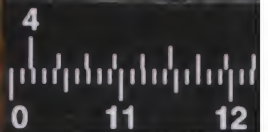
Hoc Methodi membrum commode in hunc modũ
tractari potest. Si primum exponas tuam diuisionem
seu partitionem. Secundo probes. Tertio Com-
probes. Quarto colligas rursus. Exemplum diuisionis
sit hoc. *Audiuimus quid sit lex, sequitur ut quos-
tuplex*

plex sit dicitur
atendum est
tem lex Dei
cialis. Hæc
aut mores
erecti
nar & gub
est, in Eccle
gonem anima
(in spiritual
manifestum
posuimus, h
nalem, uel
est gubern
sue Ecclesia
stionis mem
uiliam ex
strenu. Ver
falsam ob
Exemplo na
dem ratio
Contritio
tio) peccat
contritio
necessario

SECUNDVS.

duplex sit dicatur (huiusmodi enim transitionis formula utendum est cum de uno in aliud descenditur) Est autem lex Dei Triplex, Moralis, Ceremonialis, & Iudicialis. Hæc expositio fuit (Ratio) Omnis enim lex Dei aut mores format, aut ritus commendat, aut iudicia exercet (Comprobatio) His enim rite hominis uita conseruatur & gubernatur. In ciuili enim uita, iudicij opus est, in Ecclesie cœtu Ceremoniæ sunt necessariae, religionem animi erga Deum, & pietatem erga homines (in spiritali Dei regno) morum præceptis constare manifestum est (collectio) firmum est igitur quod proposuimus, legem Dei esse triplicem, moralem, Ceremonialem, iudicialem, præsertim cum his tribus uitæ rebus gubernatio constet, siue uitam communem spectes, siue Ecclesiam, siue spirituale Dei regnum. Hæc diuisionis membra si obscura sunt definitionibus & subdiuisionibus explicentur, ac rationibus & exemplis illustrantur. Verum si aduersarius aliam diuisionem, eamque falsam obtrudit, confutationis Methodo euerrenda est. Exemplo non opus est in re aperta. Porro partitio eadem ratione instituenda est, ut pœnitentiæ partes sunt Contritio, fides & studium recte formandi uitam (Ratio) peccati enim nos pœnitere oportet. Et quia hæc contritio nihil prodest, nisi accedat fides in Christum, necessario & hæc additur, & quia neutrum horum

M 5 uerum



LIBER

Verum est, nisi sequatur studium recte & pie uiuendi, necessario cum superioribus coniungitur bonum propositum (Comprobatio) Nam uidemus & scripturam & exempla hæc tria coniungere. David lapsus dolet se peccasse, confugit per fidem ad misericordiam, & reliquam uitam quanta potuit diligentia innocentem conseruauit. Hæc partitionis membra si definitionibus & diuisionibus, & earum rationibus diffunduntur, magna orationis & utilis copia exurget.

DE CAUSIS.

Iam rei causas addere oportet prorsus naturali ordine, & per sciunctionem excludendæ sunt quæ putantur rei causæ & non sunt. Singulis causarum generibus suæ rationes ex uerbo domini adiiciendæ sunt. Causæ coniuictæ concurrunt in suis actionibus, & stant mutuis auxilijs, singuleq; proprium quiddam habent in actionibus. Quare causarum ordines diligenter considerandi sunt, ne fiat causarum confusio, unde postea magnæ tenebræ exoriuntur. Deinde & hoc obseruandum est, cum aliquid præcipitur aut prohibetur, omnes coordinatas causas præcipi aut prohiberi. Ut cum sanctificatio nominis Dei præcipitur, quæ fieri nequit sine fide, & hæc non sine noticia Dei contingit, quæ noticia Dei sine predicatione uerbi Dei esse non potest. Ergo
cum

SECUNDVS.

cum iubemur petere sanctificationem nominis Dei hæc ordine petimus, prædicationem uerbi, noticiam Dei, fidem, & ipsam nominis Dei sanctificationem. Nunc breuiter exemplum subiiciam. Ut pœnitentiæ causæ sunt non hominis liberum arbitrium. Hæc seiunctio est. Sed primum uerbum Dei, Deinde spiritus sanctus, qui intus arguit peccatum, & excitat odium peccati in corde hominis, Tum uoluntas motui diuino & uerbo non repugnans. Fines sunt gloria Dei & salus pœnitentis. Hæ sunt coniunctæ causæ, & stant mutuis auxilijs in suis actionibus, & facile apparet singulas quidam proprium habere in suo ordine ad effectum. Porro quomodo hæc sint explicanda definitionibus & confirmanda testimonijs, ex superioribus præceptis intelligitur.

DE EFFECTV.

Effectus exponantur, probentur, comprobentur & colligantur, & qui falso rei tribuuntur, confutatione Methodo euertantur, ut si quis dicat, contritionem mereri remissionem peccatorum, Confutandus est eodem modo, quem supra indicaui.

DE VSV ET ABVS V.

SE

LIBER

Si fuit res in abusu, confutetur abusus confutationis
Methodo. Deinde uerus usus exponatur, probetur
& comprobetur.

DE ANTITHESISIBVS.

Antitheses non certum locum habent, neque in
hac Methodo, neque in alijs, sed passim interse-
rende sunt illustrationis & amplificationis gratia. Pu-
tant enim Rhetores nihil magis facere ad perspicuita-
tem, quam Antithesium seu contrariorum collationem.

DE DIDASCALICA SIMPLICI SYNTHETICA.

Expositio Synthetica est quando exordimur ab ijs
que antegressa sunt rei, & paulatim per gradus
componimus ea & cumulamus donec omnia illa colle-
cta uidentur, que ad rei naturam excutiendam sufficiunt.
Ut si de pace quam cum Deo habemus per fidem, dicen-
dum esset, hec KATA SYNΘΕΣΙΝ exponi possent.
Primum que offensa. 2. Offense partes. 3. Me-
diator. 4. Compensatio iniurie & damni, seu satis-
factio. 5. Reconciliatio. 6. Pactum reconciliationis.
7. Pacis declaratio seu promulgatio. 8. Fructus pas-
cis. Hec si sigillatim confirmarentur, Comprobarentur
& illustrarentur testimonijs & exemplis copiosa
emergere

SECUNDVS.

emergeret oratio. Hoc pacto ΣΥΝΘΕΣΙΣ sequitur ordinem nature & omnes quæ præcedunt natura questiones, inuestigat, exponit, probat, comprobât, Antithesibus, exemplis, similibus & dissimilibus illustrat. Porro & hoc obseruandum est, quod copiosæ definitiones hac Methodo extruantur.

DE DIDASDALICA SIMPLICI ANALYTICA.

ANalytica expositio est quando à toto uel fine exordimur, & deinde partes & ea quæ ad finem requiruntur inuestigamus, ordine planè superiori contrario, ut si de oratione dicendum esset, hac Methodo primum quid esset inuocatio (habet enim definitio totius rationem) & quis eius finis exponendum. Deinde quæ ad orationem tanquam necessaria membra pertinent enumerandum esset, ut sunt affectus mentis, Cause cur orandum, quis orandus, per quem & quid orandum, quæ memoriæ gratia complecti soleo hoc uersiculo.

Affectus, cause, quis, per quem, quidq; petendum. Postremo addi possunt circumstantiæ indifferentes, ut orationis circumstantiæ indifferentes sunt, Locus, tempus, gestus. Hæc profecto si scripturis & exemplis probentur & illustrentur, magna & utilis orationis copia nascetur.

Porro

LIBER

Porro quæ hæcenus dicta sunt de simplici rerū seu locorum tractatione, ita intelligantur oportet, quod sic fieri debeant omnia iuxta diuersarum Methodorum simplicium quæstionum rationem artificiosam. Verum quoniam uarietas exercitatos delectat, interdum hæc Methodorum leges ad amussim non sequuntur concionatores docti, sed auditores quasi in consilium adhibent, & ea deligunt ex magna copia, quæ presentibus auditoribus quam utilissima cognitu fore arbitrantur. Atque hanc tractandi rationem nonnulli Methodum prudentiæ appellant, quæ circumstantias auditorum presentium & rerum pondera metitur. Vt si quis de lege Dei esset dicturus, hic primum auditores contempleretur, deinde rei pondus consideraret, Tum facile ad pauca capita captu facilia reuocaret tractationem, & primum forte quid lex sit exponeret. Secundo an quisquam legi Dei satisfaciat, Tertio quis usus cum nemo satisfacit, Quarto qualis legis abrogatio intelligenda sit. Similiter fieri potest in alijs quæstionibus simplicibus. Quamquam autem hæc ita sunt, nouitijs tantum concionatoribus, qui nondum exercitati sunt, profuerit artis Methodum sequi quam exposui, idq; tum propter memoriam confirmandam, tum ut exercitati diu multumq; possint postea utrumq; genus sæliciter sequi.

Porro

SECUNDVS.

Porro est & hoc admonendum, quod in locorum
sive simplicium, sive coniuكتورum tractatione, si plures
sunt loci, obseruare oporteat, ut is locus, qui natura
precedit, etiam tractatione precedat. Ut si de peccato
& gratia esset habenda oratio, de peccato prius quam
de gratia dicendum esset, Sed si prorsus discreti sunt
loci, nihil refert, quo ordine eos explices nisi forte alter
alteri in confirmatione opem ferat, Tum enim is priori
loco explicandus est, quo explicatio inuenitur alter.

DE DIDASCALICA CONIUNCTA.

Didascalica Concio coniuكتورa, sive coniuكتورum
locorum, est quando certi loci coniuكتورi, hoc est
propositiones, theses & Hypotheses tractantur quod
fit proprie Methodo confirmatoria & confutatoria,
plerumque tamen accedit, ut mixta Methodus adhibeatur.
Nam si propositionis partes obscure sunt, Analysis
eas retinet, & partes seorsim proponet. Diere-sis
propositas partes explicabit, postea Synthesis composi-
net, ac Methodus confirmandi ac confutandi composi-
tum probabit, & quod cum eo pugnat confutabit. Ut si
prima precatio tractanda proponeretur: Sanctificetur
nomen tuum. Hic necessario primum Analysis esset
adhibenda, quae in duas simplices partes retexeret hanc
propo

LIBER

propositionem, in nomen Dei & sanctificandi uerbum. Deinde Diæresis utramq; partem unam post alteram definitionibus & diuisionibus explicaret, Tum Synthesis rursus componeret partes. Hinc iam confirmatio & confutatio tempestiue adhiberetur, Atq; hoc præceptum perpetuo sequendum est, ubi partes propositionis explicatione indigent, alias minime. Præterea in parabolis Domini & alijs adhibenda est Analysis, ut primum retextas partes proponas. Deinde easdem per comparationem rei ad quam pertinet parabola accommodes. Tum extrues doctrinas & pareneses, ut in crastino Euangelio in parabola de semine partes parabole sunt quinque: Seminator, Semen, Seminatio, Terra, Fructus. Seminatore Deus: Semini uerbum Dei: Seminationi predicatio uerbi: Terræ auditores uerbi: Fructui seminis, fructus uerbi comparentur. His explicatis extrues doctrinas & pareneses, Vt doctrinae præsentis parabole sunt: Prima sollicitudo Dei de nostra salute procuranda. Confertur enim hic Dominus diligenti agricolæ. Secunda dignitas uerbi. Tertia dignitas ministerij. Quarta quod nobis & diabolo imputandum sit, si fructum non ferat uerbum.

Porro pareneses ex fine parabole extruendæ sunt. Sunt autem fines præsentis parabole, ut Dominus excitet auditores ad uerbi amorem, ut arguat negligentes,

SECUNDVS.

tes, ut consoletur obedientes. Cæterum in huius concionis genere, adhuc maior concionatoris uis & prudentia requiritur. Quare ut in hac parte satis alioqui difficili, inueni nonnihil nouitios concionatores, ordine duo tradam. Primum enim Methodum inueniendi locos ostendam. Deinde rationem indicabo, eosdem copiose & utiliter tractandi, in quibus duobus capitibus tota hæc facultas mihi consistere uidetur.

DE INVENTIONE LOCORVM COMMVNIVM.

NE quis, quod primum in buccam uenit, arripiat tanquam locum communem, quem admodum illi facere consueuerunt, qui ex singulis fere uocibus aliquid uenantur, parum solliciti, siue ad negocium pertineat propositum, siue non, ut qui hoc solum quærunt ut magni architecti, & locorum communium non imperiti fabri uideantur, opus est præceptis, intra quorum septa animus inquirentis contineatur. Et tamen si res maior est, quam ut paucis præceptis absolui possit: tamen prodest nouitijs communia quædam præcepta tenere, quæ sequi tutò & cum fructu eorum quos docent, possunt.

Primum itaq; omnium lecto & intellecto textu aliquo, quæratur textus occasio, summaria comprehensio

N

hensio

LIBER

hensio & finis seu usus quod quomodo fieri debeat in
Dialectico interpretandi genere superius declaratum
est. Deinde textus partes seu propositiones quæran-
tur. Tum ex his iuxta sequentes regulas loci eruantur
communes, qui ad finem rei propositæ facere uidentur.

REGVLA PRIMA.

SI propositionis subiectum fuerit singularis terminus, loco eius ponito gradatim superiora hoc est speciem primo loco. Deinde genus proximum, Tum si uidebitur adhuc superius genus, & componantur hæc ordine cum propositionis prædicato. Psalmo 122. In principio hæc est propositio. Letor, inquit David, cum mihi dicitur, in domum Domini eamus. Primum facito Enallagen persone in hunc modum. David letatur cum dicitur ei in domum Domini eamus. Hic iuxta regulam, primum regis uocabulum. Deinde magistratus. Tum hominis ponito. Hoc factò, coniungito hæc ordine cum prædicato, in hunc modum. Regum est letari cum subditi consentiunt in religione. Magistratus est letari quod habeant subditos, qui secum consentiant in religione. Omnium hominum gaudium esse debet, consentire in cultu Deo prestando. Ecce theses hæc prima & puerilis regula subministravit, quarum ultima communissima est, & in plurimas Hypothes

SECUNDVS.

potheses diffundi potest, de quarum certitudine ex regula sequenti iudicandum est. Approbato exemplo in subiecto, approbatur res in genere. Cum igitur in Dauid approbatur hoc factum, res in genere improbari non debet, & contra. Reprobato exemplo in subiecto, reprobatatur res in genere, ut Ozias Rex Iuda inuadens alienum officium displicuit Deo, Ergo reges atq; adeo omnes qui aliena agunt Deo displicent, fuit enim non regum sed sacerdotum officium, offerre incensum Thymiamatis.

SECUNDA REGVLA.

SI in locum prædicati substituantur gradatim superiora ut species proximæ, postea genera alia atq; alia, copiosa emerget locorum inuentio. Hæc regula sæpius quidem in alijs rebus, sed semper in Christi historijs sequenda est. Vt Christus sanat Samaritanum leprosum inuocantem, Sed quia hic Samaritanus est Ethnicus, afflictus homo, collige hinc Christum iuuare Ethnicos afflictos & omnes homines, qui ipsum inuocant. Et quia ex Christi particularibus factis colligitur eiusdem officium in genere, licet in hunc modum locum extruere, quod Christi seu Messie officium sit iuuare miseros & afflictos se inuocantes.

N 2

Tertia

LIBER
TERTIA REGVLÄ.

Si in locum tum subiecti tum predicati substituas per
S gradus species & genera, copia communium pro-
positionum nascetur. Vt Dauid committens adulte-
rium est expulsus regno. Ergo reges grauitur delin-
quentes punientur, atque adeo omnes qui flagitiose ui-
uunt, supplicia aliquando debita luent. Colluuius im-
piorum hominum Cataclysmo absorpta est. Ergo flagi-
tiosi si aliquando pœnas daturi sunt.

QVARTA REGVLÄ.

Aliquando prodest ex concretis Abstracta facere,
ut mulier Cananea credens Matth. 15. in neces-
sitate Christum accedit, inuocat, non patitur repulsam,
sed magis instat, quemadmodum & Archisynagogus,
qui credens secum totam domum conuertit ad Dominũ.
Hinc collige fidei proprietates, nimirum quod fides in
necessitate constitutum hominem impellit ad Christum,
ut eum inuocet, instare facit, ut impetret, augmentum
dum tentatur, sumit, ac tandem gratissimos Deo fructus
edit. Hæc regula ex loco coniugatorum uim habet.
Sed quoniam quæ de fide recitauimus precipua sunt fidei
momenta, ea in duos uersiculos inclusi, hoc pacto.
Vera fides Christum petit & rogat instat, ab ipso
Impetrat, & crescit fructificatq; simul.

Aliud

SECUNDVS.

Aliud exemplum. Beatus uir qui timet Domi-
num. Locus communis: Vera beatitudo consistit in ti-
more Domini. Huius regule usus est magnus non so-
lum in locorum inuentione, uerumetiam in definiendis
concretis. Nam quemadmodum Aristoteles & Rodol-
phus docent ex descriptione concretorum colliguntur
abstractorum definitiones. Ut si quid pietas sit uelis
definire, sume concretum pius in illustri exemplo. Ut
Abraham pius timet Deum, ueraq; fide & obedientia
illum colit. Ergo pietas est timor Dei, fides & obedi-
entia erga ipsum. Hac uia Aristoteles multarum uir-
tutum differentias inuestigauit, quam sibi non inutilem
fore facile animaduertent Studiosi Theologie.

QVINTA REGVLA.

Diligenter quæ rem prepositam antecedunt, quæ
cum eadem coniuncta sunt, & quæ eam necessa-
riò consequuntur spectanda erunt, atque in locos com-
munes includenda, ut Psal: 2. Beati omnes qui confi-
dunt in eo. Primum hic ex antecedentibus sequitur, si-
ne Christo neminem beatum esse. Nam si tum demum
fiunt beati quando in Christo confidunt, sine hac fidus-
cia miseri sunt omnes mortales. Hic locus etiam á con-
trario sensu concluditur hoc modo. Omnes confiden-
tes in Christo sunt beati, Ergo omnes non confidentes

N 3 in

LIBER

in eo non sunt beati, Si non beati certe miseri sunt. Videtur ut hic locus suppeditat occasionem de miseria humani generis differendi. Secundus locus est ex adiunctis, qui secundum quartam regulam extruitur, uidelicet quod uera felicitas & beatitudo sita sit in fiducia Christi. Tertius locus, quod uniuersale sit beneficium. Generalis enim propositio ad nullam gentem aut hominem restricta, sed omnibus offertur beneficium, qui confidere in ipso non recusant. Quartus locus, quod fiducia in Christum sit modus, per quem beneficiorum Christi redduntur homines participes. Quintus, ex hoc loco sequitur locus de Christi diuinitate. Nam si fiducia in solo Deo reponenda est, & beatus pronunciatur qui confidit in Christo, sequitur profecto Christum uerum Deum esse.

SEXTA REGVLA.

Causarum & effectuum necessaria consecutio non est negligenda. Nam si causa ponitur effectus concluditur potentia, ut in symbolo dum agnoscimus deum omnipotentem, fides inde eruit duplicem effectum, Vnum quod Deus possit benefacere quibus uult. Alterum quod sit illi facultas defendendi quos in suam tutelam assumit. Sed addamus illustrius exemplum. In scena Domini ex causarum & effectuum consequentia

ne, colligenda
dicatione. Cu
nostra per me
celebratio, a
Nam ob pecc
mones de anti
genus a iure
excellens con
lam de magne
ter peccata
recipiens
etiam de an
uuntis in se
cognitione
memorato ill
tis AYTP
fides confir
Sexto, fides
bet unum pu
quo habet o
Esce
pian meli
rum & est
Al
aut horribi

SECUNDVS.

ne, colligendæ sunt hypotheses de uera Sacramenti meditatione. Cum itaque Cœna Domini Sacramentum sit nostræ per mortem Christi redemptionis, primum cœnæ celebratio, cogitationem de peccato mentibus instillat. Nam ob peccatum mortuus est Dominus. Secundo admonet de uictima peracta, ad redimendum humanum genus à iure peccati. Tertio huius uictimæ dignitas & excellentia cogitationem suggerit pijs mentibus, non solum de magnitudine iræ Dei, percutientis filium propter peccata nostra, & inenarrabili misericordia Dei recipientis nos in gratiam propter uictimam filij, sed etiam de amore filij intercedentis pro nobis & derisuantis in se iram patris. Quarto, contritio quidem ex cogitatione peccati & iræ Dei nascitur. Fides uero ex inenarrabili misericordia Dei & amore filij persoluentis ΑΥΤΡΟΝ pro nobis, excitatur. Quinto, hæc fides confirmatur & augetur usu Sacramenti tantæ rei. Sexto, fides confirmata & aucta Deo gratiam se exhibet, uitam piè honestè & iustè instituit, proximum cum quo habet communem ΑΥΤΡΩΤΗΝ diligit.

Ecce quantum doctrinam, quantã copiam, quam pian meditationem sacræ cœnæ, consequutio causarum & effectuum suppeditat.

Aliud exemplum. Christus remittit peccata sua auctoritate. Hic effectus monstrat Christi diuinitatem.

N 4 Latro

LIBER

Latro obiurgat blasphemantem socium & Christum
inuocat, ex quibus effectibus, Contritio, fides & noua
uita latronis concluditur.

SEPTIMA REGVLA.

Queratur repugnans dicti, & repugnans conseq-
uentis dicti, Vnde duo locorum genera oriuntur.
Sit dictum: qui aliud Euangelium docuerit Ana-
thema sit. Hic repugnans dicti est, Qui idem Euange-
lium docuerit, non est Anathema. Consequens dicti,
quod Papa sit Anathema. Aliud enim Euangelium do-
cet. Huius repugnans destruitur, ut Papa non est Ece-
clesiæ caput, & Papæ non est obtemperandum.

OCTAVA REGVLA.

Prodest interdum per contrarium sensum locum
extruere, uidelicet cum termini sunt pares, ut ius-
tus ex fide uiuit. Ergo non iustus ex fide non uiuit, ex
quo sequitur neque ex operibus esse iusticiam, neque uis-
tam. Atque ita Paulus colligit ad Galat: 3. Quoniam
autem inquit in lege nemo iustificatur, manifestum est,
quia scriptum est, iustus ex fide uiuit. Similiter forma
per contrapositionem, interdum locos ministrat. Vt
omnis qui ex Deo est, uerba Dei audit. Hic locus per
contrapositionem colligit eum qui non audit uerbum
Dei non esse à Deo. He

SECUNDVS.

Hæ sunt regulæ inuentionis locorum precipuæ,
 quarum fontes sunt loci Dialectici & regulæ conse-
 quentiarum, & possent his plures addi, sed has puto
 sufficere nouitijs concionatoribus, quas si fuerint sequus-
 ti, & ipsis in quærendis locis communibus expedita
 erit ratio, & ab alijs notatos locos dextrè iudicabunt.
 Deinde & hinc iudicare possunt cur non semper eos-
 dem locos diuersi autores commonstrent. Ratio enim
 discriminis est, cum diuersitas inuentionis, tum quod
 alij loci alijs autoribus magis arriserint. Postquam
 autem pius Ecclesiastes locos inuenit, examen apud se
 locorum inibit. Huic examini triplex instrumentum
 adhibebit. Primum enim dispiciet an alicubi in scrip-
 tura locus inuentus expresse ad uerbum habeatur. De-
 inde demonstratione ad impossibile examinetur locus,
 si expressus uerbo Domini non est. Tertio, Syllogismo
 aliquo concludatur locus, & per conuersionem syllogis-
 ticam, tanquam ad lydium lapidem probetur. Deme-
 strationis ad impossibile sit hoc exemplum. Locus pro-
 bandus. Christiani possunt tenere propria. Huius lo-
 ci a,ssuue oppositum. Nulli Christiani possunt tenere
 proprium. Iam quære propositionem aperte ueram,
 quæ cum opposito potest altera premissarum esse in syl-
 logismo. Ut omnes qui dabunt eleemosinas debent ha-
 bere propria, ex quibus duobus premissis sequitur cons-

N 5 clusio



LIBER

clusio falsissima, uidelicet quod nulli Christiani dabunt eleemosinas, ex huius aperta falsitate, destruenda est altera præmissarum. Quare cum maior aperte sit uera, sequitur minorem esse falsam. Hinc iam infertur ex lege contradictionis, loci propositi ueritas. Iam colligamus quod diximus. Omnes qui dabunt eleemosinas debent habere proprium, Nulli Christiani possunt habere proprium. Ergo nulli Christiani dabunt eleemosinas, sed conclusio est falsa, ergo altera præmissarum, non autem maior ergo minor quæ dicit, Nulli Christiani possunt habere propria.

Conuersionis syllogisticæ sit hoc exemplum. Locus. Quidam audientes uerbum non sunt pij. Syllogismus. Nulli ambulantes secundum carnem sunt pij. Quidam audientes uerbum ambulant secundum carnem, Ergo quidam audientes uerbum non sunt pij. Conuerte in hunc modum. Si quia nulli ambulantes secundum carnem sunt pij, Et quidam audientes uerbum, ambulant secundum carnem. Ideo quidam audientes uerbum non sunt pij. Siquidem omnes audientes uerbum sunt pij, siue nulli ambulantes secundum carnem sunt pij, Nulli audientes uerbum ambulabunt secundum carnem, siue quidam audientes uerbum, ambulant secundum carnem, Certe quidam ambulantes secundum carnem erunt pij, sed & nulli ambulantes secundum carnem

SECUNDVS.

carne sunt pij, & quidam audientes uerbum ambulant secundum carnem, Stat itaque firma conclusio, quosdam audientes uerbum non esse pios.

DE RATIONE LOCOS INVENTOS COPIOSE ET UTILITER TRACTANDI.

AD copiosam & utilem locorum tractationem quatuor potissimum requiruntur, quorum primum est diductio questionum, hoc est locorum inuentorum, Alterum copiosa confirmatio, Tertium digressio, Postremum artificiosa conclusio. De his quatuor eo quo proposita sunt ordine dicam, singula preceptis & exemplis declaraturus.

DE DIDUCTIONE QUAESTIONVM.

Hic non de inuentione locorum communium, de qua iam dictum est, sed de loci communis inuenti diductione, hoc est multiplicatione in plures questiones seu locos dicendum est. Diducitur autem locus inuentus uel in simplices locos, uel in coniuictos. Ut si quartum preceptum explicandum proponeretur. Primum hic locum comunem queres iuxta prescriptum primae regule hoc pacto, Parentes sunt honorandi, parentes

tes

LIBER

tes superiores sunt, Ergo superiores honorandi sunt. Hic locus communis in tractatione quarti præcepti est principalis & tractandus præcipue. Verum ut copiose tractari possit profuerit eum diducere in alios locos, simplices quidem quos præbent ipsa uerba, coniunctos uero qui uel ex ijs quæ ipsis uertis necessariò insunt, ueluti species seu Hypotheses in suis generibus & thesibus insunt, & quæcumq; cum re necessario coniuncta sunt, uel ex ijs quæ ex conditione rei adherent, petuntur, ut in proposito exemplo duo insunt simplices loci, Vnus de honore, Alter de superioribus. Hij tractandi sunt seorsim didascalica rerum simplici, eo modo quem supra tradidi.

Deinde ex diuisione huius thesios superiores sunt honorandi, nascuntur plurimæ Hypotheses pro diuersa subiecti & prædicati diuisione. Subiectum enim in has formas diuidi potest, quod superiorum alij sunt priuati, qui uel naturales sunt ut parentes, uel non naturales ut pedagogi, patroni & patresfamilias. Alij publici, ut ciuilis magistratus & Ecclesiasticus cum suis differentijs. Deinde prædicatum honorandi, diuidatur in partes honoris. Qui enim alium honorat reueretur cum, obtemperat, gratusq; est ei, Ita prædicati tres sunt partes seu differentiæ. Hinc iam tanquam ex syluula extruamus Hypotheses, parentes reuereri oportet, parentis

SECUNDVS.

rentibus obtemperandum est, parentibus gratitudo præstanda est. Preceptores oportet reuereri, præceptoribus obtemperandum est, præceptoribus gratitudo exhibenda est. Patronos oportet reuereri, patronis obtemperandum est, Patronis gratum esse oportet. Ad eundem modum constituantur Hypotheses ex reliquis quæ posui, unde emerget maxima questionum necessariarum copia. Iam ex ijs quæ ex conditione insunt, nonnunquam utiliter petuntur loci, ut si parentes, præceptores, Patroni sunt morosi, difficiles tyranni, an tum sit illis reuerentia, obedientia & gratitudo præstanda, & quatenus. Atque ita ex alijs conditionibus multiplicantur questiones. Verum hoc postremum genus questionum, quod ex conditione nascitur per occupationem commode tractabitur. Ecce si has Hypotheses ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΣ retexueris, & ΔΙΑΙΠΕΤΙΚΩΣ tractaueris, & Methodo confirmaueris confirmatoria, & exornaueris, non una concio, sed tot quot sunt Hypotheses institui possunt. Fateor non omnes locos communes præbere tantam Hypothesium sylvam, Attamen nullus est tam ieiunus, quin aliquot saltem suppeditet, quas ea ratione, quæ exposita est, extruere oportet ex loco communi, quod ut dextrè facias plurimum iuua-bit si predicabilium, predicamentorum & propositionum doctrinam quam optime cognitam habeas.

De

LIBER
DE COPIOSA CON-
FIRMATIONE.

Copiosa confirmatio constat probationum generibus, congerie, Expolitione argumentorum, & confutatione sententiæ cum nostra pugnantis, de quibus ordine dicam.

DE GENERIBVS
PROBATIONVM.

Probationum itaque genus in Theologia est Triplex. Primum & tutissimum est, cum ex pronuntiatæ scripturæ claris & perspicuis ducitur probatio. Ut parentes honorandi sunt, quia quartum præceptum clarè & perspicuè sonat: Honora patrem tuum & matrem tuam. Item ex fide est iusticia, & non ex operibus, quia uerbum Domini sic pronuntiat: Statuimus hominem iustificari fide absq; operibus.

Secundum genus ratiocinatio est, quoties non ex claris dictis pronuntiat, sed colligitur firma & immota consequentia. Atq; hoc genus duplex est. Directum & obliquum. Directum quidem, cum simpliciter prima conclusione quod probandum est colligitur, quod genus sumitur à locis inuentionis: genere, specie, definitione, Causis, destinatis & adiunctis &c: Ut si queratur an præceptores honorandi sint, ex genere rectè con-
clude:

SECUNDVS.

clude : Omnes superiores sunt honorandi , ergo &
 preceptores. Obliquum uerò non simpliciter concludit
 quod probandum proponitur, sed ex opposito colligit
 absurdum, ex quo rursus destruit antecedens, quo des-
 tructo sequitur ueritas oppositi. Ut si superiores non
 sunt honorandi, neq; parentes honorandi sunt, sed fal-
 sum hoc est, ergo & illud, consequitur igitur superiores
 honorandos esse. Tertium genus est infimum, quando
 exemplis nitimur eorum & testimonijs, qui in Ecclesia
 excelluisse uidentur, quod genus infringitur, si superioribus
 probationibus destituitur. Proponamus & aliud
 exemplum. Sit questio, Vtrum Christus sit Deus, Huc
 primum probatur dicto, seu primo genere probationũ.
 Nam 1. Iohannis 5: Sic dicitur de Christo. Hic est uerus
 Deus & uita aeterna. Secundo ratiocinatione. Christus
 fecit diuina opera propria potentia, & Christo tribuitur
 diuinus cultus, Ergo est Deus. Obliquo ductu. Si
 Christus esset creatura tantum, Maledictus esset omnis
 qui in ipsum confideret. Sed iam uerbũ dei pronunciat
 beatos qui in illum confidunt, Ergo non creatura est, sed
 uerus Deus. Tertio testimonium Ecclesie ut Symbolum
 Athanasij & omnium piorum consentientia, suffragia
 Christum Deum esse testantur. Porrò hæc nostra proba-
 tionum distinctio nec ratione, nec exemplo caret. Ratio
 quidem hæc est. Quicquid probatur uel improbat in
 rebus

LIBER

rebus sacris id necesse est ut fiat uel scripture, uel Ecclesie testimonio. Si scriptura id sit, erit alias expresso uerbo, unde primum genus nascitur, alias inclusiuè siue implicite, idq; uel in thesi uel in Hypothesi, unde secundum genus probationum sumitur. At si Ecclesie testimonio probatur aliquid, tertium erit probandi genus. Exemplum uero Pauli habemus, quem hoc triplici probationum genere, in suis scriptis usum fuisse manifestum est. Quod ex fide sit iusticia dicto probat cum inquit: Iustus ex fide uiuit. Ratiocinatione: Si ex operibus est iusticia, Christus frustra mortuus est. Hinc nunc sequitur quod proposuit ex fide esse iusticiam. Exemplo. Credidit Abraham Deo & imputatum est ei ad iusticiam. Item, Nos in Christum credimus, ut iustificemur ex fide. Hæc genera si late diffunduntur, maxima futura est probationum copia, sed adhibendus est tamen modus, ne copia sit intempestiua atque idco fastidium pariat.

DE CONGERIE.

Congeries hoc loco est, quando propositioni seu loco communi probando subiiciuntur præcipuorum argumentorum capita, & quasi in unum fasciculum congeruntur. Ut si hæc propositio tractanda esset: Legi diuinæ nemo suis uiribus satisfacere potest, possēt sequens

sequenti arg
modum sub
num conuinc
sci. Hoc
uictima filij
crucis compr
iungit argum
argumentum de
tamen si Cicero
argumentorum
man sublung
quod sit tract
cionatori nat
politone seq

DE

Expolito
Confirmat
sissima expol
exornatione
mentacui ad
propositionem
talis esse debe
ratione con
maior Syllog

SECVNDVS.

Sequentia argumentorum capita, per congeriem in hunc modum subiungi, hoc enim experientia omnium hominum conuincit. Hoc saucia natura congemiscens agnoscit. Hoc uniuersa scriptura clamitat. Hoc denique uictima filij Dei horrendis modis lacerati in patibulo crucis comprobatur. Hoc modo Cicero propositioni subiungit argumentorum congeriem, quem in disponendis argumentis doctissimi quique imitari solent. Cæterum tametsi Cicero interdum ab ultimo capite, expolitionem argumentorum in congerie positurum incipit, cui primum subiungit & postea pergit usque ad penultimum, quod fit tractatione ultimum, tamen Theologo & conuincitori tutius est ordinem in congerie positum in expolitione sequi.

DE EXPOLITIONE.

Expolitio est per quam argumentum propositum confirmatur & exornatur. Constat autem copiosissima expolitio, propositione, ratione, ætiologia, exornatione & conclusione. Propositio est quæ argumenti caput aliquod proponit, tanquam confirmationis propositionem. Ratio probat propositionem, & hæc talis esse debet ut sit minor syllogismi. Aetiologia, rationis causam addit, & talem esse conuenit, ut uel maior syllogismi, uel eius probatio sit, Atque ita ex propositione
positio

LIBER

positione, ratione & Aetiologia fit syllogismus integer, sed ordine inuerso. Post Aetiologiam sequitur exornatio, quae sumenda est à sententijs, comparatis, contrarijs, similibus, exemplis. Postrema erit conclusio, quae superiorum summam colligit, & propositionem principalem concludit. Haec expolitionis praeccepta sunt, nec pugnant quae dixi cum illorum sententia, qui septem expolitionis partes numerarunt. Non enim est unum expolitionis genus, sed ego id tantum de legi quod aptissimum nouitijs concionatoribus fore arbitrabar.

Cœterum ut praeccepta expolitionis intelligantur, unum exemplum subiiciam. Proposui supra locum communem. Legi diuinæ nemo suis uiribus satisfacere potest. Deinde huic loco quatuor probationum capita per congeriem subieci, quorum primum fuit quod experientia omnium hominum id uerum esse conuincat. Hoc caput sit expolitionis propositio in hunc modum. Experientia omnium hominum conuincit, neminem legi Dei satisfacere. (Ratio) Omnes enim homines in se ipsis facile sentiunt, quam procul absint à legis Dei perfecta & perpetua obedientia. Aetiologia. Vident enim legem Dei sanctam & perfecte uiuendi regulam, & se ipsos plane prophanos natura, & imbecilles. Exornatio à sententia. Usque adeo uerum est quod Propheta

pheta clama-
num mensu-
staret. si ex-
experta.
enim arbo-
infesta, na-
homo cuius
quom potest
legi Dei.
tetur sancti
Nunquam
nisi Christi
eum qui
intelligisse
legi Dei sa-
satisfacere
sacrificio de-
plentem.
clatur, qui
inspicari et
enim delecta
Conclusio.
cum pecca-
tem, & in
quæso nisi

SECUNDVS.

pheta clamat, omnes iusticias nostras esse ueluti pan-
 num menstruate mulieris, quæ sententia quomodo cons-
 staret, si experientia ullius hominis sani diuersum esset
 experta. Exornatio à comparatis. Quemadmodum
 enim arbor cuius radix est putrida & uenenato succo
 infecta, nunquam fructus nisi uenenatos producit, Ita
 homo cuius cor peccati ueneno infectum existit, nequa-
 quam potest puram & integram obedientiam prestare
 legi Dei. Exornatio ab exemplis. An non hoc fatetur
 sanctus Abel in suo sacrificio? Profecto sic est.
 Nunquam enim Deus probasset Abelis sacrificium,
 nisi Christum promissum Sanctus ille uir agnouisset
 eum qui credentes iustificaret, & suum peccatum
 intellexisset, quo se impediri nouit, ut non potuerit
 legi Dei satisfacere. Nam si putauisset se legi Dei
 satisfacere posse, nunquam recte sacrificasset, hoc est
 sacrificio declarasset promissum semen esse legis com-
 pletorem. Huc & Dauid locupletissimus testis adij-
 ciatur, qui ad Dominum clamans aperte fatetur non
 iustificari in conspectu Dei ullum mortalium. Omnes
 enim declinasse & inutiles factos conqueritur &c.
 Conclusio. Cum igitur Dauidem testem habeamus,
 cum peccati uirus agnoscamus, cum legis puritas
 tem, & immundiciem nostram contemplemur, quis
 queso nisi amens negabit se experiri suam in prestanda
 O 2 obedi

LIBER

obedientia legi Dei imbecillitatem & (ut ita dicam)
OYTENIAN. In hoc exemplo utcumq; uidere est
expolitionis usum, quod si fusius tractare instituissem,
singulis partibus dilatatis & multiplicatis integra ora-
tio uel ex hoc primo probationis capite fluxisset. Ad
eundem modum reliqua tria capita in congerie posita
essent expedienda. Hinc non difficile iudicare possunt
Studioſi Adolescentes, huius expolitionis esse summam
utilitatem. Quare opere precium facturi sunt, si multum
se in expolitionis tractatione exerceant. Hinc enim
eam facultatem consequentur, ut postea in serijs negotijs
& sacris concionibus hæc expolitionis præcepta, uel
non cogitata dicentibus occurrant.

DE CONFUTATIONE.

Confutationis Methodus quæ constat propositio-
ne, sublatione, opposita propositione & solutio-
ne, supra est declarata & exemplis illustrata. Quare
hic tantum admonebo auditores de loco confutationis.

Locus itaque proprius confutationi assignatur
mox post confirmationem, quem tamen locum perpetuo
non habet. Nam quoties alia sententia quam nostra,
auditorum animos occupauit Exordium sumi potest à
confutatione, quam legem non solum Aristoteles & Ci-
cero, uerumetiam Paulus sequutus est in Epistola ad
Romans

Romans.

Quod iuste

Iudeorum

tura se in

diuinitus

fitatione p

nem, quom

bonem et sa

iudico, quo

auatorum

D

Dign

ri p

pus & rea

est, quod a

debet. In

dum confir

tiuum memo

liciter enim

aliqua affe

rum atq;

digressio

gationes

esse digre

SECUNDVS.

Romanos. Confirmaturus enim hanc propositionem, Quod iusticia sit ex fide, primum confutat Gentium & Iudeorum præiudicia. Gentium quidem quæ lege nature se iustos putabant. Iudeorum uero qui ex lege diuinitus sibi tradita se iustos gloriabantur. Ex hac confutatione præiudiciorum dilabitur Paulus in propositionem, quam repetit primum, & postea iustam confirmationem ei subiungit. Hoc Pauli exemplum sequendum iudico, quoties alia quam nostra sententia occupantur auditorum animi.

DE DIGRESSIONE.

Digressionis præcepta ad quinque momenta reuocari possunt, & sunt locus, modus, materia, tempus & reditus à digressione. De loco hoc obseruandum est, quod digressio probatæ alicui propositioni subijci debeat. Importuna enim digressio est, quæ fit re nondum confirmata. Modus talis adhibendus est ne discensium memoriam interturbet molesta prolixitate. In sceleratè enim docent, qui neglecta doctrina, leuissima aliqua affecti iniuria, integras horas declamitant in unum atq; alterum quem offendisse iudicant. Materia digressionis ad exhortationes, consolationes & obiurgationes sed non quasuis pertinet. Talis enim debet esse digressionis materia, ut sponte uideatur fluere ex

o 3 doctrina

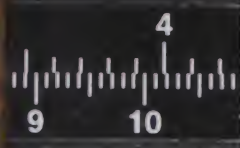
SECUNDVS.

Cæterum si quis horum præceptorum de digressione exempla requirat, legat Epistolam ad Hebræos. Hæc enim una ingentem exemplorum syluam suppetabit.

DE ARTIFICIOSA
CONCLUSIONE.

DIxi supra qualis conclusio adhiberi debeat in singulorum argumentorum expolitione. Hic dicendum est de loci alicuius seu concionis integræ epilogo, in quo hæc sunt obseruanda. Primum una propositione repetendus est locus explicatus. Secundo instituenda est breuis enumeratio argumentorum, & maxime præcipuorum capitum. Tertio sequatur illatio, in qua tria coniungi possunt, quæ tribus propositionibus absoluenda sunt. Quid doceat præsens locus, quid confutet, quid moneat. Quarto omnia ita ordinanda sunt ut facilius sit transitus in locum sequentem, si plures explicandi restant. Vt explicato loco quem supra proposui: Quod nemo suis uiribus, legi Dei satisfacere possit, non incommoda foret hæc conclusio (Loci repetitio) Quis modo posthac se suis uiribus legi Dei satisfacturum arbitrabitur? (Argumentorum enumeratio) cum non solum experientia reclamât, natura negat, Scriptura passim apertis testimonijs confutat uerumetiam

O 4 uictima



LIBER

uictima filij longe aliud docet (Illatio) Quare hic locus docet nos omnes nostram imbecillitatem & peccatum, confutat iusticiarios, qui legis iusticiam iactant, monet nos omnes ut agnitis peccatis & imbecillitate nostra confugamus ad Christum (Transitus) quem nobis offert Euangelium, de quo iam nobis dicendum est.

DE PARENAETICO CONCIONVM GENERE.

EXplicato utcumq; primo concionum genere, quod quia in docendo uersatur Didascalicum nominavi. Nunc sequitur alterum genus paræneticum, quod ideo breuius tractabo, quia rarius solum & per se habetur. Didascalico enim ut plurimum admisceri solet. Est autem paræneticum genus, quo uel suademus, dissuademus, uel consolamur, uel obiurgamus auditorem. Hinc triplex concio parænetica exoritur, nimirum suasoria, consolatoria & obiurgatoria, de quibus ordine hæc exponenda sunt. Primum definitio, deinde inuentio, tum tractatio, quibus breuissima subiungam exempla, quò precepta facilius intelligantur.

DE SVASORIA CONCIONE.

Suasoria concio est, per quam suademus ad aliquid uel faciendum, uel ferendum, uel etiam omittendū.

Loci

Loci
Necessitas
& publica
qua, recen
INOMIA
banones
dam supra
das esse dign
tunes & obi
loci parænet
Port
sio, propo
sas recitat
multiplicat
Schematio
commemor
ctanda sunt
datum a leu
ra, deinde
leset paræ
uerum am
ut penitus
ipsum cor
Exclamatio
typosis, D

SECUNDVS.

Loci inuentionis in hoc genere precipui sunt hi:
 Neceſſitas cauſæ, mandati, uocationis, utilitas priuata
 & publica, dignitas perſonæ & rei. Exempla, anti-
 qua, recentia, Chriſtiana, Ethnica. Item parabole &
 ΓΝΩΜΑΙ. Horum omnium probationes compro-
 bationes & exornationes aſpergantur, & quemadmo-
 dum ſuprà admonui in Dialectica Methodo, admiscen-
 das eſſe digreſſionis ſchemate Exhortationes, Conſola-
 tiones & obiurgationes, ita hic confirmatoria Methodo
 loci parænetici confirmari debent.

Porrò in tractatione quatuor concurrunt, occasio,
 propoſitio, Confirmatio & concluſio. Occaſio cauſas
 recitat paræneſeos. Propoſitio exaggeranda eſt &
 multiplicanda, ac ſubinde alijs atq; alijs uerbis &
 Schematibus iteranda. Confirmatio petetur ex locis iam
 commemoratis, in qua confirmatione duo præterea ſpe-
 ctanda ſunt, gradus & Schema. Gradus facit ut gra-
 datim à leuioribus & minoribus ad grauiora & maio-
 ra, deinde grauiſſima & maxima aſcendas, alioqui uis
 leſcet paræneſis. Schema, non ſolum affectibus ſeruit,
 uerumetiam orationem acutiorem (ut ita dicam) reddit,
 ut penitus in auditorum animos penetret, atq; adeo
 ipſum cor totum poſſideat. Huc interrogatio, Subiectio,
 Exclamatio, Admiratio, Dubitatio, Occupatio, Hypo-
 typoſis, Dialogiſmus, ΑΙΤΟΛΟΓΙΑ & huius ge-
 neris

LIBER

neris alia, quæ à Rhetoribus nominantur & explicantur, referri debent. Conclusio, quam quartam tractationis partem feci, nouis præceptis non indiget, sed eodem modo confirmabitur, qui supra monstratus est. Cæterum ut præceptorum usus conspiciatur exemplum unicum subiungam.

EXEMPLVM SVASORIE CONCLUSIONIS.

Occasio) Quia uideo multos tardiores ad uerbum Dei audiendum (Proposito) Constitui breuiter nos excitare ad uerbi cœlestis amorem, quo impellamur ad diligentius audiendam & conseruandam doctrinam de cœlo nobis allatam (ΓΑΘΟΣ) Quamquam dolendum est mortales esse usque adeo suæ salutis immemores, ut stimulis indigeant, quo properent eò, quo toto impetu ferri deberent (Necessitas cause) inde enim tantus torpor mentibus nostris insidet, quod non ut deberemus attendimus, quæ sit uerbi cœlestis necessitas.

An quisquam omnium mortalium intelligere poterit uoluntatem Dei, sine ipsius uerbo? Profecto si sapientia mundi, quemadmodum uerè dicit Paulus, est stulticia coram Deo, fieri nequit ut Dei uoluntatem
scias

sciamus, do
(Necessitas
nostris man
nans de car
dit. ipse f
meæ uocem
afferantur
suos non esse
pharam &
inuita.

Quis
contemnit
tantum re ad
es qui spiri
tas uocabam
uocati sumus
educti in adu

Hoc in
Christianos f
minis oblia.
Quod si her
fecto mouere
bruta anime
potest illa r
tem huius u

SECUNDVS.

Sciamus, donec stulticiam carnis fuerimus sequuti.
 (Necessitas mandati) Excidisse sane uidetur mentibus
 nostris mandatum Dei patris, Cuius hæc uerba so-
 nant de cælo, Hic est filius meus dilectus hunc au-
 dite. Ipse filius sua uerba à suis audiri cupit, Oues
 meæ uocem meam audiunt. Vnde consequitur eos qui
 aspernantur uocem Christi, quam sonat per ministros
 suos non esse oues ipsius. Spiritus sanctus uoce Pro-
 phetarum & Apostolorum ad legem & testimonium
 inuitat.

Quis itaque tu es qui mandatum æterni patris
 contemnis? Quis es qui filium pro te passum, inuis-
 tantem te ad audiendū suum uerbum aspernaris? Quis
 es qui spiritus sanctus imperium detrectas? (necessi-
 tas uocationis) usque adeo obliti sumus unde & quo
 uocati sumus, Nonne per uerbum è tenebris Sathanae
 educti in admirabilem Dei lucem sumus?

Hoc uerbum nos uocauit. Hoc uerbum nos
 Christianos fecit, sed nos interim adeo augusti no-
 minis obliti, salutis mysterium negligimus. (Utilitas)
 Quod si hæc tam augusta uocatio nos non mouet, pro-
 fecto mouere deberet proprij commodi ratio, qua uel
 bruta animantia tangi animaduertimus. Sed quis
 potest ulla ratione humana uel angelica recitare sal-
 tem huius utilitatis, uel momenta quædam, præsertim
 Cum

LIBER

Cum Paulus post Esaiam dicat oculum hominis non uis-
disse, nec aurem audiuisse, nec ascendisse in cor hominis,
quæ Deus preparauit ijs qui se diligunt. Nec est quod
quisquam se somniet Deum diligere, qui uerba ipsius
non audit, non meditatur, non confert inter sese, ut mys-
terium in illis latens paulatim intelligat. Christus enim.
ΛΟΓΟΣ Dei æternus dicit: Qui diligit me sermonem
meum seruabit, & pater meus diliget eum. Huic dilec-
tioni patris & filij maiora bona adiuncta sunt, quam
ut percipi possint humano ingenio. Tametsi Paulus
summam his uerbis complexus est. Euangelium est po-
tentia Dei in salutem omni credenti. O stupidum ho-
minem. O lapideum cor, quod tantam oblatam salu-
tem spernit, reijcit, proterit. Ut prospiciamus uentri,
quid facimus? nonne artes discimus? nonne maria nau-
uigamus? Nullum gelu fugimus, nullum æstum auersa-
mur, nullo tempore torpemus, quo misero uentri pro-
spiciatur. His rebus interituris mouemur, & interim
salutem nostram relinquimus. Tanta est nostra insa-
nia, Tanta peruersitas & malicia, usque adeo ueneno
illo Sathanico infecti sumus miseri, quod libentius ueli-
mus in sceleribus nostris mori, quam porrectam manum
Dei apprehendere & saluari. Verum ubi nihil aliud
habemus agendum, tum uerbum Domini minori sane
reuerentia, quam olim Esopum suas fabulas recitantem
audiues

audiuerunt
hæc nostra
nostræ ingre
putasset un
lationis in b
inauguranti
tur, ut cum
alia re quam
Christi perma
Hic ma
piditati nos
quam habem
um bonera
stum, reijci
Mirum est n
do. Stupera
trius munda
propter uerbi
plis Sancto
Noe, Abrah
iucundissim
David cum
nos contra l
uitat, quib
reamus cap

SECUNDVS.

audiuerunt triobolares serui, nos audimus. Vtinam hæc nostra oscitantia non esset evidens signum pœnæ nostre ingritudinis (Dignitas personæ & rei) Quis putasset unquam homines fore tam obliuiosos, ut stipulationis in baptismo peractæ obliuiscerentur? Ibi enim in augurantur Christi corpori, & eius membra redduntur, ut cum illo consortes sint cœlestium bonorum, nec alia re quam fide (quæ ex auditu uerbi est) in corpore Christi permanere possumus.

Hic merito dubitauerit aliquis insanix ne an stupiditati nostre ascribatur, quod tantam dignitatem, quam habemus in corpore Christi, quod tantum cœlestium bonorum thesaurum, quem possidemus per Christum, reijcimus terq; quaterq; ingratisimi (Exempla) Mirum est non reddi nos cautiore aliorum incommodo. Stupendum est non uenire nobis in mentem quod totus mundus semel ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΩ perierit propter uerbi Dei contemptum. Non mouemur exemplis Sanctorum Patriarcharum Abelis, Seth, Enoch, Noe, Abrahæ, atque adeo plurimorum, qui nunc Dei iucundissimo aspectu fruuntur in cœlis. Lator inquit Dauid cum mihi dicitur in domum Domini eamus, Sed nos contra letamur cum mundus nos ad uoluptates inuitat, quibus tamen inescamur, ut tandem in hamo hæreamus capti.

Beatus

LIBER

Beatus inquit idem Daud, qui legem Dei meditatur die ac nocte. Sed nos (proh dolor) non secus à meditatione uerbi cœlestis abhorremus, ac si omnia ista quæ in uerbo proponuntur essent terriculamenta quædam puerorum.

Tomuri sacerdotes Dodonæi nunquam è templis discesserunt, qui tamen superstitionem Diabolicam, pro uerbo Dei amplexi fuerant, Nos nunquam aut raro templa intramus, qui tamen uerbo & testimonio multiplici, de nostra religione edocti sumus, sed utinam edocti, utinam uere sentiremus corde quod ore profitemur & titulo, quod si faceremus, nequaquam ministerium uerbi tam peruicaciter contemneremus. Quid quæso respondebis filio Dei, cum in extremo die sua uulnera tibi ostendet? Cum sanguinis sui crudeliter conculcatis pedibus te accusabit? Tunc uere tibi accidet, quod Dominus prædixit fore, ut præ pudore & iusto Dei iudicio cum impia damnandorum turba, dicas montibus, Cadite super nos, idq; ne intuearis in faciem filij Dei, quem hic contempsisti, cuius uerbum hic abiiecisti, cuius sanguinem immaniter pedibus conculcasti, quem expandentem sanguine madentia brachia & cupientem te è medio mortis & è faucibus inferni eripere, spreuisti miser, uere miser, ut quem iustus iudex nisi poenitentiam egeris, æternis tenebris & carceribus traditurus est

(conclus

(conclusio) P
conuerti poss
dam salutis
rum cultum
ad nos adu
Ap- feli. S
consequat
monstratur
cum Deo pa
ria in secula
Hoc
usum locor
frequentis
rei dignita
nem. Qua
exerceant d
ctiores ad m
quam Batta
flagite si B
D
C
Confo
ctum
impatenti

SECUNDVS.

(conclusio) Rogemus igitur Deum ut nos conuertat, ut conuerti possimus, ut nos suo spiritu excitet ad audiendum salutis uerbum, per quod uoluntatem Dei, & uerum cultum discere possumus, per quod tantæ utilitates ad nos adueniunt, per quod tot Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Sancti, Martyres atq; alij pij plurimi salutem consequuti sunt, per quod recta uia in cælum nobis monstratur per Iesum Christum Dominum nostrum, cui cum Deo patre & spiritu sancto sit laus, honor & gloria in secula seculorum Amen.

Hoc exemplum tractationis utcunq; monstratum usum locorum inuentionis, pauca Schemata interposui, frequentius propositionem attigi, nec ignoro longe infra rei dignitatem subsidere hanc meam exempli tractationem. Quare studiosos hortor, ut dum licet se multum exerceant declamitando & scribendo, ut postea instructiores ad ministerij sacratissimi functionem accedant, quam Battologijs & garrulitate indocta conspurcare flagitiosissimum est.

DE CONSOLATORIA CONCIONE.

Consolatoria Concio est, in qua concionator afflictum hominem & luctantem sub cruce erigit, ne impatientia uictus, succumbat dolori.

Loci

LIBER

Loci Consolatorij sunt hi præcipui & communis. Primus uoluntatis puris cœlestis. Secundus conditio. Tertius promissio liberationis. Quartus Conformitatis Christi & membrorum eius necessitas. Quintus utilitas eaq; multiplex. Crux enim præsumptio propriæ uirtutis eueritur, in christi detegitur, confidentia carnis excutitur, patientia exploratur, obedientia confirmatur, contemptus mundi nascitur, humilitas instillatur, præteritus error corrigitur, futurum malum præcauetur, fides exercetur, Spes in unum Deum reponi docetur. Plura de hac re lege in locis Philippi. Tractatio constat occasione, propositione, Confirmatione & conciusione, non secus atque in suasorio genere, cui affine est. Porró quoniam utile est certam rationem tenere accomodandi consolationes, paucis subijciam Methodum consolandi.

METHODVS CONSOLATIONIS ADHIBENDAE.

COEterum ne intempestue & imperite adhibeatur consolatio, distinguamus primum inter priuatam & publicam Consolationem, deinde utriusq; iustam formam præscribamus. Priuatam uoco consolationem, quæ uni fit presso aliquo dolore seu cruce. Communem appello, quæ tempore uel persecutionis, uel plagæ
alicu

... et communis
Secundus con
Quartus Confe
... . Quin
... presumptio
... derogatur, con
... oratur, obediens
... , humilitas
... malum
... Deum repo
Philippi. Tra
... Confirmatione
... serio genere, cui
... rationem te
... auctis subijciam

NSO:

D AE.

rite adhibetur
inter priuam
... iusq; iustam
... consolationem,
... . Communem
... is, uel plaze
... alicui

①. 1208 uyl.





